

Πτυχιακή Εργασία

Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα

Virtual Private Networks

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
ΚΟΥΤΡΟΥΜΠΗΣ ΜΙΧΑΗΛ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ ΕΥΜΟΡΦΥΛΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΑΝΑΛΥΤΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

Μαΐος 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ 3
2.ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΙΚΟΝΙΚΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΔΙΚΥΤΑ VPN.....	ΣΕΛ 3
2.1 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ VPN.....	ΣΕΛ 4
2.2 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΑ ΔΙΚΤΥΑ VPN.....	ΣΕΛ 5
2.3 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ VPN.....	ΣΕΛ 5
2.4 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ TUNNELING.....	ΣΕΛ 7
3.ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΙΚΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ VPN.....	ΣΕΛ10
3.1 VPN ΕΠΙΠΕΔΟΥ 3(ΔΙΚΤΥΟΥ).....	ΣΕΛ11
3.1.1 VPN ΒΑΣΙΣΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ MPLS.....	ΣΕΛ 12
3.1.2 VPN ΒΑΣΙΣΜΕΝΑ ΣΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ IPsec.....	ΣΕΛ18
3.2 VPN ΕΠΙΠΕΔΟΥ 2 (ΖΕΥΞΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ).....	ΣΕΛ36
3.2.1 ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ L2F.....	ΣΕΛ37
3.2.2 ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ PPTP.....	ΣΕΛ37
3.2.3 ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ L2TP.....	ΣΕΛ43
3.2.4 ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ L2MPLS.....	ΣΕΛ47
3.3 VPN ΕΠΙΠΕΔΟΥ 4 (ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ).....	ΣΕΛ51
3.3.1 ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ SSL.....	ΣΕΛ51
3.3.2 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ SSL.....	ΣΕΛ52
3.3.3 ΑΝΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ SSL ΣΕ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ	ΣΕΛ58
3.3.4 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ SSL ΜΕ ΤΟ IPsec.....	ΣΕΛ60
4.ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	ΣΕΛ61
4.1 ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΣΕΛ61
4.2 ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ.....	ΣΕΛ63
4.3 ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ :QoS.....	ΣΕΛ63
4.4 ΑΠΑΙΤΗΣΗ ΕΙΔΙΚΟΥ SOFTWARE ΓΙΑ VPN CLIENT.....	ΣΕΛ64
4.5 ΚΟΣΤΟΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΣΕΛ64
4.6 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ	ΣΕΛ67
4.7 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ VPN.....	ΣΕΛ68
5.ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ VPN.....	ΣΕΛ69
5.1 ΤΟΙΧΟΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (FIREWALLS).....	ΣΕΛ70
5.2 ΔΡΟΜΟΛΟΓΗΤΕΣ (ROUTERS).....	ΣΕΛ71
5.3 VPN HARDWARE.....	ΣΕΛ71
5.4 VPN SOFTWARE.....	ΣΕΛ73
6.ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ VPN ΓΙΑ WINDOWS 2000.....	ΣΕΛ75
7.ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	ΣΕΛ80
8.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	ΣΕΛ81

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξάπλωση της δικτυωμένης οικονομίας έχει επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων. Ο ανταγωνισμός σε πολλές βιομηχανίες έχει οδηγήσει τόσο σε συμμαχίες αλλά και σε συνεταιρισμούς μεταξύ τους. Αυτές οι εξελίξεις έχουν μεν αυξήσει την παραγωγικότητα και την κερδοφορία πολλών επιχειρήσεων, έχουν όμως ταυτόχρονα δημιουργήσει νέες απαιτήσεις για τις επιχειρήσεις αυτές. Ένα δίκτυο που επικεντρώνεται στο να συνδέει απλά σταθερά σημεία των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων δεν είναι πλέον αρκετό για πολλές επιχειρήσεις. Οι απομακρυσμένοι χρήστες του δικτύου των επιχειρήσεων, όπως για παράδειγμα οι εξωτερικοί συνεργάτες, απαιτούν πλέον πρόσβαση στους πόρους του δικτύου της επιχείρησης. Για παράδειγμα, θα πρέπει ένας εξωτερικός συνεργάτης μιας επιχείρησης να μπορεί να συνδεθεί στο τοπικό της δίκτυο από οπουδήποτε, μέσω του φορητού του υπολογιστή.

Το κλασικό Δίκτυο Ευρείας Περιοχής (WAN) πρέπει λοιπόν να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει και αυτού του τύπου τους εργαζόμενους. Ταυτόχρονα, οι επιχειρήσεις με περισσότερα από ένα παραρτήματα (καταστήματα, γραφεία) πολύ συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα επικοινωνίας ή λειτουργίας που απορρέουν από τη γεωγραφική απόσταση που τα χωρίζει. Συνεπώς, πολλές επιχειρήσεις στρέφονται προς τα **Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα (Virtual Private Networks – VPNs)** για να συμπληρώσουν την υπάρχουσα WAN υποδομή τους και να επιλύσουν προβλήματα επικοινωνίας, οργάνωσης, διαχείρισης και κατανομής πληροφοριών σε όλα τα τμήματα ή τα υποκαταστήματα τους, όπου κι αν βρίσκονται.

2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΙΚΟΝΙΚΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ VPN

Το **VPN** είναι ένα δίκτυο εικονικών ζεύξεων (**tunnels**) ανεπτυγμένο σε μία υπάρχουσα δικτυακή υποδομή, με τη ιδιότητα ότι έχει την ίδια ασφάλεια, διαχείριση και υφίσταται την ίδια πολιτική σε όλο το μήκος του σαν να επρόκειτο για ιδιωτικό δίκτυο. Στην πραγματικότητα είναι μία εναλλακτική λύση

της υποδομής που παρέχουν τα WAN και που αντικαθιστούν ή επαυξάνουν τα υπάρχοντα ιδιωτικά δίκτυα που χρησιμοποιούν μισθωμένες γραμμές ή Frame Relay/ATM δίκτυα που ανήκουν στην επιχείρηση. Ο ακριβής ορισμός ενός Εικονικού Ιδιωτικού Δικτύου «είναι ένα ιδιωτικό δίκτυο που κατασκευάζεται χρησιμοποιώντας την υπάρχουσα υποδομή ενός δημόσιου δικτύου, όπως για παράδειγμα το Internet ή το υπάρχον δίκτυο του παρόχου».

Ο όρος «ιδιωτικό δίκτυο» σημαίνει ότι πρόσβαση σε αυτο έχουν μόνο οι εξουσιοδοτημένοι χρήστες. Ο όρος «εικονικό δίκτυο» σημαίνει ότι οι δικτυακές συνδέσεις είναι ιδεατές, υπό την έννοια ότι τα δεδομένα που αποστέλλονται μεταξύ δύο χρηστών μπορεί να ακολουθούν κάθε φορά διαφορετική διαδρομή μέχρι να φτάσουν στον προορισμό τους. Οι απαιτήσεις των VPNs δεν είναι άλλες από αυτές των WAN: α) υποστήριξη πολλαπλών πρωτοκόλλων, β) υψηλή αξιοπιστία και εκτεταμένη διαβάθμιση. Ένα **VPN** μπορεί να αξιοποιήσει τις πιο γνωστές τεχνολογίες μεταφοράς που υπάρχουν σήμερα: το δημόσιο Internet (κατά κύριο λόγο), τα IP backbones διαφόρων παρόχων υπηρεσιών όπως επίσης και τα Frame Relay και ATM δίκτυά τους.

2.1. Χρησιμότητα των Δικτύων VPN

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα αποτελούν στις μέρες μας ένα σύγχρονο και εξελισσόμενο πεδίο και βρίσκουν εφαρμογή κυρίως σε μεγάλες εταιρίες αλλά και σε περιπτώσεις απομακρυσμένης πρόσβασης χρηστών με σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες επικοινωνίας τους. Τα κλασικά ιδιωτικά δίκτυα βασίζονται σε μισθωμένες γραμμές όπου το κόστος τους είναι σημαντικό. Η λύση των **VPNs** προσπαθεί να επιλύσει αυτό το πρόβλημα αφού πλέον χρησιμοποιείται η δημόσια υποδομή, με τα οφέλη που αυτό συνεπάγεται σε θέματα κόστους. Επιπλέον εξακολουθεί να παρέχεται η ασφάλεια και η αξιοπιστία των μισθωμένων γραμμών. Γενικά, η τεχνολογία των Εικονικών Ιδιωτικών Δικτύων συγκεντρώνει πολλά

πλεονεκτήματα, με κυριότερο το χαμηλότερο κόστος και την μεγαλύτερη ευελιξία στη διαχείριση.

2.2. Συνοπτική Αναδρομή στα δίκτυα VPN

Δεκαετία 1960:

Μισθωμένη γραμμή για σύνδεση δύο σημείων (endpoints) με χρήση modems 2400 bps .Η ζεύξη δεν ανήκε στο δημόσιο τηλεφωνικό δίκτυο (PSTN) .Το εύρος ζώνης της ζεύξης ήταν διαθέσιμο μόνο στον πελάτη που την έχει εκμισθώσει.

Πλεονέκτημα:Η εξασφάλιση της μυστικότητας της μετάδοσης,καθώς και η εγγυημένη ύπαρξη εύρους ζώνης ανά πάσα στιγμή.

Μειονεκτήματα: Δεν ήταν «ευέλικτα» τα δίκτυα, καθώς και το υψηλό κόστος (Η εταιρία πλήρωνε τη ζεύξη ακόμα κι αν δεν τη χρησιμοποιούσε)

Δεκαετία 1970:

Υπηρεσίες ψηφιακών δεδομένων (Digital Data Service – DDS)

Συνδέσεις 56 kbps για ιδιωτικά δίκτυα εταιριών

T1 υπηρεσίες: ταχύτητες μετάδοσης 1,544 Mbps

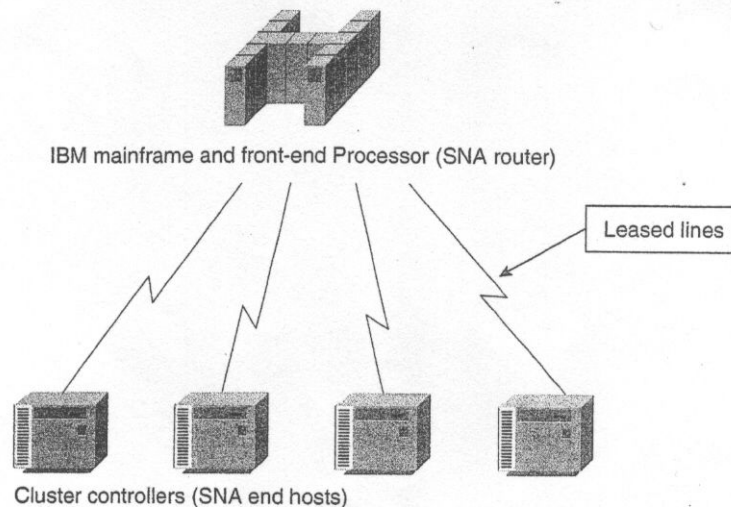
Αρχές 1990:

Δημιουργήθηκε η ανάγκη για μετάδοση φωνής και όχι δεδομένων -> T1 υπηρεσίες σε εταιρίες για φτηνές φωνητικές κλήσεις. Όμως η μείωση του κόστους των τηλεφωνικών κλήσεων που ακολούθησε κατέστησε την εκμίσθωση T1 γραμμών για τηλεφωνία οικονομικά ασύμφορη.Ραγδαία αύξηση του αιτούμενου εύρους ζώνης για μετάδοση δεδομένων.

2.3. Η Εξέλιξη των VPN

Τα αρχικά δίκτυα υπολογιστών αναπτύχθηκαν βασισμένα με δυο σημαντικές τεχνολογίες:

Στις μισθωμένες γραμμές για μόνιμη συνδεσιμότητα και στις dial-up γραμμές για απαιτήσεις περιστασιακής συνδεσιμότητας. Το Σχήμα 1.1 δείχνει ένα τυπικό δίκτυο εκείνων των ημερών.

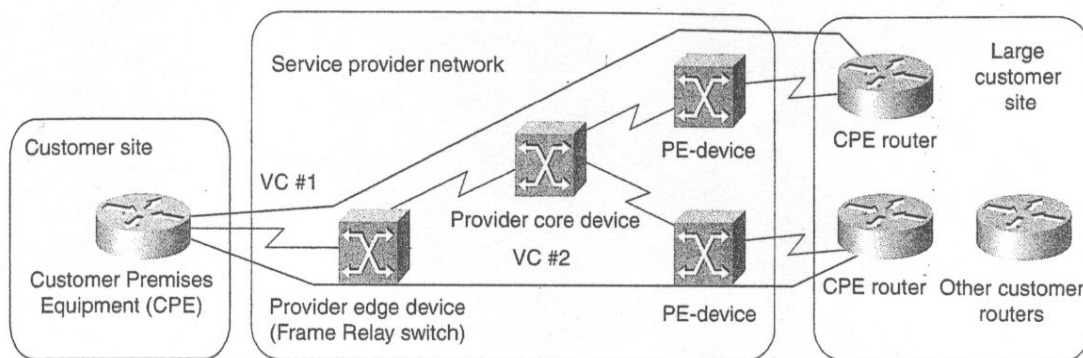
Σχήμα 1.1 Τυπικό Δίκτυο Υπολογιστών πριν 15 χρόνια

Η λειτουργία των αρχικών δικτύων υπολογιστών εξασφάλιζε στους πελάτες καλή ασφάλεια (Οι μισθωμένες γραμμές απαιτούν εξειδικευμένο εξοπλισμό και φυσική πρόσβαση στο δίκτυο), αλλά δεν εξασφάλιζε αποδοτική λειτουργία εξαιτίας δύο λόγων:

- Το προφίλ της κίνησης μεταξύ δυο οποιονδήποτε τοποθεσιών ποικίλει ανάλογα με την ώρα της ημέρας, την ημέρα του μήνα, ακόμα και στην περίοδο (Για παράδειγμα η κίνηση στα μαγαζιά λιανικής αυξάνεται γύρω στη Χριστουγεννιάτικη περίοδο).

- Οι τελικοί χρήστες ζητούν πάντα γρήγορες αποκρίσεις, καταλήγοντας σε απαίτηση υψηλού εύρους ζώνης μεταξύ των τοποθεσιών, παρόλο που στο δεσμευμένο εύρος ζώνης που είναι διαθέσιμο για μισθωμένες γραμμές χρησιμοποιούνται περιστασιακά (δηλαδή όταν οι χρήστες είναι ενεργοί).

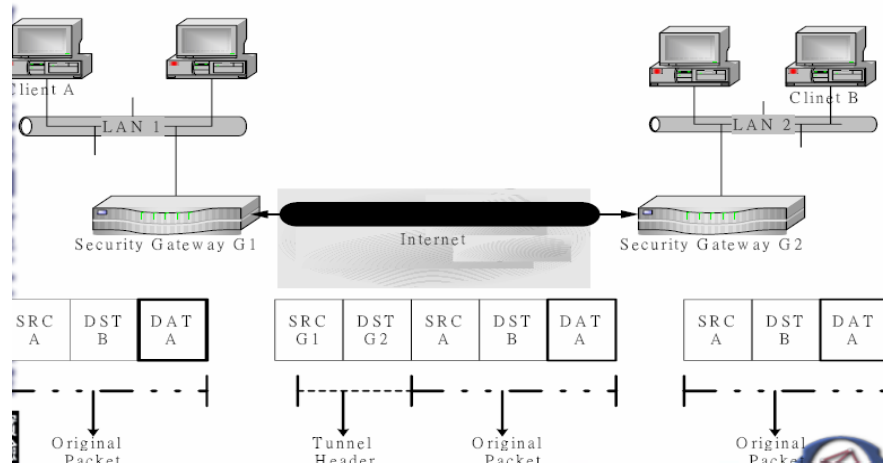
Αυτοί οι δύο λόγοι υποκίνησαν τη βιομηχανία των επικοινωνιών δεδομένων και των προμηθευτών υπηρεσιών δικτύου να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ένα αριθμό τεχνικών στατιστικής πολυπλεξίας συνδέσεων που εξασφάλιζε στους πελάτες μια υπηρεσία που ήταν σχεδόν όμοια με τις μισθωμένες γραμμές. Το πρώτο VPN βασίστηκε πάνω σε τέτοιες τεχνολογίες όπως X.25, Frame relay και αργότερα SMDS, ATM. Το Σχήμα 1.2 αναπαριστά ένα χαρακτηριστικό VPN χτισμένο σύμφωνα με αυτές τις τεχνολογίες. (για παράδειγμα Frame Relay).

Σχήμα 1.2 Τυπικό Frame Relay Δίκτυο

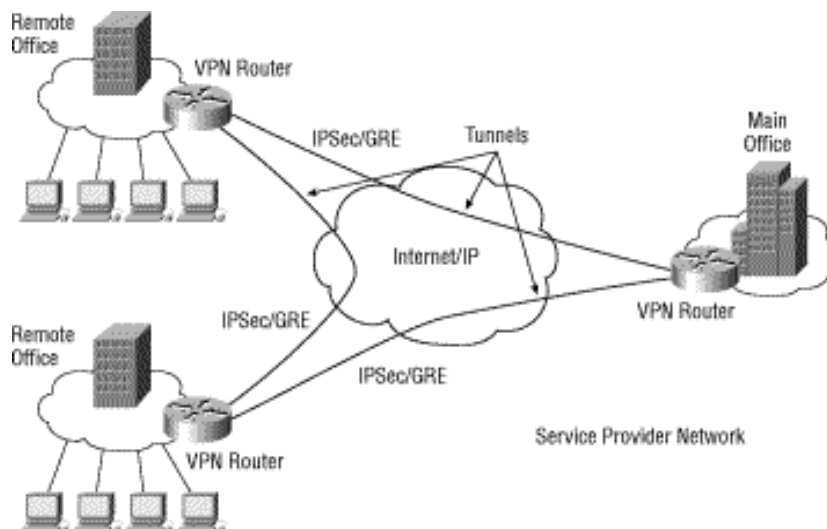
2.4. Διαδικασία Tunneling

Είναι σημαντικό πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των δικτύων VPN να εξηγήσουμε ένα πολύ σημαντικό όρο, τον όρο **tunneling**. Με τον όρο tunnel εννοούμε το λογικό μονοπάτι που δημιουργήτε κατά την λειτουργία μιας σύνδεσης. **Η εγκαθίδρυση «διόδου» (tunneling) είναι η τεχνική ενθυλάκωσης ενός ολόκληρου πακέτου / πλαισίου δεδομένων σε ένα πακέτο / πλαίσιο διαφορετικού πρωτοκόλλου.** Η επικεφαλίδα του tunneling πρωτοκόλλου προσαρτάται στο αρχικό πακέτο ενώ η μεταφορά/μετάδοση πραγματοποιείται με χρήση του νέου πρωτοκόλλου. Έτσι, όταν ένα τέτοιο πακέτο δρομολογείται προς τον κόμβο προορισμού, διατρέχει το δίκτυο μέσα από λογικό μονοπάτι, το οποίο αναφέρεται ως **δίοδος (tunnel)**. Όταν ο κόμβος προορισμού λάβει το πακέτο, το μετατρέπει στην αρχική του μορφή. Σημειώνεται ότι η τεχνολογία tunneling μπορεί να αναπτυχθεί στο δεύτερο ή στο τρίτο επίπεδο του μοντέλου OSI.

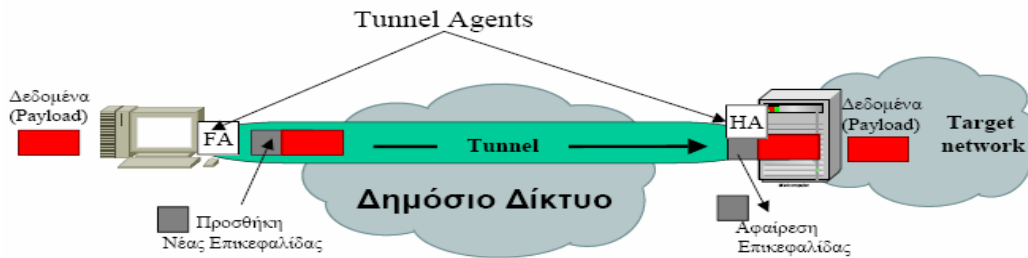
Σχήμα 18: Ενθυλάκωση πακέτου σε νέο, για τη δημιουργία διόδου (tunnel)

Ένα από τα πλεονεκτήματα του tunneling είναι ότι τα διασυνδεδεμένα υποδίκτυα VPN δεν απαιτούν μοναδικές διευθύνσεις δικτύου. Αυτό είναι σημαντικό όταν η πλειοψηφία των οργανισμών σήμερα χρησιμοποιεί ιδιωτικές διευθύνσεις. Επίσης ένα VPN με τη χρήση του tunneling μπορεί να δημιουργηθεί με ή χωρίς τη γνώση του παρόχου δικτύου και θα μπορούσε να «περάσει» μέσα από διαδοχικούς παρόχους δικτύου.

Σχήμα 19: Υλοποίηση tunneling

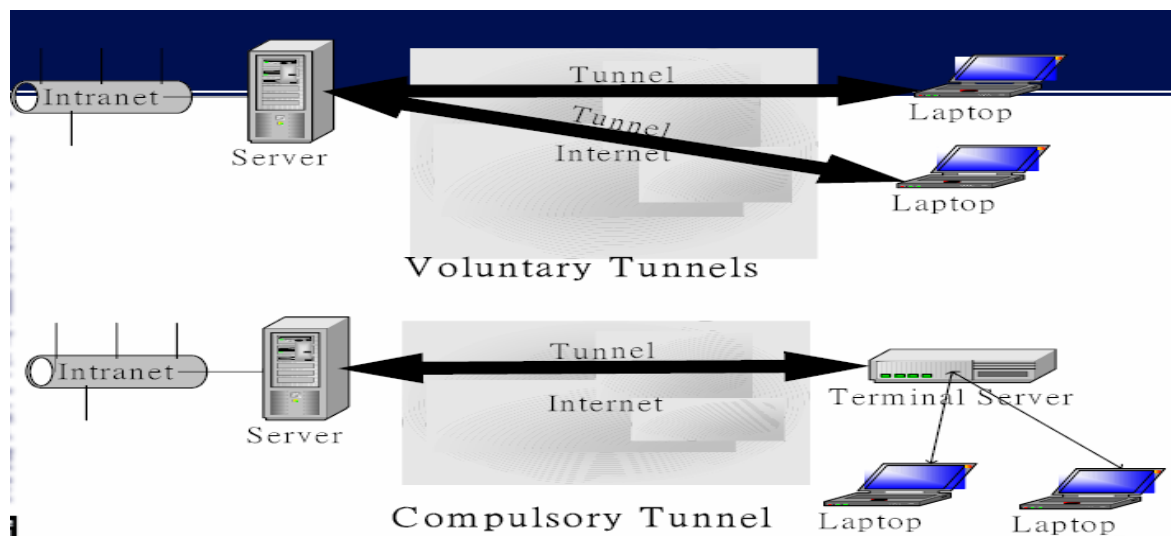

Σχήμα 22: Εγκαθίδρυση διόδου (tunnel)

Υπάρχουν δύο ειδών δίοδοι: οι «αυθόρμητες» δίοδοι (**mandatory tunnels**) και οι «αναγκαστικές» δίοδοι (**compulsory mandatory tunnels**). Οι πρώτες δημιουργούνται μετά από αίτηση του χρήστη, ενώ οι αναγκαστικές δίοδοι δημιουργούνται αυτόματα, χωρίς καμία παρεμβολή από τον χρήστη.

Μία αναγκαστική δίοδος έχει προκαθορισμένα ακραία σημεία, άρα ο έλεγχος πρόσβασης των χρηστών είναι πιο εύκολος. Δίνει επίσης τη δυνατότητα, αν η πολιτική της εταιρίας είναι τέτοια, οι εργαζόμενοι να μην έχουν πρόσβαση στο Internet, αλλά να χρησιμοποιούν τις Internet ζεύξεις αποκλειστικά και μόνο για το VPN. Επίσης στις αναγκαστικές δίοδους μπορούν πολλαπλές συνδέσεις να υπάρχουν πάνω σε μία δίοδο. Ένα μειονέκτημα των αναγκαστικών δίοδων είναι το γεγονός ότι η σύνδεση του υπολογιστή του χρήστη με τον **RAS** πραγματοποιείται έξω από τη δίοδο και, συνεπώς, είναι μη ασφαλής (αφού δεν πραγματοποιούνται οι μηχανισμοί κρυπτογράφησης που η δίοδος επιβάλλει). Γενικά, οι αυθόρμητες δίοδοι προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια.

Σχήμα 23: Σχηματική αναπαράσταση των δύο ειδών διόδων (αυθόρμητες και αναγκαστικές)

3. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΙΚΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα κατηγοριοποιούνται με διάφορους τρόπους, ανάλογα με την οπτική γωνία που τα εξετάζει κανείς. Οι διάφοροι τρόποι κατηγοριοποίησής τους περιγράφονται παρακάτω:

- Με βάση την αντιστοιχία τους με τα επίπεδα του μοντέλου αναφοράς OSI τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα κατηγοριοποιούνται ως εξής:
  - **Στα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου 3 (Δικτύου).**
Σε αυτήν ανήκουν τα VPN που δομούνται πάνω σε IP δίκτυα και χρησιμοποιούν το πρωτόκολλο IPSec, καθώς και τα VPN που δομούνται πάνω σε MPLS δίκτυα.
  - **Στα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου 2 (Ζεύξης Δεδομένων).**
Σε αυτήν την κατηγορία εμπίπτουν τα VPN στα οποία χρησιμοποιείται κάποιο από τα πρωτόκολλα L2F, PPTP, L2TP. Επίσης VPN επιπέδου 2 μπορούν να αναπτυχθούν πάνω στην τεχνολογία MPLS.
  - **Στα Εικονικά Δίκτυα επιπέδου 4 (Μεταφοράς).**
Σε αυτήν την κατηγορία εμπίπτουν τα VPN στα οποία χρησιμοποιείται το πρωτόκολλο SSL.

Ένα Εικονικό Ιδιωτικό Δίκτυο περιγράφεται πλήρως αν αντιστοιχηθεί σε κάποιο είδος και για τις τρεις παραπάνω κατηγοριοποιήσεις. Για παράδειγμα, μπορούμε να αναφερθούμε σε ένα VPN ως εξής: χρησιμοποιεί το πρωτόκολλο L2TP, η δίοδος που αναπτύσσεται είναι αυθόρμητη και, τέλος, είναι απομακρυσμένης πρόσβασης.

3.1 Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου 3 (Δικτύου).

Στην περίπτωση των δικτύων του 3^{ου} επιπέδου η προς μετάδοση πληροφορία διαμορφώνεται σε IP πακέτα και μεταδίδεται στο IP δίκτυο. Το IP είναι πρωτόκολλο τρίτου επιπέδου και χρησιμοποιείται για διασύνδεση ηλεκτρονικών υπολογιστών που μπορούν να ανήκουν στο ίδιο ή σε διαφορετικά δίκτυα. Η μετάδοση στο IP γίνεται με την τεχνική των πακέτων (datagrams). Το κάθε πακέτο του IP φθάνει στον παραλήπτη διασχίζοντας ένα ή περισσότερα διασυνδεδεμένα δίκτυα IP, χωρίς να εξαρτάται από άλλα προηγούμενα ή επόμενα πακέτα διατηρώντας έτσι την αυτονομία του μέσα στο δίκτυο.

Το IP ως πρωτόκολλο τρίτου επιπέδου δεν ασχολείται με τις φυσικές συνδέσεις ή τον έλεγχο των ενδιάμεσων ζεύξεων μεταξύ των κόμβων του δικτύου (που είναι αρμοδιότητα άλλων πρωτοκολλων χαμηλότερων επιπέδων όπως Ethernet, Frame Relay, PPP, κλπ). Στην ουσία ασχολείται με την διευθυνσιοδότηση, τον κατακερματισμό (fragmentation) μεγάλων πακέτων και την επανασυγκόλληση τους.

Το πρωτόκολλο IP δεν θεωρείται αξιόπιστο καθώς δεν εξασφαλίζει την απ' άκρου εις άκρο ακεραιότητα των δεδομένων μέσω κάποιων τεχνικών επανεκπομπής, ελέγχου ροής κλπ. Οι λειτουργίες αυτές επιτυγχάνονται με το πρωτόκολλο TCP που είναι στο αμέσως ανώτερο επίπεδο. Η κατηγορία αυτή των ιδεατών ιδιωτικών δικτύων συνήθως αναπτύσσεται από τους ίδιους τους χρήστες. Τα πλεονεκτήματα που συγκεντρώνουν συνοψίζονται στα ακόλουθα σημεία:

- Χαμηλό κόστος, αφού οι αφιερωμένες γραμμές έχουν αντικατασταθεί από δημόσιες τοπικές συνδέσεις.
- Ευκολία στις συνδέσεις εκτός δικτύου με άλλες επιχειρήσεις, συνεργάτες ή πελάτες.

Τέλος το βασικό μειονέκτημα των λύσεων αυτών είναι ότι απαιτούνται ορισμένες επιπλέον τεχνικές κρυπτογράφησης προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη ασφάλεια των δεδομένων σε ένα περιβάλλον που βασίζεται στο δημόσιο Internet.

3.1.1 Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα βασισμένα στην τεχνολογία MPLS

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου Δικτύου που βασίζονται στην τεχνολογία **MPLS (L3 MPLS VPNs)** επιτρέπουν τη δημιουργία VPNs κάνοντας χρήση του δικτύου κορμού του ISP. Τα VPNs αυτά είναι σε επίπεδο IP και επομένως η μεταφορά της πληροφορίας γίνεται με τη χρήση αποκλειστικά του πρωτοκόλλου IP.

Το **MPLS (Multiprotocol Label Switching)** είναι ένα σύνολο πρωτοκόλλων το οποίο δημιουργήθηκε από την **IETF (Internet Engineering Task Force)** με στόχο να αυξήσει την ευελιξία και την απόδοση του παραδοσιακού IP και ταυτόχρονα να δώσει την δυνατότητα για την παροχή νέων υπηρεσιών στο Διαδίκτυο. Το MPLS συνδυάζει την μεταγωγή με **ετικέτα (label)** και την παραδοσιακή δρομολόγηση του πρωτοκόλλου IP. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιεί, εν γένει, 'ετικέτες' που κατασκευάζονται και τοποθετούνται κατά την εισαγωγή των πακέτων στο Δίκτυο Μεταγωγής / Κορμού, για την προώθηση τους στον τελικό προορισμό. Οι ετικέτες υποδεικνύουν τόσο τη δρομολόγηση των πακέτων όσο και τα χαρακτηριστικά ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται από το δίκτυο.

Τα κύρια συστατικά της τεχνολογίας MPLS

Τα κύρια συστατικά της τεχνολογίας MPLS είναι τα εξής:

Ετικέτα (Label):

Είναι η επικεφαλίδα/ετικέτα που χρησιμοποιείται από τους **δρομολογητές**

LSR (Label Switch Router) για την προώθηση των πακέτων. Οι LSRs διαβάζουν μόνο τις ετικέτες αυτού του τύπου, και όχι τις επικεφαλίδες IP των πακέτων. Οι ετικέτες έχουν νόημα μόνο σε τοπικό επίπεδο, δηλαδή μόνο μεταξύ δύο συσκευών που επικοινωνούν.

Δρομολογητής ετικέτας (Label Switch Router (LSR)):

Αποτελεί την συσκευή κορμού του δικτύου που μετάγει πακέτα εφοδιασμένα με την κατάλληλη ετικέτα, σύμφωνα με τους προϋπολογισμένους πίνακες μεταγωγής.

Δρομολογητής ετικέτας άκρου (Edge Label Switch Router (Edge LSR)):

Είναι η συσκευή που τοποθετείται στο άκρο του κυρίως δικτύου, η οποία εκτελεί την αρχική επεξεργασία και κατηγοριοποίηση του κάθε πακέτου και του αναθέτει την πρώτη ετικέτα.

Μονοπάτι ετικέτας (Label Switched Path (LSP)):

Είναι το "μονοπάτι" που ορίζεται από τις ετικέτες που δημιουργούνται και ανατίθενται στο κάθε πακέτο, μεταξύ των τελικών σημείων του δικτύου. Ένα LSP μπορεί να είναι ορισμένο είτε στατικά είτε δυναμικά. Το τελευταίο προσδιορίζεται αυτόματα χρησιμοποιώντας πληροφορίες δρομολόγησης. Τα στατικά LSPs χρησιμοποιούνται σπανιότερα.

Πρωτόκολλο διανομής ετικετών (Label Distribution Protocol (LDP)):

Είναι το πρωτόκολλο που έχει σαν ρόλο την απόδοση ετικετών στα πακέτα, καθώς και τη μετάφραση των πληροφοριών τους από τους LSRs. Αναθέτει ετικέτες στα πακέτα από τις δικτυακές συσκευές στις άκρες και στον πυρήνα του δικτύου, Path First (OSPF), Intermediate System to Intermediate System (IS-IS), Routing Information Protocol (RIP), Enhanced Interior Gateway Routing Protocol (EIGRP) ή Border Gateway Protocol (BGP)

Στην περίπτωση L3 MPLS VPN, ο παροχέας αναθέτει σε κάθε VPN ένα μοναδικό αναγνωριστή που καλείται **αναγνωριστής διαδρομής (Route Distinguisher – RD)** και είναι διαφορετικός για κάθε Intranet και Extranet εντός του δικτύου του παροχέα. Οι πίνακες προώθησης περιέχουν μοναδικές διευθύνσεις, οι οποίες καλούνται VPN-IP διευθύνσεις, που κατασκευάζονται συνδέοντας τον RD με την IP διεύθυνση του πελάτη. Οι VPN-IP διευθύνσεις είναι μοναδικές για κάθε τελικό σημείο στο δίκτυο, και οι

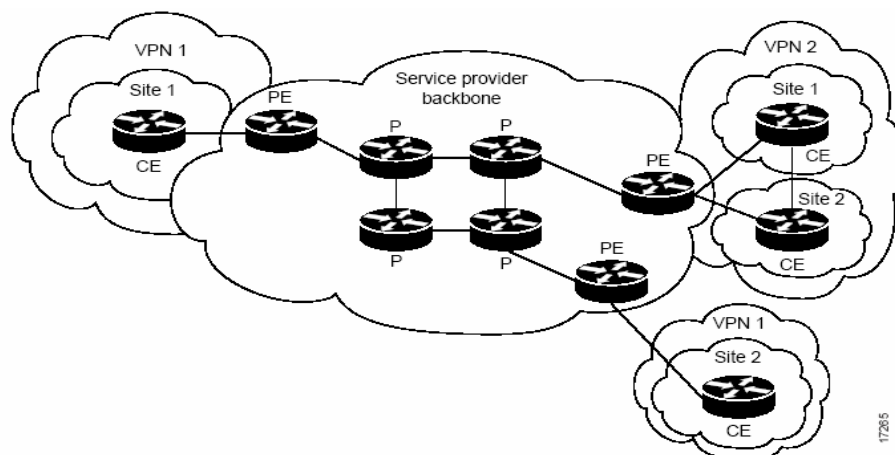
καταχωρήσεις αποθηκεύονται στους πίνακες προώθησης για κάθε κόμβο του VPN.

Είδη δρομολογητών στα MPLS

Τρία διαφορετικά είδη δρομολογητών συναντάμε στα MPLS VPNs:

- **Δρομολογητές CE (customer edge).**
Είναι οι δρομολογητές που τους διαχειρίζεται ο πελάτης και ανήκουν συνήθως σε αυτόν.
- **Δρομολογητές PE (provider edge).**
Είναι οι δρομολογητές που αποτελούν τα σημεία εισόδου και εξόδου των VPNs. Ανήκουν διαχειριστικά στον ISP. Αποτελούν το πιο σημαντικό τμήμα στη «λογική» των MPLS VPNs.
- **Δρομολογητές P (provider).**
Είναι οι δρομολογητές που αποτελούν το δίκτυο κορμού του ISP και ανήκουν και αυτοί διαχειριστικά σε αυτόν. Δεν συμμετέχουν στη λογική VPN - ο κύριος σκοπός τους είναι η προώθηση των MPLS ετικετών προς τους PE routers.

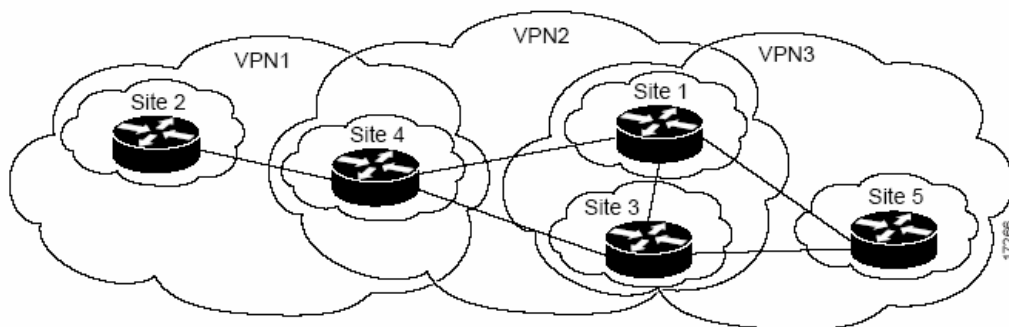
Χαρακτηριστικό είναι και το σχήμα που ακολουθεί:

Σχήμα 2. Ένα απλό παράδειγμα MPLS VPN

Όπως φαίνεται από το παραπάνω σχήμα, το δίκτυο του πάροχου (Service Provider backbone) αποτελείται από δρομολογητές τύπου P και PE. Στο δίκτυο κορμού του πάροχου συνδέονται τέσσερα sites, δύο από αυτά ανήκουν στο VPN1 και άλλα δύο sites ανήκουν στο VPN2 (όπου ένα site μπορεί να είναι ένα τοπικό δίκτυο Ethernet).

Πρέπει να σημειωθεί πως τίποτε δεν αποκλείει ένα site να ανήκει όχι μόνο σε ένα αλλά σε δύο VPNs. Χαρακτηριστικό είναι το σχήμα που ακολουθεί:

Σχήμα 3: Παράδειγμα MPLS VPN όπου κάποια sites μπορεί να ανήκουν σε περισσότερα από ένα VPNs

Οι PE δρομολογητές είναι αυτοί που διαμοιράζουν τις πληροφορίες δρομολόγησης των διαφόρων VPNs και ενημερώνουν τους πίνακες δρομολόγησης που ανήκουν σε κάθε VPN. Οι PE δρομολογητές μεταφέρουν αυτή την πληροφορία μεταξύ τους με τη χρήση του πρωτοκόλλου **BGP (Border Gateway Protocol)**. Με τη χρήση του MPLS λοιπόν ανταλλάσσουν MPLS ετικέτες και έτσι είναι δυνατό κάθε στιγμή, ένα «μέλος» ενός VPN που συνδέεται σε έναν συγκεκριμένο δρομολογητή PE να επικοινωνήσει με οποιοδήποτε άλλο «μέλος» του ίδιου VPN που συνδέεται σε κάποιον άλλο PE. Επιπλέον είναι δυνατό, μέσω πολιτικής πρόσβασης στο BGP, να επιτρέπεται ή να απαγορεύεται η πρόσβαση από/προς συγκεκριμένα «μέλη» ενός VPN. Γενικά, το BGP είναι ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό πρωτόκολλο και το αποκλειστικό πρωτόκολλο ανταλλαγής πινάκων δρομολόγησης ανάμεσα σε παρόχους. Παρέχει μεγάλη ευελιξία αφού επιτρέπει ή απαγορεύει με διάφορους μηχανισμούς την ανταλλαγή μέρους ή όλου του πίνακα δρομολόγησης, ή επιλέγει μεταξύ διαφορετικών διαδρομών ποια θα

είναι η κύρια και ποια η δευτερεύουσα (backup).

Οι P δρομολογητές δεν συμμετέχουν στην δρομολόγηση των VPNs. Συμμετέχουν μόνο στην ανταλλαγή ετικετών προκειμένου να δημιουργηθούν MPLS LSPs ανάμεσα στους δρομολογητές. Αυτά τα LSPs χρησιμοποιούν οι PEs προκειμένου να μεταφέρουν την κίνηση ανάμεσα στα «μέλη» των VPNs.

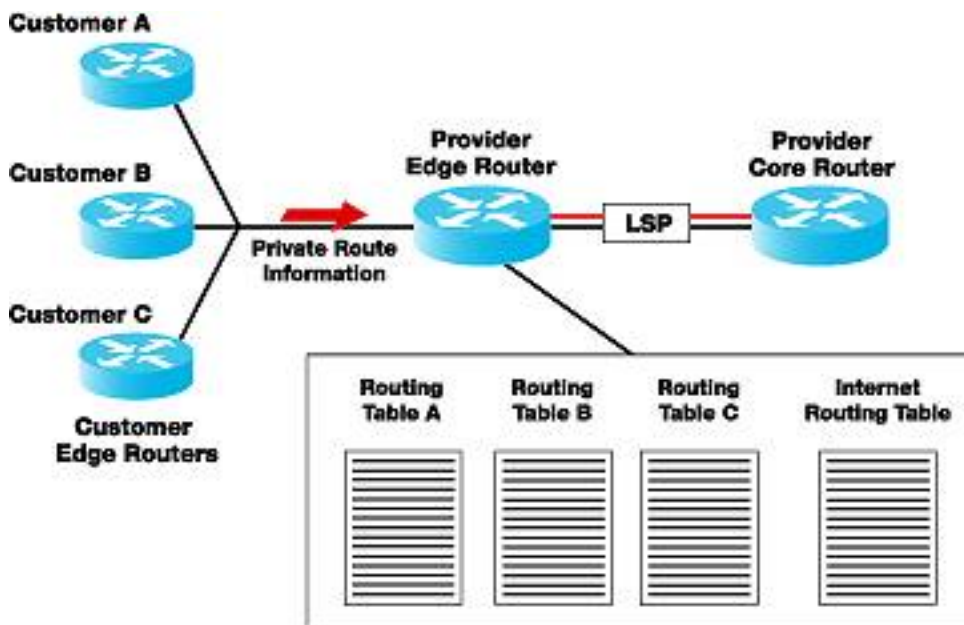
Αφού όλη η πληροφορία που διακινείται ανάμεσα στα διάφορα VPNs περνά «μέσα» από κοινό LSP (π.χ. το LSP που συνδέει τον P δρομολογητή της Αθήνας με τον P δρομολογητή της Θεσσαλονίκης), πώς γνωρίζει ο PE δρομολογητής που συνδέεται με τη σειρά του σε έναν P δρομολογητή σε ποιο VPN θα παραδώσει την πληροφορία του χρήστη (για την ακρίβεια, τα πακέτα του χρήστη); Σε αυτό το σημείο υπεισέρχεται ένα ακόμη label, το οποίο αναφέρεται σε συγκεκριμένο VPN. Άρα, τα MPLS πακέτα περιέχουν 2 ετικέτες – μία για τη δρομολόγηση του πακέτου μεταξύ των κόμβων του παρόχου και μία δεύτερη για την ταυτοποίηση ενός VPN.

Το BGP αποτελεί το πρωτόκολλο επιλογής για την μεταφορά της πληροφορίας δρομολόγησης στην υλοποίηση των MPLS VPNs. Με τη χρήση του BGP, οι δρομολογητές PE «γνωρίζουν» τους πίνακες δρομολόγησης των διαφόρων VPNs που συνδέονται σε άλλους PE δρομολογητές. Για παράδειγμα, αν το παράρτημα 1 (ας το ονομάσουμε site 1) κάποιας εταιρίας συνδέεται στο δρομολογητή PE1 του ISP ενώ το παράρτημα 2 της ίδιας εταιρίας συνδέεται στον PE2 τότε μέσω BGP, ο PE1 γνωρίζει ότι ο PE2 έχει συνδεδεμένο το site 2 και αντίστοιχα ο PE2 γνωρίζει ότι ο PE1 έχει συνδεδεμένο το site 1. Έτσι η εταιρία (και προφανώς τα παραρτήματά της) έχουν σύνδεση IP μέσω του δημόσιου δικτύου MPLS του πάροχου.

Είναι επίσης προφανές ότι σε κάθε PE δρομολογητή συνδέονται περισσότεροι από έναν πελάτες. Έτσι, κάθε PE δρομολογητής διατηρεί έναν «υποπίνακα» δρομολόγησης που περιέχει μόνο την πληροφορία δρομολόγησης που αφορά τον συγκεκριμένο πελάτη και μόνον αυτόν. Αυτό προσφέρει μέγιστη ασφάλεια αφού ο πίνακας δρομολόγησης ανήκει μόνο σε συγκεκριμένο πελάτη. Με άλλα λόγια, κάθε PE είναι σαν ένα σύνολο από εικονικούς δρομολογητές (virtual routers).

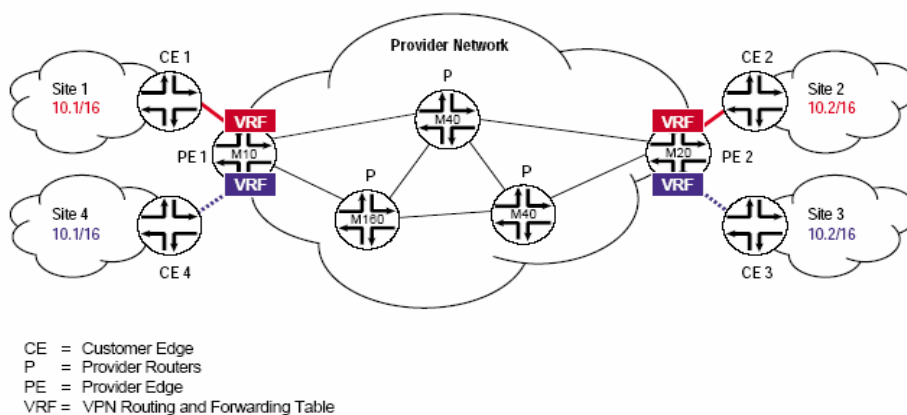
Χαρακτηριστικό είναι και το σχήμα που ακολουθεί:

Σχήμα 4: Τυπικό Routing Table σε έναν δρομολογητή PE

Όπως φαίνεται από το παραπάνω σχήμα, κάθε πίνακας δρομολόγησης (routing table) αναφέρεται σε διαφορετικό πελάτη και αποτελεί έναν ανεξάρτητο εικονικό πίνακα δρομολόγησης που αποκαλείται **VRF (Virtual Routing & Forwarding Instance)**.

Το σχήμα που ακολουθεί, δείχνει τα σημεία του δικτύου MPLS που υλοποιούνται τα διάφορα VRFs.

Είναι σημαντικό να τονιστεί εν κατακλείδι ότι το υποδίκτυο της εταιρίας που δημιουργείται μέσα στο δίκτυο MPLS του ISP είναι ένα δίκτυο που, παρόλο που στηρίζεται σε ένα δημόσιο δίκτυο MPLS, αποτελεί ουσιαστικά ένα ιδιωτικό και απομονωμένο δίκτυο δεδομένων. Η ταχύτητα σε Mbps της σύνδεσης των διαφόρων πελατών εξαρτάται από την ταχύτητα της σύνδεσης μέσω CE & PE.

3.1.2 Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα βασισμένα στο πρωτόκολλο IPSec

Τα πρωτόκολλα TCP/IP δεν παρέχουν μηχανισμούς κρυπτογράφησης. Συνεπώς, για την ασφαλή μετάδοση πάνω σε δίκτυο IP υπήρξε η ανάγκη νέου πρωτοκόλλου με μηχανισμούς κρυπτογράφησης, το οποίο θα είναι εφαρμόσιμο σε IP δίκτυα. Το IPSec (IP Security) αποτελεί ένα σύνολο πρωτοκόλλων ανεπτυγμένων από το Internet Engineering Task Force (IETF) με στόχο την ασφαλή μετάδοση και ανταλλαγή δεδομένων (packets) μέσω του στρώματος IP. Το IPSec σήμερα αποτελεί έναν από τους πιο διαδεδομένους τρόπους υλοποίησης των δικτύων VPN. Ως προς τα επίπεδα του OSI, αντιστοιχίζεται και αυτό στο επίπεδο 3 (επίπεδο δικτύου).

Ο βασικός στόχος στην ανάπτυξη του προτύπου IPSec είναι η αντιμετώπιση των διαφόρων απειλών χωρίς να απαιτείται πρόσθετος εξοπλισμός, ούτε να υπάρχει ανάγκη για ένα σύνολο τροποποιήσεων και αλλαγών σε διάφορες εφαρμογές.

Υπηρεσίες του IPSec

Οι υπηρεσίες που προσφέρει το πρωτόκολλο IPSec είναι:

- **Ακεραιότητα των δεδομένων (Integrity),**

που διασφαλίζει ότι τα πακέτα των δεδομένων κατά την διάρκεια της μεταφοράς τους δεν έχουν αλλοιωθεί ή παραποιηθεί, είτε από «εισβολείς» είτε από τυχόν σφάλματα επικοινωνίας.

- **Εξακρίβωση γνησιότητας της προέλευσης των δεδομένων**

(Authentication) ή πιστοποίηση ταυτότητας, που επαληθεύει ότι τα δεδομένα στάλθηκαν πράγματι από το χρήστη που ισχυρίζεται ότι τα έστειλε.

- **Εμπιστευτικότητα (Confidentiality),**

που προσφέρει τη δυνατότητα αναγνώρισης και επεξεργασίας των δεδομένων μόνο από εγκεκριμένους χρήστες.

Μηχανισμοί Ασφάλειας

Το IPSec ορίζει ένα νέο σετ κεφαλίδων το οποίο προστίθεται στα IP πακέτα. Προκύπτουν έτσι καινούρια IP πακέτα μεγαλύτερα σε μέγεθος και άλλης δομής, που όμως επιτρέπουν τη διασφάλιση των απαιτήσεων ασφαλείας που περιγράφηκαν παραπάνω. Αυτές οι νέες κεφαλίδες, που διασφαλίζουν την ασφάλεια των IP πακέτων, αναλύονται παρακάτω:

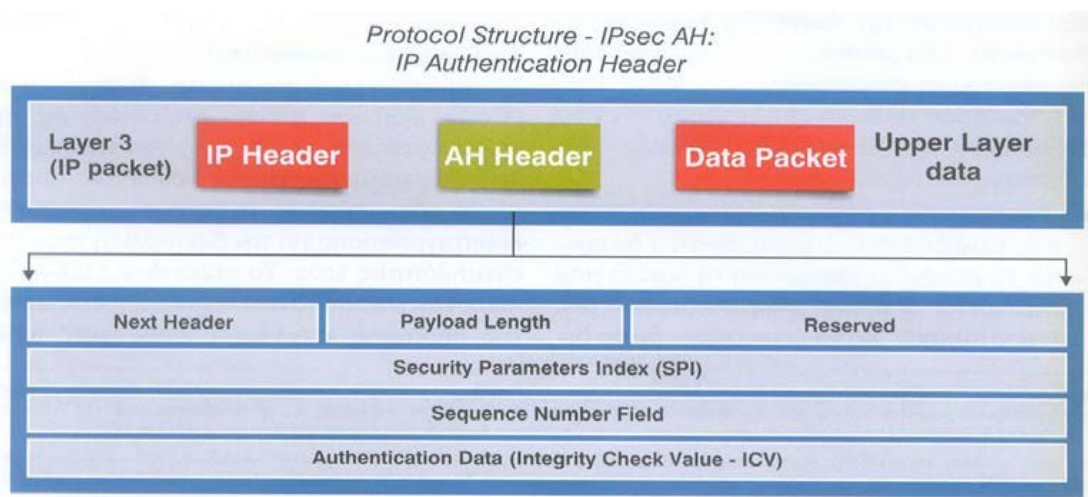
1. Κεφαλίδα πιστοποίησης ταυτότητας (AH—Authentication Header):

Αυτή η κεφαλίδα όταν προστίθεται σε ένα IP πακέτο, διασφαλίζει την ακεραιότητα, την πιστοποίηση ταυτότητας των δεδομένων, καθώς και την αποφυγή διπλότυπων πακέτων. Δεν παρέχει ασφάλεια εμπιστευτικότητας. Η ακεραιότητα και η πιστοποίηση πραγματοποιούνται και από τα δύο IPSec μέλη στις άκρες του tunnel εκτελώντας μία συνάρτηση κατακερματισμού στο IP πακέτο χρησιμοποιώντας ένα κοινό κλειδί (Message Authentication Code – MAC). Το αποτέλεσμα του υπολογισμού ο οποίος προκύπτει από τη συνάρτηση κατακερματισμού δεν κρυπτογραφείται και χρησιμοποιείται απλά από το άλλο συμβαλλόμενο μέρος για να ελέγξει ότι τα στοιχεία δεν έχουν

τροποποιηθεί. Το γεγονός αυτό καθ' αυτό της χρησιμοποίησης ενός κοινού μυστικού κλειδιού που είναι γνωστό και στα δύο μέρη (αποστολέας-δέκτης) εγγυάται την πιστοποίηση της ταυτότητας των συμβαλλομένων.

Η κεφαλίδα πιστοποίησης ταυτότητας αποτελείται από 5 πεδία (σχήμα 8):

- Πεδίο επόμενης κεφαλίδας (Next Header field), όπου προσδιορίζει ποια είναι η επόμενη κεφαλίδα που είναι παρούσα στο IP πακέτο (π.χ. TCP, UDP κ.ο.κ.)
- Μέγεθος του φορτίου (Payload length)
- Δείκτης παραμέτρων ασφαλείας (Security Parameter Index (SPI)) – προσδιορίζει στον παραλήπτη ποια πρωτόκολλα ασφαλείας χρησιμοποιήθηκαν από τον αποστολέα
- Ακολουθιακός αριθμός (Sequence number): αυξάνεται κατά ένα για κάθε νέο πακέτο που καταφτάνει στον δέκτη από τον ίδιο αποστολέα και με το ίδιο SPI.
- Δεδομένα πιστοποίησης ταυτότητας (Authentication data) – το τμήμα εκείνο που εξασφαλίζει την πιστοποίηση ταυτότητας. Όπως ήδη αναφέρθηκε, είναι το αποτέλεσμα μίας συνάρτησης κατακερματισμού (Integrity Check Value – ICV).

Σχήμα 8: Πεδία ενός AH Header.

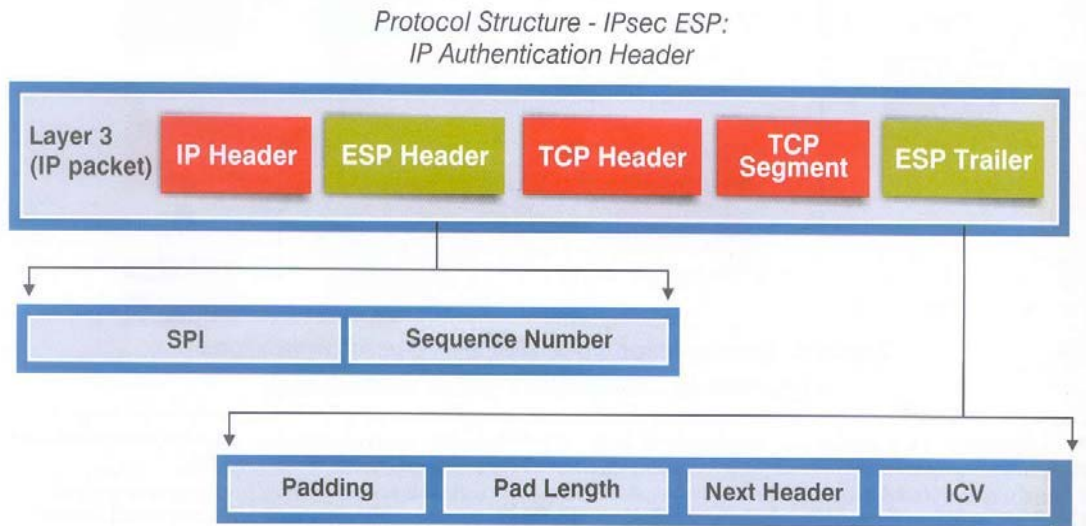
Οι λειτουργίες ακεραιότητας και πιστοποίησης μέσω της κεφαλίδας πιστοποίησης εφαρμόζονται :

- Σε ολόκληρο το IP πακέτο, εκτός από εκείνα τα πεδία (IP header fields) που αλλάζουν κατά τη μεταφορά του όπως παραδείγματος χάριν το πεδίο TTL, που αλλάζει από τους δρομολογητές των διάφορων δικτύων (μειώνεται), κατά μήκος της πορείας που ακολουθεί το IP πακέτο.
- Σε όλο το AH header πλην του πεδίου του “Authentication Data” .
- Σε όλα τα δεδομένα των πάνω στρωμάτων της στοίβας πρωτοκόλλου (δεδομένα του IP πακέτου).

2. Ασφαλής Ενθυλάκωση της πληροφορίας (Encapsulating Security Payload – ESP): Αυτή η κεφαλίδα παρέχει υπηρεσίες για την πιστοποίηση και ακεραιότητα των πακέτων IP που διαβιβάζονται μεταξύ δύο IPSec συστημάτων. Επιπρόσθετα παρέχει εμπιστευτικότητα μέσω μεθόδων κρυπτογράφησης. Η πιστοποίηση και η ακεραιότητα μπορούν να παρασχεθούν με τον ίδιο τρόπο που τα παρέχει και η κεφαλίδα AH. Το ESP παρέχει εμπιστευτικότητα με την κρυπτογράφηση ενός IP πακέτου. Το ESP υποστηρίζει ένα μεγάλο αριθμό συμμετρικών αλγορίθμων κρυπτογράφησης, αλλά η εξ ορισμού συνηθισμένη προεπιλογή είναι ο αλγόριθμος AES (128-bit). Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν άλλοι αλγόριθμοι – όπως για παράδειγμα ο 3DES ή ο απλός DES.

Τα πεδία της κεφαλίδας ESP είναι 6 – δύο από αυτά τοποθετούνται πριν το φορτίο του IP πακέτου (ESP Header) και τα υπόλοιπα τέσσερα μετά από αυτό (ESP Trailer) (σχήμα 10). Τα πεδία SPI και Sequence Number του ESP Header έχουν την ίδια λειτουργία όπως στο AH. Το ίδιο ισχύει για τα πεδία Pad Length, Next Header και ICV (το οποίο είναι προαιρετικό) του ESP Trailer. Το πεδίο Συμπλήρωσης (Padding) έχει μέγεθος το πολύ 255 bytes και χρειάζεται για να προσαρμόζεται το μέγεθος του IP πακέτου, ανάλογα με τον αλγόριθμο κρυπτογράφησης που χρησιμοποιείται (αν ανλογιστούμε ότι κάποιοι αλγόριθμοι κρυπτογράφησης απαιτούν τα δεδομένα να είναι

μήκους πολλαπλάσιου κάποιου συγκεκριμένου αριθμού bytes).

Σχήμα 10: Πεδία ενός ESP Header και Trailer

Καταστάσεις ή τρόποι (modes) λειτουργίας

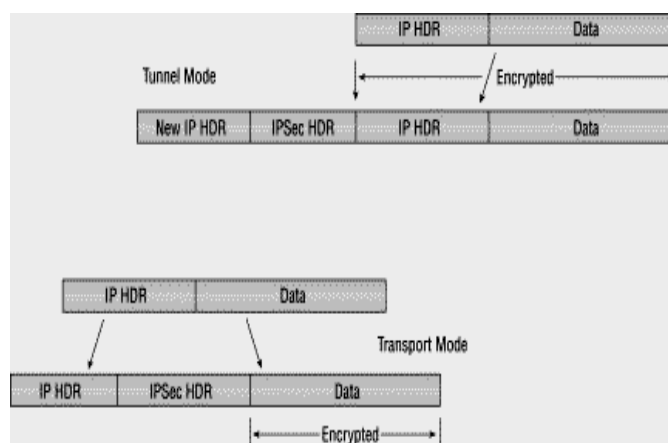
Το IPsec παρέχει δυο καταστάσεις (ή τρόπους) λειτουργίας (που σημαίνει δύο τρόπους με τους οποίους μπορούν τα τοποθετηθούν οι κεφαλίδες AH και ESP): ο τρόπος μεταφοράς (transport mode) και ο τρόπος διόδου (tunnel mode), όπως φαίνεται στο σχήμα 11.

Σχήμα 11: Τρόπος καθορισμού ενός IPsec μετασχηματισμού (πρωτόκολλα- αλγόριθμοι-τρόποι υλοποίησης)

1. Στην κατάσταση λειτουργίας μεταφοράς (transport mode), οι αρχικές επικεφαλίδες του IP πακέτου μένουν ανέπαφες. Αυτή η κατάσταση λειτουργίας έχει το πλεονέκτημα της προσθήκης μόνο μερικών bytes σε κάθε πακέτο. Επιπλέον οι συσκευές στο δημόσιο δίκτυο (όπως για παράδειγμα οι δρομολογητές) μπορούν να βλέπουν τον τελικό αποδέκτη του πακέτου, αφού οι IP διευθύνσεις μεταδίδονται ανέπαφες (μη κρυπτογραφημένες). Αυτή η δυνατότητα επιτρέπει ειδική επεξεργασία των πακέτων (για παράδειγμα δρομολόγηση με βάση την Ποιότητα Υπηρεσίας - QoS), βασισμένη στην πληροφορία που βρίσκεται στην IP επικεφαλίδα. Μειονέκτημα αυτού του τρόπου λειτουργίας είναι το γεγονός ότι αφήνοντας την IP επικεφαλίδα χωρίς κρυπτογράφιση, ένας επιτιθέμενος μπορεί να κάνει ανάλυση κίνησης (traffic analysis). Για παράδειγμα, ο επιτιθέμενος θα μπορούσε να δει πότε ένας εργαζόμενος μίας εταιρίας έστειλε πολλά πακέτα σε έναν άλλο εργαζόμενο. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο επιτιθέμενος θα γνώριζε μόνο την αποστολή των IP πακέτων και τίποτα άλλο: δεν θα ήταν στη θέση να καθορίσει αν π.χ. αυτά ήταν πακέτα e-mail ή κάποιας άλλης εφαρμογής.

Ο τρόπος λειτουργίας μεταφοράς χρησιμοποιείται κυρίως για διασύνδεση μεταξύ δύο LAN ή για εφαρμογές πελάτη-εξυπηρετητή (client-server). Στην ουσία, είναι ο τρόπος με τον οποίο δύο συσκευές του δικτύου (και όχι οι χρήστες) μπορούν να επικοινωνήσουν.

Σχήμα 12: Σύγκριση των πακέτων για τους δύο τρόπους λειτουργίας (tunnel και transport)

2. Στην κατάσταση λειτουργίας διόδου (tunnel mode), όλο το αρχικό IP πακέτο κρυπτογραφείται και γίνεται το φορτίο (payload) ενός καινούριου IP πακέτου. Αυτό σημαίνει ότι οι λειτουργίες κρυπτογράφησης, αυθεντικοποίησης κτλ. συντελούνται σε ολόκληρο το πακέτο, συμπεριλαμβανομένης και της αρχικής IP διεύθυνσης (βλέπε σχήμα 12). Το καινούριο IP πακέτο που προκύπτει έχει μία νέα IP διεύθυνση (IPSec διεύθυνση). Αυτή η κατάσταση λειτουργίας επιτρέπει σε μια δικτυακή συσκευή, όπως ένας δρομολογητής, να ενεργήσει σαν ένας IPSec proxy. Αυτό σημαίνει ότι ο δρομολογητής είναι αυτός που πραγματοποιεί την κρυπτογράφηση για λογαριασμό των υπολογιστών του δικτύου: συγκεκριμένα, ο δρομολογητής-αποστολέας κρυπτογραφεί τα πακέτα και τα προωθεί στη IPSec δίοδο (tunnel). Ο αποδέκτης-δρομολογητής αποκρυπτογραφεί το αρχικό IP πακέτο και το προωθεί στον τελικό αποδέκτη. Το βασικό πλεονέκτημα λοιπόν είναι ότι τα ακραία συστήματα δεν χρειάζεται να έχουν απαραίτητες ρυθμίσεις έτσι ώστε να απολάβουν τα οφέλη από τη χρήση του IPSec. Με άλλα λόγια, το λειτουργικό σύστημα του χρήστη δεν χρειάζεται τροποποίηση. Άλλο πλεονέκτημα του τρόπου λειτουργίας διόδου είναι ότι προστατεύει το σύστημα από την διαδικασία της ανάλυσης κίνησης. Λόγω του ότι η αρχική IP διεύθυνση είναι «κρυμμένη», ο επιτιθέμενος μπορεί να προσδιορίσει μόνο τα ακραία σημεία του tunnel και όχι την πραγματική πηγή και τον προορισμό των πακέτων που κυκλοφορούν μέσα σε αυτό. Μειονέκτημα βέβαια είναι η μεγαλύτερη επεξεργασία πακέτων που απαιτείται.

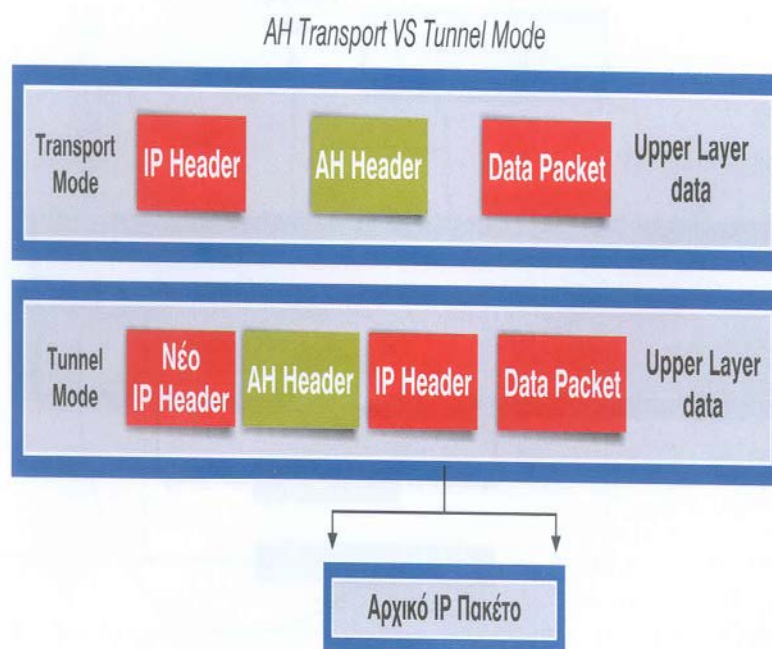
Η κατάσταση διόδου του IPSec αποτελεί τον πιο κοινό τρόπο λειτουργίας όσον αφορά τη σύνδεση μεταξύ δύο gateway συσκευών ή μια σύνδεση μεταξύ μιας gateway συσκευής και ενός τερματικού σταθμού. Ένα παράδειγμα αυτού του τρόπου υλοποίησης είναι ένας κινητός χρήστης που θέλει να συνδεθεί στο δίκτυο ενός οργανισμού για την απόκτηση πρόσβασης στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή σε διάφορα αρχεία κ.λ.π.

Ανάλογα με τον τρόπο υλοποίησης του IPSec (μεταφοράς ή διόδου) το τελικό IP πακέτο που δημιουργείται με την εφαρμογή της κεφαλίδας είτε της AH είτε της ESP, είναι διαφορετικό σε κάθε περίπτωση.

Στον AH transport τρόπο υλοποίησης οι υπηρεσίες ακεραιότητας και πιστοποίησης του AH πρωτοκόλλου προστατεύουν το αρχικό IP πακέτο. Η κεφαλίδα AH παρεμβάλλεται μετά από την αρχική IP κεφαλίδα και πριν από τα δεδομένα του IP πακέτου (που είναι τα περιεχόμενα των άνω στρωμάτων της στοίβας πρωτοκόλλου του μοντέλου OSI). Επειδή καμία κρυπτογράφηση δεν περιλαμβάνεται σε αυτό το σημείο, η IP διεύθυνση προορισμού είναι αναγνώσιμη από οποιαδήποτε συσκευή του ανώτερου επιπέδου 3 - όπως π.χ. ένας δρομολογητής.

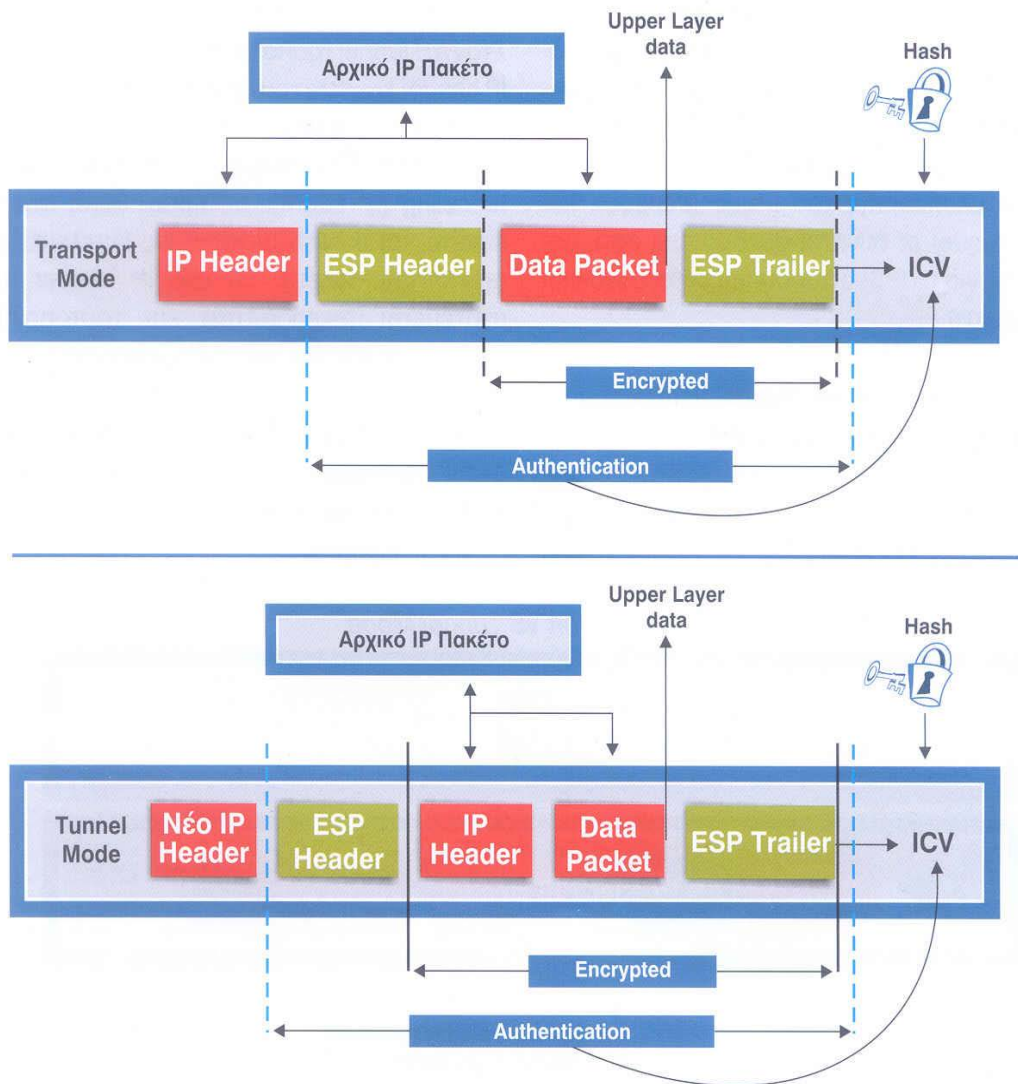
Στον AH tunnel τρόπο υλοποίησης, ολόκληρο το αρχικό IP πακέτο (κεφαλίδα και δεδομένα) γίνονται τα δεδομένα (φορτίο) για το νέο πακέτο. Μία νέα IP κεφαλίδα που περιλαμβάνει πληροφορίες για τα άκρα του tunneling (IP addresses) προστίθεται στο νέο πακέτο. Ολόκληρο το νέο πακέτο (νέο IP Header, AH Header, αρχικό IP Header, και αρχικό IP Payload) προστατεύεται από το πρωτόκολλο AH.

Σχήμα 13: Σύγκριση Transport και Tunnel τρόπων υλοποίησης του IPsec, όταν χρησιμοποιείται AH

Στον ESP transport τρόπο υλοποίησης το νέο ESP header τοποθετείται ανάμεσα στην καφαλίδα και τα δεδομένα του αρχικού πακέτου, ενώ το ESP trailer τοποθετείται μετά από τα δεδομένα του αρχικού IP πακέτου. Από την άλλη μεριά, στον ESP tunnel τρόπο υλοποίησης τα ESP header και trailer τοποθετούνται εκατέρωθεν του αρχικού IP πακέτου και επιπλέον προστίθεται ένα νέο IP header που περιλαμβάνει πληροφορίες για τα άκρα του tunneling (IP addresses).

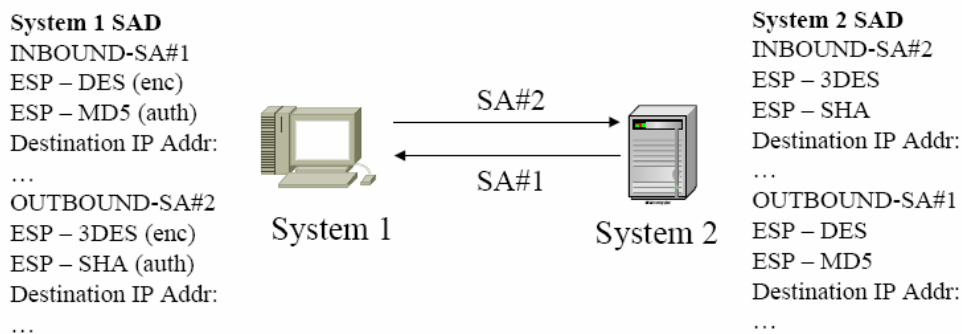
ESP Transport VS Tunnel Mode

Σχήμα 14: Σύγκριση Transport και Tunnel τρόπων υλοποίησης του IPSec, όταν χρησιμοποιείται ESP

Συσχετίσεις Ασφάλειας

Το IPSec παρέχει πολλές επιλογές για την υλοποίηση κρυπτογράφησης και πιστοποίησης ταυτότητας στο δίκτυο. Κάθε IPSec σύνδεση μπορεί να παρέχει είτε κρυπτογράφηση (με ESP) είτε ακεραιότητα και πιστοποίηση ταυτότητας δεδομένων (με AH) ή και τα δύο (με ESP όπου υπάρχει και το αντίστοιχο πεδίο αυθεντικοποίησης των δεδομένων). Όταν η υπηρεσία ασφάλειας καθοριστεί, οι δυο επικοινωνούντες κόμβοι πρέπει να καθορίσουν ακριβώς ποιους αλγόριθμους θα χρησιμοποιήσουν. Αφού αποφασίσουν για τους αλγόριθμους οι δύο συσκευές πρέπει να μοιράσουν κλειδιά σύνδεσης. **Η συσχέτιση ασφάλειας (Security Association – SA) είναι μια μέθοδος που χρησιμοποιείται από το IPSec για την παρακολούθηση όλων των λεπτομερειών που αφορούν μία δεδομένη IPSec επικοινωνία.** Μια συσχέτιση ασφάλειας είναι η σχέση μεταξύ δυο ή περισσότερων οντοτήτων που περιγράφει πως οι οντότητες θα χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες ασφάλειας για να επικοινωνήσουν με ασφάλεια. Με άλλα λόγια, είναι η συμφωνία των δύο άκρων για τις παραμέτρους επικοινωνίας, όπως αλγόριθμοι κρυπτογράφησης και αυθεντικοποίησης, τρόπος ανταλλαγής κλειδιών, διάρκεια ισχύος τους κτλ.

Σχήμα 15: Συσχετίσεις Ασφάλειας IPSec

Οι συσχετίσεις ασφάλειας είναι μη κατευθυντικές που σημαίνει ότι για κάθε ζεύγος επικοινωνούντων συστημάτων υπάρχουν τουλάχιστον δυο συνδέσεις ασφάλειας—μια από το A στο B και μια από το B στο A (σχήμα 15). Η συσχέτιση ασφάλειας αναγνωρίζεται από έναν τυχαίως επιλεγμένο μοναδικό αριθμό ο οποίος λέγεται Δείκτης παραμέτρων ασφαλείας (SPI - Security Parameter Index) και από την IP διεύθυνση του προορισμού. Όταν μία συσκευή στέλνει ένα πακέτο το οποίο απαιτεί IPSec προστασία κοιτάει τη συσχέτιση ασφάλειας στη βάση δεδομένων του, εφαρμόζει τη συγκεκριμένη επεξεργασία και μετά εισάγει τον SPI από τη συσχέτιση ασφάλειας στην IPSec επικεφαλίδα. Όταν το αντίστοιχο μηχάνημα IPSec λαμβάνει το πακέτο κοιτάει με τη σειρά του τη συσχέτιση ασφάλειας στη βάση δεδομένων του (βάσει της διεύθυνσης προορισμού και του SPI) και μετά επεξεργάζεται το πακέτο όπως ορίζεται. Με λίγα λόγια, η συσχέτιση ασφάλειας είναι απλώς μια δήλωση της διαπραγματεύσιμης πολιτικής ασφάλειας μεταξύ δυο συσκευών.

Οι κύριες παράμετροι που προσδιορίζονται σε μία συσχέτιση ασφαλείας είναι:

- IP διεύθυνση πηγής και προορισμού
- Ένα ID χρήστη
- Πρωτόκολλο μεταφοράς (TCP ή UDP)
- Τον αλγόριθμο για έλεγχο πιστοποίησης ταυτότητας, καθώς και τα αντίστοιχα κλειδιά
- Τον αλγόριθμο που χρησιμοποιείται για κρυπτογράφηση, καθώς και τα κλειδιά
- Τρόπος λειτουργίας του IPSec (transfer ή tunnel mode)
- Διάρκεια ζωής μιας SA

Πρωτόκολλο Διαχείρισης Κλειδιών

Το IPSec περιλαμβάνει, εκτός από την επεξεργασία των πακέτων μέσω των κεφαλίδων AH και ESP, και πρωτόκολλα ανταλλαγής του κλειδιού. Μετά από εξέταση πολλών εναλλακτικών λύσεων για τη διαχείριση του κλειδιού, η IETF επέλεξε το IKE (Internet Key Exchange) σαν τον τρόπο ρύθμισης των συσχετίσεων ασφάλειας για το IPSec.

Το IKE (επέκταση του προϋπάρχοντος ISAKMP/Oakley πρωτοκόλλου) δημιουργεί ένα πιστοποιημένο και ασφαλές κανάλι (tunnel) μεταξύ δύο οντοτήτων και κατόπιν διαπραγματεύεται τις συσχετίσεις ασφάλειας για το IPSec. Αυτή η διαδικασία απαιτεί από τις δύο οντότητες να πιστοποιήσουν η μία την άλλη και να μοιράσουν κλειδιά. Οι δύο οντότητες πρέπει να συμφωνήσουν σε ένα κοινό πρωτόκολλο πιστοποίησης μέσω μιας κατάλληλης διαδικασίας. Σε αυτή τη φάση υλοποιούνται συνήθως οι παρακάτω μηχανισμοί :

- **Προ-Μοιρασμένα Κλειδιά**—Το ίδιο κλειδί προ-εγκαθίσταται και στις δύο μηχανές. Κατά την πιστοποίηση αποστέλλεται από τη μία μηχανή στην άλλη μία επεξεργασμένη μορφή (με τη βοήθεια μιας συνάρτησης κατακερματισμού) του ίδιου κλειδιού. Εάν αυτή η μορφή συμπίπτει με αυτήν που υπολογίζεται τοπικά σε κάθε μηχανή, τότε η διαδικασία πιστοποίησης έχει θετικό αποτέλεσμα.
- **Κρυπτογράφηση Δημοσίων Κλειδιών**—Κάθε μηχανή παράγει έναν ψευδο- τυχαίο αριθμό τον οποίο και κρυπτογραφεί με το δημόσιο κλειδί (public key) της άλλης μηχανής. Η πιστοποίηση επιτυγχάνεται μέσω της ικανότητας των μηχανών να υπολογίσουν μια συνάρτηση κατακερματισμού του τυχαίου αριθμού, αποκρυπτογραφώντας με τα ιδιωτικά κλειδιά (private keys) ό,τι λαμβάνουν από το συνομιλητή τους. Υποστηρίζεται μόνο ο αλγόριθμος δημοσίων κλειδιών
RSA.

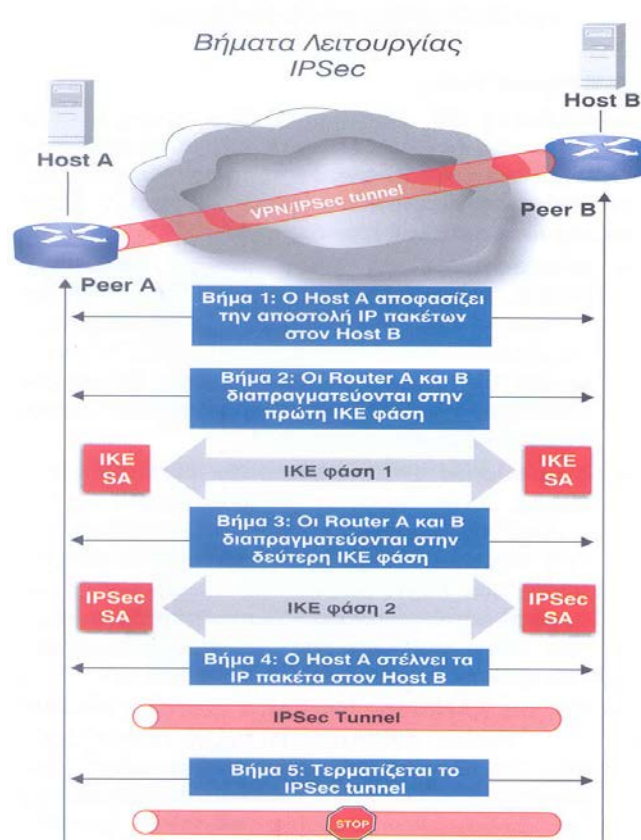
- **Ψηφιακές Υπογραφές**—Κάθε συσκευή υπογράφει ψηφιακά ένα σύνολο δεδομένων και τα στέλνει στην άλλη. Ο αποστολέας χρησιμοποιεί το κρυφό του ιδιωτικό κλειδί για να υπογράψει ηλεκτρονικά τα δεδομένα του. Ο αποδέκτης του κειμένου χρησιμοποιεί το public key του αποστολέα, το οποίο έτσι και αλλιώς γνωρίζει αφού είναι δημόσιο, για να ελέγξει την υπογραφή του αποστολέα. Αν αυτός ο έλεγχος είναι επιτυχής, αυτό σημαίνει ότι το κείμενο δεν έχει αλλαχθεί και έχει πιστοποιηθεί η ταυτότητα του αποστολέα. Υποστηρίζονται τόσο ο αλγόριθμος δημοσίων κλειδιών της RSA όσο και οι προδιαγραφές ψηφιακών υπογραφών (DSS).

Μετά την πιστοποίηση της ταυτότητας του κάθε χρήστη, πρέπει να υπάρξει η ανταλλαγή του κλειδιού που θα χρησιμοποιηθεί για την κρυπτογράφηση των δεδομένων που θα σταλούν μετέπειτα, κατά την επικοινωνία των δύο χρηστών. Ως βασικό αλγόριθμο ανταλλαγής κλειδιού το IKE υποστηρίζει τον Diffie-Hellman, αν και μπορεί να υπάρξουν και άλλοι.

Diffie-Hellman: Μηχανισμός ανταλλαγής κλειδιών που αναπτύχθηκε από τους Diffie και Hellman το 1976. Επιτρέπει σε δύο χρήστες να ανταλλάσσουν ένα μυστικό κλειδί μέσα από ένα μη ασφαλές κανάλι. Είναι ένας κρυπτογραφικός αλγόριθμος δημοσίου κλειδιού. Το πρωτόκολλο έχει δύο παραμέτρους (αριθμούς): p και g . Το p είναι ένας πολύ μεγάλος πρώτος αριθμός και το g είναι ένας αριθμός με την ιδιότητα $g^k \neq 1 \pmod p$ για όλους τους k από 1 μέχρι $p-2$ (δηλαδή, στοιχείο-γεννήτορας (generator) στο σώμα των ακεραίων Modulo p). Τα p, g τα γνωρίζουν όλοι – είναι δημοσίως γνωστά. Ας υποθέσουμε τώρα ότι δύο χρήστες, ο A και ο B, θέλουν να συμφωνήσουν για ένα μυστικό κλειδί. Πρώτα, ο A παράγει μία τυχαία τιμή x και ο B μία τυχαία τιμή y (όπου τα x, y είναι μικρότερα του p). Τα x, y κρατούνται μυστικά – μόνο ο A δηλαδή γνωρίζει το x και μόνο ο B το y . Στη συνέχεια ο A υπολογίζει τον αριθμό $x' = g^x \pmod p$ και ο B τον αριθμό $y' = g^y \pmod p$. Κατόπιν, ο A στέλνει στον άλλον τις τιμές αυτές. Τέλος, ο A κάνει τον υπολογισμό $(y')^x = g^{xy} \pmod p$ και ο B κάνει με την σειρά του τον υπολογισμό $(x')^y = g^{xy} \pmod p$. Συνεπώς και οι δύο υπολογίζουν τον ίδιο

αριθμό – ο οποίος θα είναι το μυστικό κλειδί που θα χρησιμοποιήσουν. Η ασφάλεια του πρωτοκόλλου αυτού βασίζεται στο γεγονός ότι ένας επιτιθέμενος, ο οποίος παρακολουθεί το τι ανταλλάσσουν οι A και B, δεν μπορεί από τα x' , y' να υπολογίσει το μυστικό κλειδί: για να το κάνει αυτό θα πρέπει να ξέρει είτε το x είτε το y . Όμως, όταν τα p και g είναι πολύ μεγάλα, το να ξέρει κανείς το x' ή το y' δεν του αρκεί για να βρει το x ή το y .

Ο ακριβής ρόλος του IKE για τη διεκπαιρέωση μίας IPSec επικοινωνίας μεταξύ δυο ή περισσότερων συσκευών αντικατοπτρίζεται στην ακόλουθη διαδοχή βημάτων που λαμβάνουν χώρα σε μία IPSec ανταλλαγή δεδομένων (σχήμα 16):

Σχήμα 16: Σύνολο βημάτων που πρέπει να πραγματοποιηθούν για την επιτυχή μετάδοση δεδομένων μέσω του IPSec πρωτοκόλλου

- **Ενεργοποίηση μιας IPSec συνόδου.** Στο βήμα αυτό καθορίζεται το σύνολο των IP πακέτων που πρόκειται να προστατευθούν μέσω του IPSec.
- **IKE - Πρώτη φάση.** Δημιουργία και λειτουργία της IKE Συσχέτισης Ασφαλείας.
- **IKE – Δεύτερη φάση.** Δημιουργία και λειτουργία της AH/ESP Συσχέτισης Ασφαλείας
- **Μεταφορά Δεδομένων.** Τα IP πακέτα που επιλέχθηκαν από το πρώτο βήμα μεταφέρονται.
- **Τερματισμός της IPSec συνόδου.** Εφόσον ολοκληρωθεί η μεταφορά των IP πακέτων και δεν χρησιμοποιείται η παραπάνω σύνοδος, η τελευταία τερματίζεται.

Στην πρώτη φάση IKE μέσω των IKE SAs προετοιμάζεται το έδαφος για την επόμενη διαπραγμάτευση των άλλων πρωτοκόλλων ασφάλειας του IPSec (όπως το AH και το ESP πρωτόκολλο). Στην πραγματικότητα υλοποιείται η διαχείριση των κλειδιών μέσω του IKE.

Οι κυριότερες λειτουργίες που συναντάμε στη πρώτη φάση του IKE είναι οι εξής:

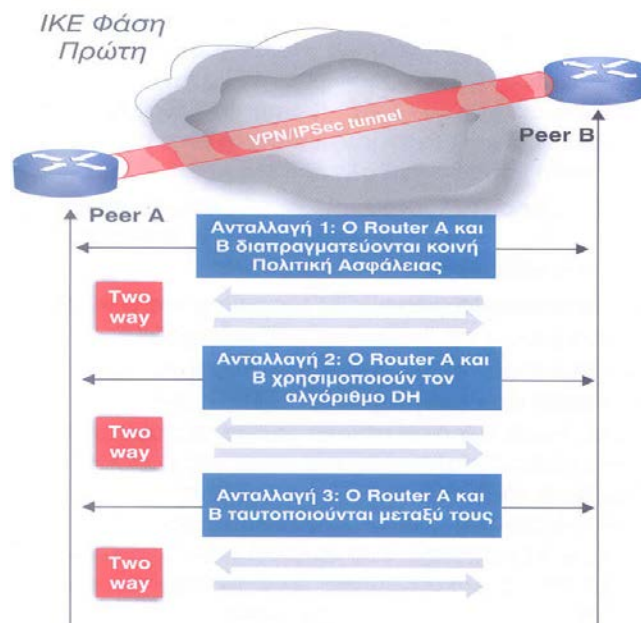
- Πιστοποίηση των μελών που συμμετέχουν σε μια IPSec επικοινωνία.
- Ανάπτυξη μιας ή περισσότερων πολιτικών ασφάλειας IKE βασισμένες στη γενική πολιτική ασφάλειας ενός οργανισμού. Κάθε πολιτική απαιτεί την λήψη αποφάσεων για πέντε βασικές επιλογές ασφάλειας: μέθοδος πιστοποίησης, αλγόριθμος κρυπτογράφησης, αλγόριθμος κατακερματισμού (για έλεγχο της ακεραιότητας δεδομένων), παράμετροι του Diffie - Hellman αλγορίθμου (που προσδιορίζει το μέγεθος κλειδιού) και

διάρκεια ζωής μίας SA. Οι διαφορετικές πολιτικές μπορεί να απαιτούνται παραδείγματος χάριν στη περίπτωση που ένα IPSec συμβαλλόμενο μέρος δεν υποστηρίζει κάποια από τις παραπάνω μεθόδους ή αλγόριθμους.

- Εκτέλεση αλγόριθμου Diffie-Hellman για την δημιουργία ενός ή περισσοτέρων κοινών μυστικών κλειδιών.
- Δημιουργία ασφαλούς «διόδου» (tunneling) για την ολοκλήρωση της επόμενης (δεύτερης) IKE φάσης.

Η πρώτη φάση του IKE μπορεί να πραγματοποιηθεί με δυο τρόπους: είτε τον κύριο τρόπο (main) είτε τον επιθετικό (aggressive). Με τον πρώτο τρόπο έχουμε συνολικά τρεις ανταλλαγές μηνυμάτων και προς τις δυο κατευθύνσεις μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών μιας IPSec επικοινωνίας (σχήμα 17), ενώ με τον δεύτερο τρόπο οι παραπάνω ανταλλαγές συμπύσσονται σε μια μόνο ανταλλαγή με τρία στάδια (αποστολέας - δέκτης, δέκτης - αποστολέας, αποστολέας - δέκτης).

Σχήμα 17: Με ένα σύνολο τριών ανταλλαγών η πρώτη IKE φάση δημιουργεί ένα ασφαλές tunnel και ταυτοποιεί τα συμβαλλόμενα μέλη του. Οι ανταλλαγές μηνυμάτων που λαμβάνουν χώρα στην πρώτη φάση του IKE είναι οι εξής:

Πρώτη Ανταλλαγή. Σε αυτή καθορίζονται οι αλγόριθμοι ασφάλειας (κρυπτογράφησης) και πιστοποίησης ταυτότητας οι οποίοι πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στα επόμενα βήματα. Για κάθε μια κατεύθυνση μία ξεχωριστή Συσχέτιση Ασφαλείας (SA) δημιουργείται με πληροφορίες που περιλαμβάνουν τους αλγόριθμους κρυπτογράφησης και πιστοποίησης που υποστηρίζονται από το κάθε άκρο της συνομιλίας, τον αλγόριθμο παραγωγής κοινού μυστικού κλειδιού (συμφωνία αρχικών παραμέτρων του Diffie-Hellman αλγορίθμου), τον χρόνο διάρκειας της πρώτης IKE φάσης, τον τρόπο πιστοποίησης που θα χρησιμοποιηθεί (π.χ. προμοιρασμένα κλειδιά) κ.ο.κ. Στο τέλος της παραπάνω διαδικασίας καθένας από τα IPSec «συνομιλούντες» διαθέτει μία κοινή IKE SA.

Δεύτερη Ανταλλαγή. Εφόσον επέλθει συμφωνία με τις προτεινόμενες παραμέτρους, εκτελείται ο αλγόριθμος παραγωγής κοινού μυστικού κλειδιού (Diffie-Hellman) μέσω του οποίου παράγεται ένα κλειδί που είναι κοινό και στα δύο μέρη. Ο εν λόγω αλγόριθμος είναι κρίσιμος στις διαδικασίες που αφορούν το IPSec πρωτόκολλο επειδή το κοινό μυστικό κλειδί χρησιμοποιείται για να κρυπτογραφήσει τα δεδομένα χρησιμοποιώντας τους βασικούς αλγορίθμους κρυπτογράφησης που διευκρινίζονται στα IPSec SA (π.χ. στον DES).

Τρίτη Ανταλλαγή. Κάθε συμβαλλόμενο μέρος ταυτοποιεί το άλλο με χρήση των κατάλληλων αλγορίθμων (που έχουν οριστεί νωρίτερα).

Η δεύτερη φάση IKE πραγματοποιείται αμέσως μετά την ολοκλήρωση της πρώτης φάσης. Στην φάση αυτή εκτελούνται τα εξής:

- **Διαπραγμάτευση μιας κοινής πολιτικής IPSec.** Καθορίζονται οι τρόποι χρήσης των αλγορίθμων κρυπτογράφησης (π.χ. αν θα είναι τρόπος μεταφοράς (transport mode) ή διόδου (tunnel mode), αν θα χρησιμοποιηθεί AH ή ESP κ.ο.κ.)
- **Δημιουργία IPSec Συσχέτισης Ασφαλείας).** Στην δεύτερη IKE φάση

κάθε στιγμή μπορεί να δημιουργηθεί ένα νέο IPSec SA στη περίπτωση που το προηγούμενο τερματιστεί, είτε λόγω αδυναμίας συμφωνίας των συμβαλλομένων μερών για τις παραμέτρους επικοινωνίας είτε λόγω παρέλευσης του προκαθορισμένου χρόνου λειτουργίας ενός IPSec SA.

- **Χρήση Κλειδιών.** Τα κοινά μυστικά κλειδιά που δημιουργήθηκαν στη πρώτη φάση χρησιμοποιούνται για τις λειτουργίες της κρυπτογράφησης και αποκρυπτογράφησης των δεδομένων που μεταφέρονται μεταξύ των δύο IPSec συμβαλλομένων μερών.

Εφαρμογές

Το IPSec είναι ένα standard πρωτόκολλο για την υλοποίηση κρυπτογραφικών μηχανισμών σε δρομολογητές, τοίχους ασφαλείας (firewalls), αλλά και σε LANs ή μεμονωμένους κόμβους (hosts) που επικοινωνούν μέσω του Internet. Πιο συγκεκριμένα, υποστηρίζει την ασφαλή επικοινωνία μεταξύ δύο κόμβων, όπως επίσης και μεταξύ δύο LANs, εκτός από την client/server επικοινωνία που υποστηρίζουν τα άλλα πρωτόκολλα.

Επιπλέον, το IPSec είναι χρήσιμο για τη διασφάλιση της απομακρυσμένης πρόσβασης (μέσω dial-up) διασυνδέσεων VPN με απομακρυσμένα σημεία εντός εταιρικών ιδιωτικών δικτύων.

Γενικά, το IPSec χρησιμοποιείται για να προσφέρει τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια σε περιπτώσεις χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, χρηματιστηριακών εταιριών, και γενικά οπουδήποτε η μεταφερόμενη πληροφορία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη. Επιπλέον προσφέρει εκτός της κρυπτογράφησης, πιστοποίηση της ταυτότητας των μερών που λαμβάνουν μέρος σε ένα VPN (είτε πρόκειται για τοπικά δίκτυα, είτε για μεμονωμένους χρήστες), πιστότητα στη μετάδοση των δεδομένων, και προστασία των τοπικών δικτύων από κακόβουλες επιθέσεις. Με τον τρόπο που διαμορφώνονται σήμερα οι σύγχρονες επιχειρήσεις και με τις συνθήκες που απαιτούνται για την ασφαλή μετάδοση των πληροφοριών, είναι κατανοητό για ποιο λόγο οι τελευταίες καταφεύγουν σε υλοποιήσεις όπως η IPSec τεχνολογία (και τα πρωτόκολλα που τη συνοδεύουν) προκειμένου να πετύχουν το στόχο τους. Αυτός δεν είναι τίποτα άλλο παρά η διασφάλιση της ακεραιότητας, πιστοποίησης και εμπιστευτικότητας των πληροφοριών που μεταδίδονται

σήμερα ανά τον κόσμο σε ένα μεγάλο αριθμό δικτύων, είτε αυτά είναι εσωτερικά ενός οργανισμού είτε όχι. Η τεχνολογία IPSec στα VPN δίκτυα, έχει γίνει ευρέως αποδεκτή και αποδεικνύεται ιδιαίτερα επιτυχημένη, αφού αποτελεί μία από τις κυριότερες ασπίδες προστασίας των δεδομένων που μεταδίδονται σήμερα στο διαδίκτυο.

Προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει το IPSec είναι η αύξηση του μεγέθους των πακετών (που σημαίνει μεγαλύτερος χρόνος επεξεργασίας τους), η μη δυνατότητα καθορισμού συγκεκριμένων καθολικών αλγορίθμων κρυπτογράφησης (λόγω νομοθετικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν πολλοί αλγόριθμοι και σε διάφορες χώρες), καθώς και το γεγονός ότι εφαρμόζεται μόνο σε IP δίκτυα (που σημαίνει ότι σε κάποια υπάρχοντα ιδιωτικά δίκτυα δεν μπορεί να εφαρμοστεί).

3. 2 Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου 2 (Ζεύξης Δεδομένων)

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα με πρωτόκολλα επιπέδου 2 αναπτύχθηκαν κυρίως ως Δίκτυα Απομακρυσμένης Πρόσβασης: με άλλα λόγια, επιτρέπουν σε έναν απομακρυσμένο χρήστη να συνδεθεί μέσω μίας Internet γραμμής (π.χ. μέσω dial-up σύνδεσης) στο εσωτερικό δίκτυο μίας εταιρίας. Οι δίοδοι (tunnels) μπορούν να δημιουργηθούν είτε ανάμεσα σε ένα ζεύγος δρομολογητών (router-to-router) είτε μεταξύ δύο τερματικών κόμβων (host-to-host). Η εγκαθίδρυση διόδου μπορεί να υλοποιείται σε μία τοπολογία σημείου-προς-σημείο ή σημείου-προς-πολλά σημεία: η σημείου-προς-σημείου έχει λιγότερο διαχειριστικό φορτίο, από την άποψη της εγκαθίδρυσης και της συντήρησης.

Υπάρχουν τρία πρωτόκολλα επιπέδου 2:

- το πρωτόκολλο IETF Layer 2 Tunneling Protocol (L2TP),
- το πρωτόκολλο της Microsoft Point-to-Point Tunneling Protocol (PPTP)
- και το πρωτόκολλο της Cisco Layer 2 Forwarding Protocol (L2F).

Τα δύο τελευταία αναπτύχθηκαν ανεξάρτητα, ωστόσο σύντομα γεννήθηκε η ανάγκη ύπαρξης ενός μόνο πρωτοκόλλου το οποίο να υιοθετείται από όλους (να αποτελεί πρότυπο (standard) δηλαδή) και να συσχετίζει χαρακτηριστικά και από τα

δύο προϋπάρχοντα. Έτσι, δημιουργήθηκε το L2TP.

3.2.1 Πρωτόκολλο L2F

Λόγω της μεγάλης ανάπτυξης των dial-up υπηρεσιών και την παροχή πολλών διαφορετικών πρωτοκόλλων χρειαζόταν ένας τρόπος για να δημιουργείται μία εικονική dial-up σύνδεση, όπου οποιοδήποτε από τα μη-IP πρωτόκολλα να μπορεί να χρησιμοποιεί τα πλεονεκτήματα που παρέχει το Internet. Μέσω του L2F, οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν μία PPP (Point to Point) σύνδεση σε ένα dial-up πάροχο υπηρεσιών και, εν συνεχεία, να συνδεθούν στα υπολογιστικά συστήματα της εταιρίας τους. Το L2F έχει δικούς του μηχανισμούς για την ενθυλάκωση των πακέτων και δεν χρησιμοποιεί το GRE.

Ορισμένα από τα οφέλη που προσέφερε το L2F είναι :

- Ανεξαρτησία πρωτοκόλλων (IPX, SNA)
- Αυθεντικοποίηση (PPP, CHAP, TACACS ή RADIUS)
- Διαχείριση διευθύνσεων
- Δυναμικά και ασφαλή tunnels
- Υπηρεσίες χρέωσης (accounting)
- Έλεγχος ροής

Σε μία τυπική εγκατάσταση ο χρήστης κάνει μία PPP ή άλλη παρόμοια σύνδεση στον ISP και κατά την διάρκεια της αίτησης, ο NAS (Network Access Server), χρησιμοποιώντας το λογισμικό του L2F, αρχικοποιεί μία δίοδο προς τον προορισμό του χρήστη. Στη συνέχεια, ο προορισμός απαιτεί το password του χρήστη και αφού γίνει η πιστοποίηση ταυτότητας, παραχωρείται στο χρήστη η IP διεύθυνση σαν μία τυπική dial-up απομακρυσμένη πρόσβαση. Στην ουσία, η πιστοποίηση ταυτότητας γίνεται σε δύο επίπεδα: μία αρχικά από τον ISP (Internet Service Provider) στον οποίο συνδέεται ο χρήστης και μία μετέπειτα από την πύλη (gateway) που υπάρχει στο απομακρυσμένο δίκτυο που συνδέεται ο χρήστης.

3.2.2 Πρωτόκολλο PPTP

Το **PPTP** είναι ένας συνδυασμός του **Point-to-Point Protocol (PPP)** και του Transmission Control Protocol/ Internet Protocol (TCP/IP). Αναπτύχθηκε από τις

εταιρίες 3Com, Ascend Communications, Microsoft, ECI Telematics και US Robotics. Αναπτύχθηκε και λειτούργησε παράλληλα με το L2F της Cisco. Το PPTP συνδυάζει τα χαρακτηριστικά του PPP (π.χ εμπιστευτικότητα με ταυτόχρονη συμπίεση των πακέτων δεδομένων) και του TCP/IP (κυρίως τη δυνατότητα για δρομολόγηση των πακέτων στο Internet). Το PPTP μπορεί να πάρει πακέτα όπως IP, IPX, NetBios, SNA και να τα μετατρέψει σε ένα καινούριο IP πακέτο για μεταφορά. Για την πιστοποίηση της ταυτότητας του χρήστη χρησιμοποιεί τους μηχανισμούς PAP ή CHAP που παρέχονται από το PPP. Χρησιμοποιεί το **Generic Routing Protocol (GRE)** για μεταφορά των PPP πακέτων. Πραγματοποιεί επίσης κρυπτογράφηση για τα ενθυλακωμένα δεδομένα.

Δύο ειδών πακέτα χρησιμοποιούνται στο PPTP: πακέτα δεδομένων (**data packets**) και πακέτα ελέγχου (control packets). Τα πακέτα ελέγχου χρησιμοποιούνται για σηματοδότηση ενώ τα πακέτα δεδομένων για να μεταφέρουν τα δεδομένα του χρήστη. Τα πακέτα δεδομένων έχουν υποστεί την διαδικασία της ενθυλάκωσης χρησιμοποιώντας το GRE v2.

Το PPTP λειτουργεί ως εξής: αρχικά, χρησιμοποιεί αυτούσιο το PPP, από το οποίο εξασφαλίζει τα ακόλουθα:

- Εγκαθίδρυση της φυσικής ζεύξης
- Πιστοποίηση των χρηστών
- Δημιουργία PPP πλαισίων

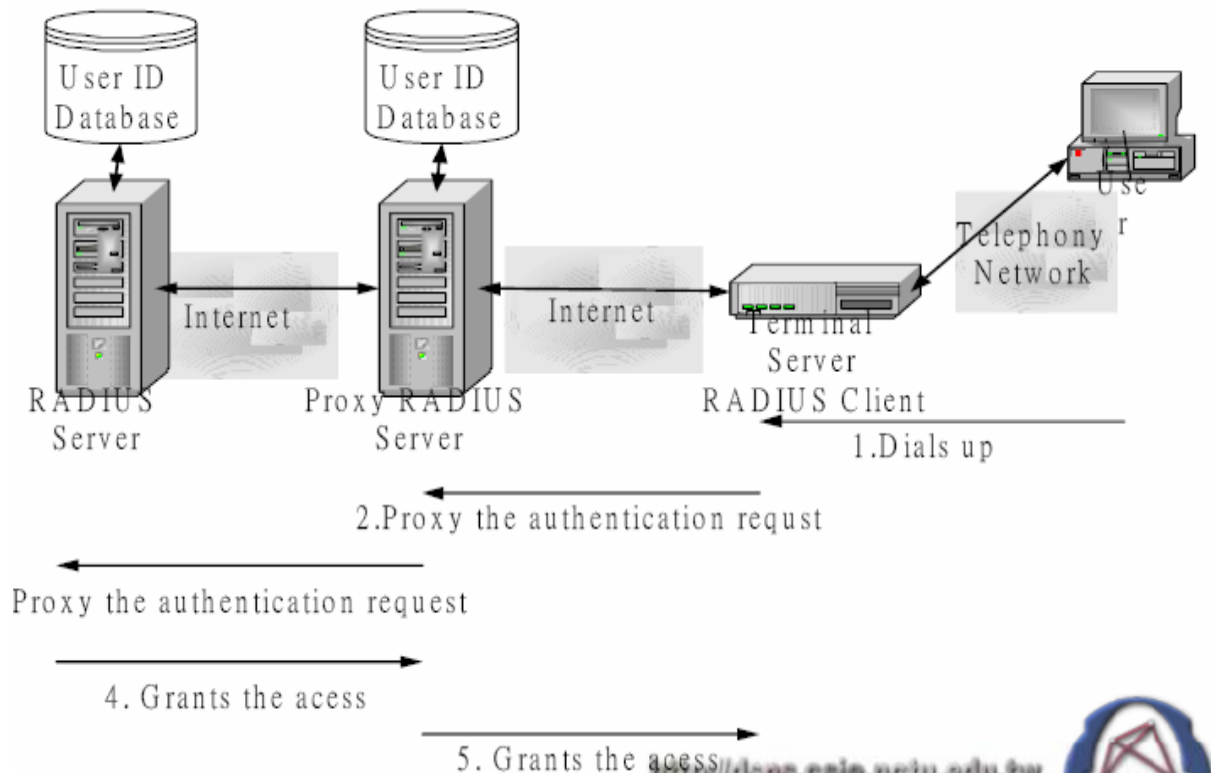
Στη συνέχεια, τα PPP πλαίσια ενθυλαώνονται κατάλληλα σε μεγαλύτερα πακέτα, με στόχο τη μετάδοση δεδομένων μέσω μιας διόδου. Στην ουσία δημιουργούνται IP πακέτα, με χρήση του πρωτοκόλλου ενθυλάκωσης GRE

Οι συσκευές στον ISP που είναι υπεύθυνες για λειτουργίες του πρωτοκόλλου PPTP ονομάζονται είτε Remote Access Servers (RAS) είτε Network Access Servers (NAS) (το όνομα διαφοροποιείται ανάλογα με τον ακριβή ρόλο που έχει η συσκευή καθόλη τη διάρκεια υλοποίησης του πρωτοκόλλου). Πρακτικά, ένας NAS ή RAS δεν είναι τίποτα άλλο παρά συλλογή modems με κατάλληλο λογισμικό. Μία από τις βασικές λειτουργίες του **NAS** είναι η πιστοποίηση ταυτότητας του χρήστη (δηλαδή ο έλεγχος του κατά πόσον ο χρήστης είναι εξουσιοδοτημένος στο να συνδεθεί στο δίκτυο). Αυτός ο έλεγχος ταυτότητας γίνεται μετά την αρχική αίτηση σύνδεσης στον ISP, κατά την οποία η ταυτότητα του χρήστη επικυρώθηκε με μηχανισμούς password που παρέχει το PPP (PAP ή CHAP). Με άλλα λόγια, η πιστοποίηση ταυτότητας του χρήστη που πραγματοποιεί ο NAS είναι η δεύτερη που λαμβάνει χώρα – έχει προηγηθεί είτε PAP είτε CHAP αυθεντικοποίηση. Ο RAS αυθεντικοποιεί τον χρήστη κυρίως με το πρωτόκολλο RADIUS (και σπανιότερα με το TACACS, το οποίο δεν θα αναλυθεί εδώ).

Το πρωτόκολλο **RADIUS** έχει τη δομή μοντέλου «πελάτη-εξυπηρετητή» (client- server). Ο NAS δέχεται τις αιτήσεις των χρηστών, παίρνει ID και passwords από αυτούς, και τα προωθεί στον RADIUS server. Ο RADIUS Server ενημερώνει για το αν εγκρίνει την πρόσβαση ή όχι, μια που διατηρεί μία κεντρική βάση δεδομένων των χρηστών, τόσο με τα στοιχεία τους όσο και με τις αντίστοιχες υπηρεσίες που μπορεί να παρέχει σε καθέναν από αυτούς. Γενικότερα, ο RADIUS Server διατηρεί στη βάση του διάφορα στοιχεία, όπως τη διεύθυνση του NAS (για πληροφορίες στατιστικής φύσεως της χρήσης της ζεύξης) καθώς και πληροφορίες χρέωσης των χρηστών (αν κάτι τέτοιο είναι πολιτική του παρόχου του δικτύου).

Συχνά υπάρχουν και RADIUS proxy servers, οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στους ISPs και ενημερώνονται ανά περιοδικά διαστήματα από τον κεντρικό RADIUS server – διατηρούν δηλαδή οι ίδιοι ένα αντίγραφο της βάσης δεδομένων, με βάση την οποία αυθεντικοποιούν το χρήστη (σχήμα 21).

Στο PPTP, οι ζεύξεις επικοινωνίας υλοποιούνται πάνω σε διόδους (tunnels) (σχήμα 22). Οι δυνατότητες του υπολογιστή του χρήστη καθορίζουν το άκρο της διόδου: αν ο υπολογιστής έχει PPTP software, τότε αυτός είναι το άκρο της διόδου. Διαφορετικά, αν υποστηρίζει μόνο PPP και όχι PPTP, τότε το άκρο της διόδου βρίσκεται στον ISP και συγκεκριμένα στον RAS.

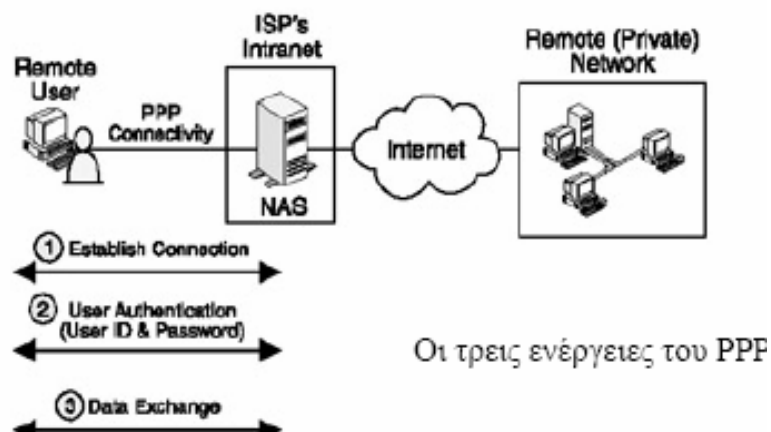
Σχήμα 21: Λειτουργία του RADIUS με Proxy Server

Η όλη λειτουργία του PPTP πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις:

- **Πρώτη φάση:** Εδώ το πρωτόκολλο χρησιμοποιεί το γνωστό πρωτόκολλο PPP για τη σύνδεση του χρήστη με τον ISP (σχήμα 24).
- **Δεύτερη φάση:** Ανταλλάσσονται μηνύματα ελέγχου μεταξύ PPTP client και PPTP Server (RAS) για τη διατήρηση αλλά και τον τερματισμό (στο τέλος) της διόδου. Τα μηνύματα αυτά ανταλλάσσονται με βάση τις IP διευθύνσεις τους, στην 1723 TCP θύρα του RAS. Τα PPTP μηνύματα ελέγχου ενθυλακώνονται σε TCP/IP πακέτα.
- **Τρίτη φάση:** Τα πακέτα δεδομένων μεταφέρονται μέσω της διόδου που έχει υλοποιηθεί από την προηγούμενη (δεύτερη) φάση. Τα πακέτα είναι κρυπτογραφημένα. Ο βασικός αλγόριθμος κρυπτογράφησης που έχει χρησιμοποιηθεί για την υλοποίηση του PPTP πρωτοκόλλου είναι ο RC4. Το κλειδί κρυπτογράφησης προκύπτει από εφαρμογή μιας συνάρτησης

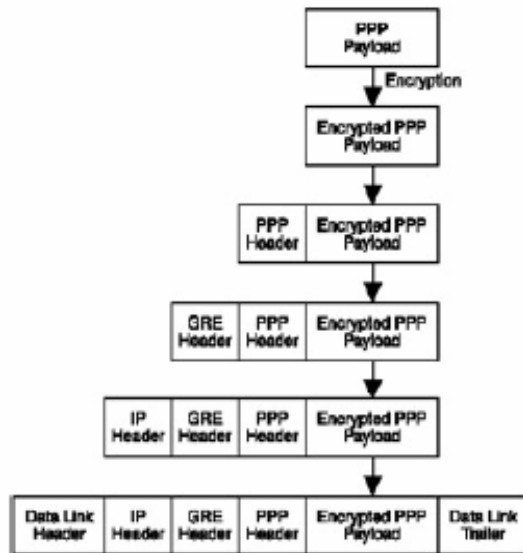

κατακερματισμού στο password του χρήστη (αφού το password το έχει, εκτός βέβαια από τον ίδιο το χρήστη, και το δίκτυο λόγω του RADIUS Server, δεν χρειάζεται ανταλλαγή κλειδιού). Η κρυπτογράφηση ξεκινά από τον υπολογιστή του χρήστη – κάτι που προσδίδει μεγαλύτερη ασφάλεια. (Η Microsoft έχει προτείνει και υλοποιήσει ένα σύστημα κρυπτογράφησης και αυθεντικοποίησης που ονομάζεται Microsoft Point-to-Point Encryption (MPPE): η κρυπτογράφηση σε αυτό γίνεται με RC4, ενώ η πιστοποίηση ταυτότητας με το πρωτόκολλο MS-CHAP.

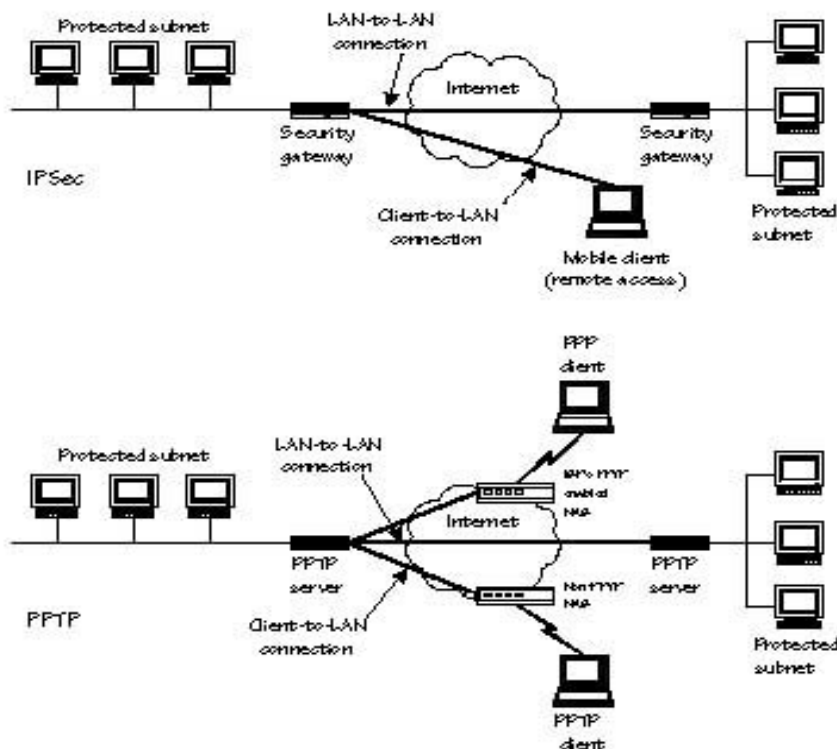

Σχήμα 24: Η πρώτη φάση του PPTP (χρήση του PPP, το οποίο λειτουργεί με 3 στάδια)

Μέχρι τώρα αναφερόμασταν, όσον αφορά τα Εικονικά Δίκτυα που βασίζονται στο PPTP, μόνο σε περιπτώσεις όπου ένας χρήστης συνδέεται με το PC του σε ένα δίκτυο. Αν και αυτό ήταν το αρχικό κίνητρο ανάπτυξης του PPTP, μπορεί παρόλα αυτά να εξυπηρετήσει και περιπτώσεις σύνδεσης δικτύου με δίκτυο (LAN-to-LAN tunneling). Απλά ο server σε κάθε ένα από τα δύο δίκτυα που επικοινωνούν θα πρέπει να μπορεί να λειτουργεί άλλοτε ως server και άλλοτε ως client (σχήμα 25). Κατά τα άλλα, μία LAN-to-LAN PPTP υποδομή μοιάζει πολύ με μία LAN-to-LAN IPSec υποδομή, με εξαίρεση το ότι δεν υπάρχει το πρωτόκολλο ανταλλαγής κλειδιού IKE.

Σχήμα 25: Ενθυλάκωση ενός πακέτου δεδομένων στο PPTP

Σχήμα 26: Σύγκριση δικτύων IPsec και PPTP

Οι PPTP servers προωθούν πακέτα από και προς το αντίστοιχο LAN, έχοντας

επίσης τη δυνατότητα να «φιλτράρουν» τα εισερχόμενα πακέτα. Όταν ο ISP διαθέτει PPTP server δεν χρειάζεται ο υπολογιστής του χρήστη να είναι εφοδιασμένος με ειδικό PPTP software – διαφορετικά, κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο (και σε αυτήν την τελευταία περίπτωση το άκρο της διόδου είναι ο υπολογιστής και όχι ο PPTP server). Στα μειονεκτήματα του PPTP συγκαταλέγεται το γεγονός ότι οι PPTP servers δέχονται δεδομένα μόνο στην 1723 TCP θύρα – κάτι που αποτελεί σημαντική πληροφορία για κάποιον που θέλει να υποκλέψει την επικοινωνία. Επίσης, GRE πακέτα (που ενυπάρχουν στα PPTP πακέτα) δεν μπορούν να περάσουν από όλους τους τοίχους ασφαλείας (firewalls). Τέλος, τα VPNs που στηρίζονται στο PPTP εξαρτώνται πολύ από τα πρωτόκολλα που διαθέτει και μπορεί να υποστηρίξει ο ISP (σε αντίθεση με το IPSec).

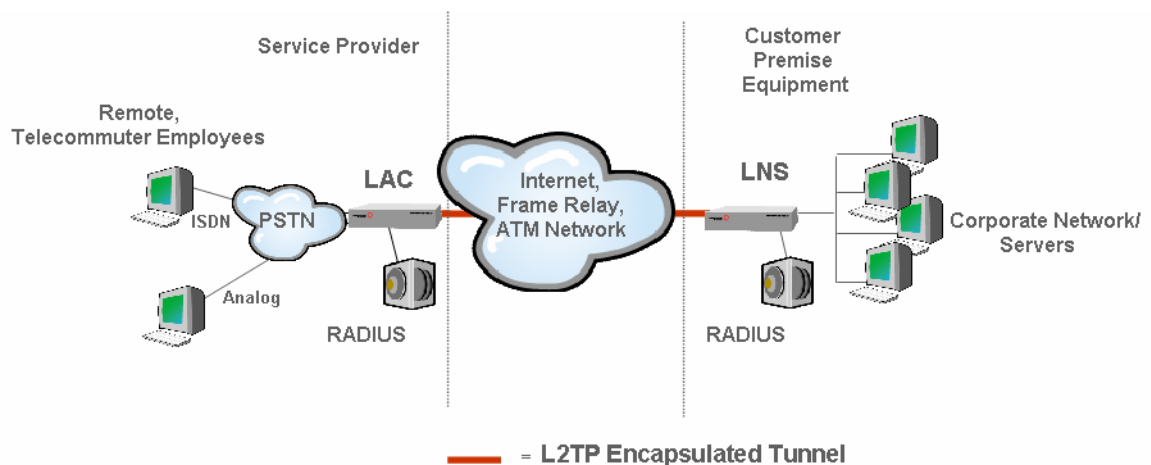
3.2.3 Πρωτόκολλο L2TP

Το αποτέλεσμα της συγχώνευσης του PPTP και του L2F είναι το πρωτόκολλο L2TP, το οποίο ορίστηκε για λόγους συμβατότητας όλων των δικτύων μεταξύ τους. Το L2TP παρέχει συμπίεση βασισμένη σε λογισμικό. Ένας μικρός αριθμός τεχνικών συμπίεσης έχει προστεθεί στο επίπεδο της κρυπτογράφησης. Επειδή το L2TP χρησιμοποιεί πολλά χαρακτηριστικά του IPSec για να επιτύχει μεγαλύτερη ασφάλεια, θεωρείται ότι παρέχει υπηρεσίες όχι μόνο δεύτερου αλλά και τρίτου επιπέδου. Το L2TP χρησιμοποιεί δύο servers για τη σύνοδο:

- τον **LAC (L2TP Access Concentrator)** – Βρίσκεται στον ISP και χρησιμοποιείται για την εγκαθίδρυση μίας διόδου σε ένα δημόσιο δίκτυο π.χ. PSTN, ISDN, η οποία τερματίζεται στον LNS του κόμβου προορισμού
- τον **LNS (L2TP Network Server)** – Βρίσκεται στον προορισμό και χρησιμοποιείται για τον τερματισμό του tunnel. Αναλαμβάνει την αυθεντικοποίηση του χρήστη. Όταν ο LNS λάβει αίτηση για σύνδεση (δημιουργία διόδου) από έναν LAC, αυθεντικοποιεί τον αιτούντα και εγκαθιδρύει το tunnel.

Στη δίοδο που δημιουργείται μεταξύ του Access Concentrator και του Network Server μπορούν να υπάρχουν ταυτόχρονα πολλές σύνοδοι (επικοινωνίες): κάθε σύνοδος έχει ένα δικό της μοναδικό αριθμό Call ID, που υπάρχει στην επικεφαλίδα κάθε L2TP πακέτου. Μπορούν επίσης να υπάρχουν ταυτόχρονα πολλές διαφορετικές δίοδοι μεταξύ του ίδιου Access Concentrator και του Access Server. Η κάθε μία τότε μπορεί να ικανοποιεί διαφορετικό QoS. Όπως και στο PPTP, η αρχική σύνδεση του χρήστη με τον LAC (ο οποίος παίζει το ρόλο που έχει ο NAS στο PPTP) γίνεται με χρήση του PPP, μέσω του οποίου ενθυλακώνονται διαφόρων ειδών πακέτα (Apple Talk, IP, IPX και NETBEUI) και πραγματοποιείται μία πρώτη αυθεντικοποίηση του χρήστη (με PAP ή CHAP). Μία δεύτερη πιστοποίηση της ταυτότητας του χρήστη λαμβάνει χώρα αμέσως μετά, με χρήση του RADIUS. Επίσης, μία άλλη αναλογία του L2TP με το PPTP είναι τα δύο είδη μηνυμάτων που μπορεί να ανταλλάσσονται: μηνύματα ελέγχου και μηνύματα δεδομένων. Τέλος, όπως και στο PPTP, ένα VPN που υλοποιείται με βάση το L2TP μπορεί να υποστηρίξει τόσο αυθόρμητες (voluntary) όσο και αναγκαστικές (compulsory) δίοδους.

Ένα σχηματικό διάγραμμα ενός L2TP VPN (απομακρυσμένης πρόσβασης) απεικονίζεται στο σχήμα 27:

Σχήμα 27: Δίοδος που αναπτύσσεται σε L2TP VPN

Τα στάδια που ακολουθούνται για τη δημιουργία μίας L2TP διόδου είναι τα ακόλουθα:

Στάδιο 1: Ο απομακρυσμένος χρήστης συνδέεται με τον LAC του ISP με χρήση του πρωτοκόλλου PPP. Ο LAC αυθεντικοποιεί τον χρήστη, με βάση το user name και password του. Στη συνέχεια, ο LAC προσδιορίζει την IP διεύθυνση του LNS που ανήκει στο LAN για το οποίο ο χρήστης αιτείται σύνδεση. Μεταξύ LAC και LNS, η σύνοδος L2TP ξεκινά.

Στάδιο 2: Μετά την εκκίνηση της L2TP συνόδου, ξεκινά η αυθεντικοποίηση του χρήστη στον LNS. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοσδήποτε τυποποιημένος αλγόριθμος αυθεντικοποίησης, π.χ. CHAP (Challenge Handshake Authentication Protocol). Όπως στα πρωτόκολλα PPTP και L2F, το L2TP δε θέτει περιορισμό για αλγόριθμο αυθεντικοποίησης. Ωστόσο, στην πράξη, έχει προτιμηθεί κυρίως η αυθεντικοποίηση με χρήση του RADIUS.

Στάδιο 3: Μετά από επιτυχή αυθεντικοποίηση, μπορεί να δημιουργηθεί ένα προστατευμένο tunnel μεταξύ LAC και LNS. Το L2TP δεν προσδιορίζει ρητά μεθόδους για την κρυπτογράφηση (η οποία και παρέχει την ασφάλεια). Ωστόσο, για διόδους πάνω σε IP δίκτυα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί το πρωτόκολλο IPSec. Τότε το L2TP ενθυλακώνεται σε UDP πακέτα που μεταφέρονται μεταξύ LAC και LNS μέσω IPSec tunnel. Για αυτό χρησιμοποιείται ως βασική η UDP πόρτα 1701 – ωστόσο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί εν γένει οποιαδήποτε άλλη UDP πόρτα.

Σε αναγκαστική δίοδο, ο χρήστης στέλνει PPP πακέτα στον LAC και η δημιουργία διόδου μεταξύ του LAC και του LNS του απομακρυσμένου δικτύου γίνεται ερήμην του – ο ίδιος ο χρήστης δεν κάνει καμία άλλη ενέργεια για τη δημιουργία αυτής της διόδου. Το IPSec λοιπόν είναι η καλύτερη επιλογή για τον χρήστη – στέλνει απευθείας κρυπτογραφημένα (και άρα ασφαλή) τα δεδομένα. Το AH προστίθεται από τον LAC του ISP. Το ESP προστίθεται μόνο όταν ο LNS στον προορισμό υποστηρίζει IPSec. Για την ανταλλαγή του συμμετρικού κλειδιού κρυπτογράφησης χρησιμοποιείται το IKE.

Σε αυθόρμητη δίοδο, το AH εφαρμόζεται στον υπολογιστή του χρήστη απευθείας(μια που ο υπολογιστής είναι το άκρο της διόδου – βλέπε σχήμα 17). Αν ο LNS στον προορισμό δεν υποστηρίζει IPSec, το ESP προστατεύει τα δεδομένα μόνο μέχρι να καταφτάσουν στον LNS.

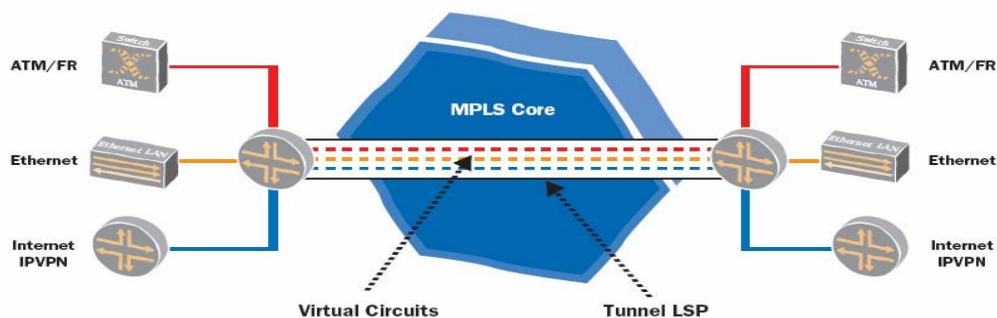
Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι οι κύριες λειτουργίες που πρέπει να μπορεί να κάνει ο LNS (εκτός βέβαια της βασικής, που είναι η προώθηση των L2TP πακέτων που λαμβάνει στον αντίστοιχο υπολογιστή του δικτύου) είναι εκείνες που τον κάνουν συμβατό με το IPSec: με άλλα λόγια, πρέπει να μπορεί να υποστηρίζει τόσο μια μεγάλη ποικιλία αλγορίθμων κρυπτογράφησης όσο και να μπορεί να επεξεργάζεται πακέτα που έχουν τις κεφαλίδες AH και ESP. Ένα χαρακτηριστικό του LNS είναι ότι δεν πραγματοποιεί φιλτράρισμα (σε αντίθεση με τον NAS στα PPTP δίκτυα). Συγκρίνοντας το L2TP με το PPTP, το πρώτο λειτουργεί γενικά καλύτερα σε περιπτώσεις όπου τα πακέτα περνάνε από «τοίχους ασφαλείας», μια που δεν υπάρχει GRE ενθυλάκωση η οποία είναι αυτή που δημιουργεί το αντίστοιχο πρόβλημα στο PPTP. Επίσης, παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια ως προς την ανάλυση κίνησης (traffic analysis), λόγω του ότι η επικοινωνία δεν γίνεται μόνο μέσω μιας συγκεκριμένης UDP θύρας στον LNS (αν και υπάρχει μια προκαθορισμένη θύρα ως βασική, η 1701): οι διαχειριστές δικτύου μπορούν να αλλάζουν αυτήν τη θύρα, δυσκολεύοντας έτσι το έργο ενός επιτιθέμενου.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το L2TP πρωτόκολλο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για σύνδεση δίκτυο-προς-δίκτυο (LAN-to-LAN tunneling): ειδική μέριμνα πρέπει να υπάρξει ώστε κάθε άκρο της διόδου να μπορεί να δρα ταυτόχρονα και σαν LAC αλλά και σαν LNS.

3.2. 4 Πρωτόκολλο L2 MPLS

Η τεχνολογία MPLS επιτρέπει τη δημιουργία ιδεατών κυκλωμάτων (tunnels) κατά μήκος ενός δικτύου που βασίζεται στο πρωτόκολλο IP, με τρόπο τέτοιο ώστε να αναφερόμαστε σε MPLS VPNs επιπέδου 2 (L2 MPLS VPNs). Να σημειωθεί ότι και σε αυτή την περίπτωση (όπως άλλωστε και σε όλες τις εφαρμογές που στηρίζονται στο MPLS) οι αποφάσεις προώθησης των πακέτων λαμβάνονται με βάση την τιμή της ετικέτας και όχι με βάση την διεύθυνση προορισμού που βρίσκεται στην επικεφαλίδα ενός πακέτου. Στην περίπτωση βέβαια των L2 MPLS VPNs γίνεται μετάδοση πλαισίων του επιπέδου 2 (layer 2 frames) πάνω από MPLS. Για να γίνει πιο κατανοητή η όλη λογική, ας φανταστούμε π.χ. ένα πλαίσιο τεχνολογίας Ethernet (που είναι του δευτέρου επιπέδου του OSI/ISO). Τέτοια πλαίσια είναι δυνατό να μεταχθούν στο MPLS δίκτυο κορμού με τη χρήση ετικετών. Είναι λοιπόν αδιάφορο για το MPLS αν μεταγονται πακέτα IP ή πλαίσια επιπέδου 2. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την πιθανή ταυτόχρονη μετάδοση κίνησης IP που μπορεί να εξυπηρετεί άλλες συνδέσεις επιτρέπει τη διατήρηση και διαχείριση μίας κοινής υποδομής από τους ISPs.

Στην ουσία, όταν μιλάμε για L2 MPLS VPN, εννοούμε την ύπαρξη της ασφαλούςδιόδου που δεν είναι τίποτα άλλο παρά το ιδεατό μονοπάτι LSP. Μέσω του MPLS πρωτοκόλλου, υπάρχει η δυνατότητα να ενθυλακωθούν πακέτα από διάφορα πρωτόκολλα (π.χ. ATM, Ethernet) σε ειδικά MPLS πακέτα έτσι να μεταφερθούν στην άλλη άκρη του δικτύου μέσω ενός LSP. Στο άκρο του δικτύου γίνεται η αντίστροφη διαδικασία δηλαδή η ανάκτηση του πακέτου στην αρχική του μορφή. Χαρακτηριστικό είναι και το σχήμα που ακολουθεί:

Ολοένα και περισσότερες εταιρίες ζητούν διασύνδεση των εταιρικών παραρτημάτων τους, χρησιμοποιώντας την υποδομή που ήδη διαθέτουν (π.χ. Frame Relay switches, ATM switches, Ethernet switches). Από την άλλη πλευρά υπάρχει ο ISP επιθυμεί να διατηρεί ένα δίκτυο κορμού με ενιαία αρχιτεκτονική και όχι να είναι ένα συνούλευμα από διαφορετικές τεχνολογίες. Σε αυτήν την περίπτωση η τεχνολογία MPLS είναι άκρως δελεαστική. Έτσι «γεννήθηκαν» τα L2 MPLS VPNs.

Υπάρχουν δύο προσεγγίσεις όσον αφορά τα L2 MPLS VPNs:

1. Layer 2 MPLS-based VPN: Draft-Martini

Αυτού του είδους τα VPNs ορίζονται από ένα σύνολο από Internet drafts που καθορίζουν με λεπτομέρεια τόσο τον τρόπο της ενθυλάκωσης σε L2, αλλά και τους τρόπους μεταφοράς της σηματοδότησης (για τους οποίους χρησιμοποιείται το LDP). Η προσέγγιση του Draft-Martini αποκαλείται επίσης Pseudo Wire Emulation, γιατί υλοποιούνται ουσιαστικά συνδέσεις σημείου προς σημείο που θεωρούνται ως pseudo wires (αφού δεν υπάρχει πραγματική σύνδεση σημείο-προς-σημείο αλλά μόνο LSPs δημιουργημένα στο δίκτυο κορμού).

Το πλεονέκτημα του Draft-Martini VPN είναι ότι μπορεί να υποστηρίξει ένα ευρύ σύνολο από διαφορετικές τεχνολογίες (Ethernet, Frame Relay, ATM, High-Level Data Link Control (HDLC) και Point-to-Point Protocol (PPP)). Το μειονέκτημα του Draft-Martini VPN είναι ότι δεν είναι κλιμακούμενο. Σε περιπτώσεις δηλαδή που απαιτούνται πολλά τέτοια VPNs πρέπει να δημιουργηθούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο.

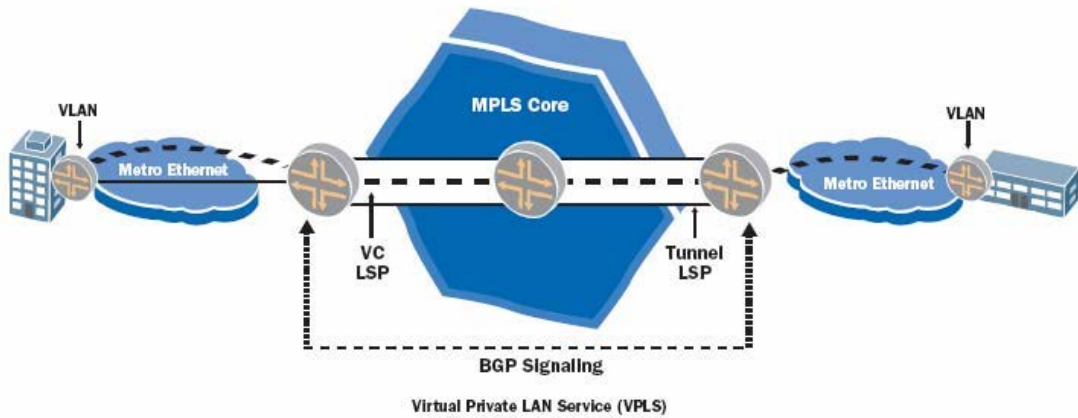
2. Layer 2 MPLS-based VPN: Draft-Kompella

Τα Draft-Kompella VPNs σχεδιάστηκαν για να επιλύσουν τα προβλήματα των Draft-Martini VPNs. Πιο συγκεκριμένα, τα Draft-Kompella VPN χρησιμοποιούν το πρωτόκολλο BGP και όχι το LDP για τη δημιουργία των διόδων. Το πλεονέκτημα είναι ότι το BGP ήδη χρησιμοποιείται και για την υλοποίηση των L3 VPNs που μπορεί να συνυπάρχουν στο δίκτυο κορμού - επομένως δεν απαιτείται η εισαγωγή ενός ακόμη πρωτοκόλλου όπως είναι το LDP.

Ένα ακόμα πλεονέκτημα των Draft-Kompella VPNs είναι ότι απαιτούν ελάχιστη προσπάθεια από το διαχειριστή του δικτύου MPLS για τη δημιουργία τους. Κι αυτό γιατί το BGP είναι ένα επαρκώς αυτοματοποιημένο πρωτόκολλο που απαιτεί μικρή παρέμβαση από το διαχειριστή.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα Draft-Kompella VPN εξακολουθεί να μπορεί να υποστηρίζει ένα μεγάλο πλήθος ενθυλακώσεων, όπως το Draft-Martini. Συνεπώς, είναι η λύση που υιοθετούν οι περισσότερες εταιρίες για την κατασκευή προϊόντων που θα παρέχουν αυτές τις υπηρεσίες.

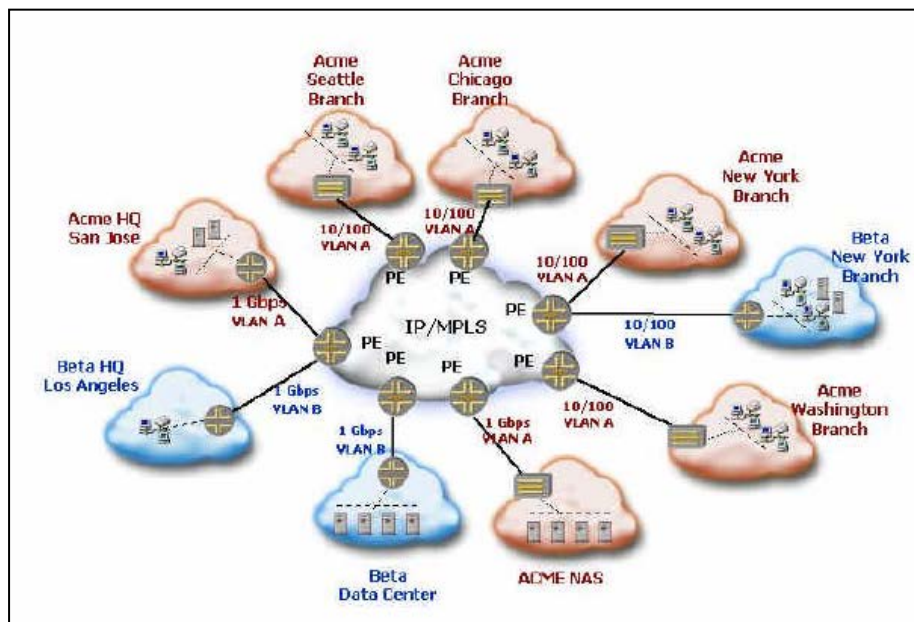
Εκτός από L2 VPNs, γίνεται - όλο και πιο συχνά τώρα τελευταία - αναφορά στα δίκτυα VPLS (Virtual Private LAN Services) τα οποία ουσιαστικά υλοποιούν μία τοπολογία Ethernet και η οποία εκτείνεται σε περισσότερα από ένα μητροπολιτικά δίκτυα. Για παράδειγμα θα μπορούσαμε να αναφερθούμε σε μια εταιρία η οποία έχει ήδη αναπτύξει στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη από ένα μητροπολιτικό δίκτυο. Στην περίπτωση που ένα μέλος του μητροπολιτικού δικτύου της Αθήνας χρειάζεται να υλοποιήσει μία Ethernet σύνδεση με ένα μέλος του μητροπολιτικού δικτύου της Θεσσαλονίκης είναι εφικτό να γίνει αυτό με τη χρήση της τεχνολογίας VPLS. Χαρακτηριστικό είναι και το σχήμα που ακολουθεί:

Σχήμα 29: Τεχνολογία VPLS

Ένα από τα πλεονεκτήματα της τεχνολογίας VPLS είναι ότι οι πελάτες που το επιθυμούν συνδέονται με τη χρήση Ethernet interfaces – δηλαδή, με απλά λόγια, κάθε χρήστης αντιλαμβάνεται τους υπολογιστές του απομακρυσμένου μητροπολιτικού δικτύου σαν να βρίσκονται στο δικό του Ethernet.

Το σχήμα που ακολουθεί απεικονίζει τον τρόπο με τον οποίο μία εταιρία μπορεί με ασφαλή τρόπο να χρησιμοποιήσει την δημόσια υποδομή του ISP που στηρίζεται στο πρωτόκολλο MPLS έτσι ώστε να δημιουργήσει το ιδιωτικό της Ethernet δίκτυο το οποίο εκτείνεται σε περισσότερες από μία πόλεις, με μεγάλες αποστάσεις μεταξύ τους.

Σχήμα 30: VPLS τοπολογία για μια εταιρία, προκειμένου να δομήσει Ethernet δίκτυο μεταξύ διαφορετικών πόλεων

3.3 Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου 4 (Μεταφοράς)

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα Επιπέδου 4 (Μεταφοράς) υλοποιούνται μέσω του πρωτοκόλλου **SSL (Secure Sockets Layer)** (σε αυτήν την κατηγορία εντάσσεται επίσης και το πρωτόκολλο SOCKS, που δεν θα αναλυθεί εδώ). Στη συνέχεια περιγράφεται η τεχνολογία SSL VPN, αναλύονται οι μηχανισμοί ασφάλειας και αναφέρονται ενδεικτικές εφαρμογές τους.

3.3.1 Πρωτόκολλο SSL

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα (VPN) Επιπέδου Εφαρμογής χρησιμοποιούν το πρωτόκολλο **SSL (Secure Sockets Layer)** ώστε να υλοποιούν επικοινωνίες μέσω επισφαλών καναλιών του Internet, διαφυλάσσοντας κάποιο συγκεκριμένο επίπεδο ασφάλειας. Στην πραγματικότητα, ένα SSL VPN παρέχει στους τελικούς χρήστες εξουσιοδοτημένη και ασφαλή πρόσβαση σε εφαρμογές όπως HTTP, client/server και file sharing.

Το πρωτόκολλο **SSL** είναι οικείο στους περισσότερους χρήστες, ακόμα και σε εκείνους χωρίς ιδιαίτερο υπόβαθρο τεχνικών γνώσεων. Είναι ήδη εγκατεστημένο σε οποιοδήποτε Η/Υ που είναι συνδεδεμένος στο Διαδίκτυο και χρησιμοποιεί έναν standard browser χωρίς κάποια ιδιαίτερη ρύθμιση. Το SSL είναι ανεξάρτητο από το λειτουργικό σύστημα και επιτρέπει την κλιμάκωση στον έλεγχο πρόσβασης στις εφαρμογές, καθιστώντας το ιδανικό για «κινητούς» χρήστες που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση από ένα μη «ασφαλές» άκρο (endpoint).

Το πρωτόκολλο SSL είναι δυνατόν να προσφέρει έλεγχο πρόσβασης σε extranet VPNs ή VPNs απομακρυσμένης πρόσβασης. Επίσης ο χρήστης, μέσω ενός SSL VPN, έχει πρόσβαση σε εφαρμογές Web από οποιοδήποτε με την απλή χρήση ενός Web browser, μίας σύνδεσης στο Internet, και χωρίς την ανάγκη ύπαρξης κάποιου ιδιαίτερου λογισμικού στον υπολογιστή

του. Τα SSL VPNs μπορούν να «περάσουν» πάνω από firewalls και να αντιμετωπίσουν θέματα NAT (**Network Address Translation**), ζητήματα τα οποία επιλύονται δύσκολα στην περίπτωση των IPSec VPNs.

Η ασφαλής σύνδεση που παρέχεται με το πρωτόκολλο SSL επιτυγχάνεται μέσω:

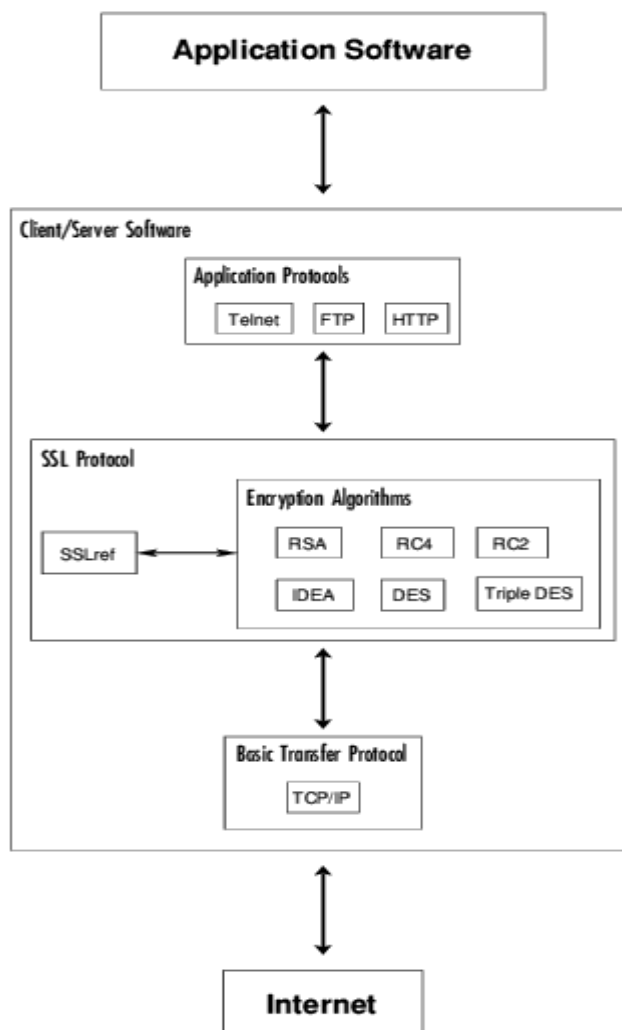
- α) της πιστοποίησης της ταυτότητας των πλευρών που επικοινωνούν και
- β) της κρυπτογράφησης της κίνησης που πραγματοποιείται μεταξύ τους.

Διευκρινίζεται ότι τα SSL VPNs αφορούν εφαρμογές που υποστηρίζουν το πρωτόκολλο SSL, όπως για παράδειγμα Web browsers και Web-based e-mail.

3.3.2. Μηχανισμοί Ασφάλειας στο SSL

Η ασφάλεια των SSL VPNs βασίζεται στους μηχανισμούς ασφάλειας του πρωτοκόλλου SSL. Το πρωτόκολλο SSL αναπτύχθηκε από την Netscape Communications Corporation για την ασφαλή επικοινωνία ευαίσθητων πληροφοριών όπως προσωπικά στοιχεία και αριθμούς πιστωτικών καρτών. Η πρώτη σχεδίαση του πρωτοκόλλου έγινε τον Ιούλιο του 1994 και αποτελούσε την πρώτη έκδοση (version 1.0) και τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου δημοσιοποιήθηκε υπό την μορφή RFC (Request For Comments). Τον Δεκέμβριο του 1994 εκδίδεται μια επαναθεώρηση του πρωτοκόλλου, η δεύτερη έκδοση του (version 2.0). Ωστόσο, το SSL version 2.0 είχε αρκετούς περιορισμούς τόσο ως προς την κρυπτογραφική ασφάλεια όσο και ως προς τη λειτουργικότητά του. Έτσι το πρωτόκολλο αναβαθμίστηκε σε SSL v.3.0 με δημόσια αναθεώρηση και σημαντική συνεισφορά από τη βιομηχανία. Αυτή η νέα έκδοση του πρωτοκόλλου SSL τέθηκε επισήμως σε κυκλοφορία το Δεκέμβριο του 1995. Το τελευταίο Internet Draft που προσδιορίζει το SSL v.3.0 κυκλοφόρησε το Νοέμβριο του 1996. Η περιγραφή του SSL βασίζεται σε αυτές τις τελευταίες προδιαγραφές του πρωτοκόλλου. Η τελευταία έκδοση του SSL μετεξελίχτηκε στο TLS (Transport Layer Security).

Το πρωτόκολλο SSL στρωματοποιείται στην κορυφή μίας αξιόπιστης υπηρεσίας μεταφοράς όπως εκείνη που παρέχεται από το TCP/IP και είναι σε θέση να παρέχει υπηρεσίες ασφάλειας για αυθαίρετες TCP/IP εφαρμογές. Στην πραγματικότητα, ένα σημαντικό πλεονέκτημα της ασφάλειας επιπέδου μεταφοράς γενικά και του SSL ειδικότερα είναι η ανεξαρτησία από την εφαρμογή, που σημαίνει ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρέχει ασφαλεία αδιαφανώς (transparently) σε οποιαδήποτε TCP/IP εφαρμογή στρωματοποιείται στην κορυφή του. Μια αναπαράσταση του πρωτοκόλλου SSL βλέπουμε στη συνέχεια.

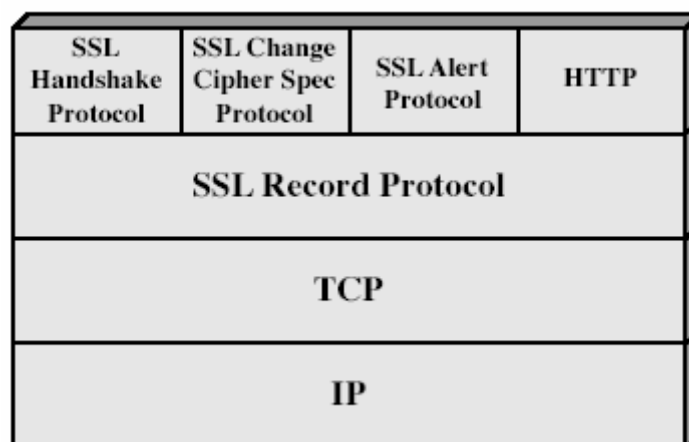
Σχήμα 31: Αναπαράσταση του πρωτοκόλλου SSL

Συνοπτικά, μπορεί να αναφερθεί ότι το πρωτόκολλο SSL παρέχει TCP/IP ασφάλεια σύνδεσης μεταξύ δύο συστημάτων, από τα οποία το ένα λειτουργεί σαν server (εξυπηρέτης) και το άλλο σαν client (εξυπηρετούμενος). Αυτή η ασφάλεια έχει τρεις βασικές ιδιότητες:

- **Γίνεται πιστοποίηση ταυτότητας** και των δύο χρηστών, μέσω κρυπτογραφίας δημόσιου κλειδιού.
- **Επιτυγχάνεται εμπιστευτικότητα** των μεταδιδόμενων δεδομένων μέσω κρυπτογράφησης.
- **Προστατεύεται η ακεραιότητα** των μεταδιδόμενων δεδομένων με χρήση MACs.

Γενικά, μία σύνοδος του **SSL** πρωτοκόλλου εξελίσσεται αξιοποιώντας γνώση από διαδοχή προγενέστερων καταστάσεων και είναι η ευθύνη του πρωτοκόλλου SSL, και συγκεκριμένα του SSL handshake protocol που θα δούμε στη συνέχεια, να συντονίσει τις καταστάσεις συνόδου και σύνδεσης τόσο από την πλευρά του εξυπηρετούμενου όσο και από την πλευρά του εξυπηρέτη. Τα επικοινωνούντα μέρη μπορούν να έχουν πολλαπλές ταυτόχρονες συνόδους, καθώς επίσης και συνόδους με πολλαπλές συνδέσεις.

Η στρωμάτωση των πρωτοκόλλων του SSL απεικονίζεται στο σχήμα 32:

Σχήμα 32: Αρχιτεκτονική του SSL

Τα δύο βασικά πρωτόκολλα του SSL είναι το **SSL Record Protocol** και το **SSL Handshake Protocol**. Συνοπτικά, το SSL Record Protocol παρέχει υπηρεσίες εμπιστευτικότητας και ακεραιότητας δεδομένων, καθώς επίσης και προστασία από επιθέσεις με επανεκπομπή μηνυμάτων. Αρκετά πρωτόκολλα SSL μπορούν να στρωματοποιούνται πάνω από το record protocol. Το σημαντικότερο από αυτά τα πρωτόκολλα είναι το SSL Handshake Protocol, ένα πρωτόκολλο αυθεντικοποίησης και ανταλλαγής κλειδιών το οποίο διαπραγματεύεται τους αλγόριθμους κρυπτογράφησης που θα χρησιμοποιηθούν και πραγματοποιεί την πιστοποίηση της ταυτότητας του server και εάν ζητηθεί και του client. Μετά την ολοκλήρωση του SSL handshake protocol, τα δεδομένα των εφαρμογών μπορούν να αποστέλλονται μέσω του SSL record protocol ακολουθώντας τις συμφωνημένες παραμέτρους ασφάλειας.

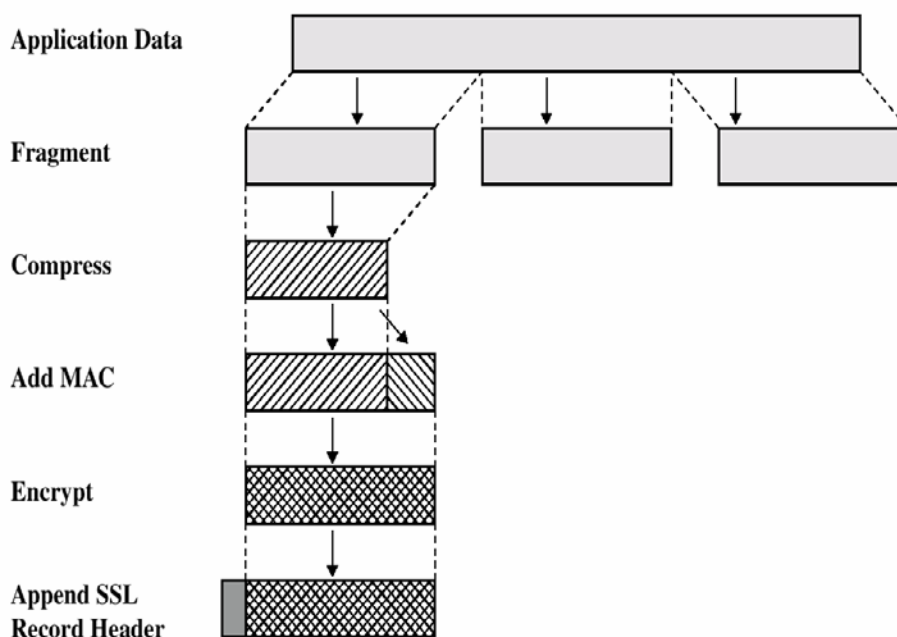
Πιο συγκεκριμένα, το SSL Record Protocol λαμβάνει δεδομένα από πρωτόκολλα υψηλότερων επιπέδων και πραγματοποιεί κατακερματισμό (fragmentation), συμπίεση και κρυπτογράφηση δεδομένων. Κάθε ωφέλιμο φορτίο δεδομένων SSL Record μπορεί να συμπιέζεται και να κρυπτογραφείται σύμφωνα με την τρέχουσα μέθοδο συμπίεσης και τον αλγόριθμο κρυπτογράφησης (που έχουν οριστεί από το Handshake Protocol).

Οι αλγόριθμοι που χρησιμοποιούνται στο SSL Record Protocol φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα.

Block Cipher		Stream Cipher	
Αλγόριθμος	Μέγεθος κλειδιού	Αλγόριθμος	Μέγεθος κλειδιού
IDEA	128	RC4-40	40
RC2-40	40	RC4-128	128
DES-40	40		
DES	56		
3DES	168		
Fortezza	80		

Όταν η ασφάλεια είναι πολύ κρίσιμη, το μέγεθος του κλειδιού πρέπει να είναι τουλάχιστον 128 bits.

Οι διαδικασίες που συντελούνται από το SSL Record Protocol απεικονίζονται αναλυτικά στο σχήμα 33.

Σχήμα 33: Λειτουργίες του SSL Record Protocol

Το SSL Handshake Protocol είναι το κυριότερο πρωτόκολλο από αυτά που βρίσκονται ένα στρώμα ψηλότερα από το SSL Record Protocol. Σκοπός του SSL Handshake protocol είναι να υποχρεώνει έναν πελάτη (client) και έναν εξυπηρετητή (server) να καθιερώνουν τα πρωτόκολλα που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας, να επιλέγουν τη μέθοδο συμπίεσης και την προδιαγραφή κρυπτογραφίας, να αυθεντικοποιούνται αμοιβαία και να δημιουργούν ένα κύριο μυστικό κλειδί (master secret key), από το οποίο προκύπτουν διάφορα κλειδιά συνόδου για αυθεντικοποίηση και κρυπτογράφηση μηνυμάτων.

Τα βήματα της διαδικασίας SSL Handshake είναι τα ακόλουθα:

Βήμα 1: Ο SSL client συνδέεται με τον SSL server και ζητά να τον πιστοποιήσει. Επίσης ο client ενημερώνει για το ποιους αλγορίθμους κρυπτογράφησης υποστηρίζει. Ο server από την πλευρά του επιβεβαιώνει το αν μπορεί να υποστηρίξει τους αλγορίθμους αυτούς, ενώ επίσης αποδίδει και έναν μοναδικό αριθμό (connection id) στη σύνδεση που έχει δημιουργηθεί.

Βήμα 2: Ο server αποδεικνύει την ταυτότητά του με την αποστολή του ψηφιακού του πιστοποιητικού. Τα πιστοποιητικά επαληθεύονται με τον έλεγχο των ημερομηνιών εγκυρότητας, καθώς και από το γεγονός ότι το πιστοποιητικό φέρει την υπογραφή μίας διαπιστευμένης αρχής πιστοποιητικού. Υπάρχει η δυνατότητα, προαιρετικά, ο server να ζητήσει πιστοποίηση ταυτότητας από τον client.

Βήμα 3: Εάν ο server έχει ζητήσει πιστοποιητικό γνησιότητας από τον client, αυτός το αποστέλλει. Επίσης πραγματοποιείται η διαπραγμάτευση για τον αλγόριθμο κρυπτογράφησης μηνύματος, καθώς και για τη συνάρτηση κατακερματισμού. Συνήθως ο server επιλέγει την πιο ισχυρή κρυπτογραφική μέθοδο από αυτές που του πρότεινε ο client. Ταυτόχρονα, ο client και ο server παράγουν τα κλειδιά συνόδου σύμφωνα με τα ακόλουθα βήματα:

α) Ο client παράγει έναν τυχαίο αριθμό τον οποίο στέλνει στο server, κρυπτογραφημένο με το δημόσιο κλειδί του server (που έχει

αποκτηθεί από το πιστοποιητικό του server).

- β) Ο server απαντά με περισσότερα τυχαία δεδομένα (κρυπτογραφημένα με το δημόσιο κλειδί του client, αν είναι διαθέσιμο. Αλλιώς, στέλνει τα δεδομένα μη κρυπτογραφημένα - cleartext).
- γ) Τα κλειδιά κρυπτογράφησης παράγονται από όλα αυτά τα τυχαία δεδομένα με τη χρήση των συναρτήσεων κατακερματισμού.

Βήμα 4: Ανταλλάσσονται μηνύματα τερματισμού των διαδικασιών του Handshake Protocol.

Σήμερα, το πρωτόκολλο SSL είναι το πιο διαδεδομένο πρωτόκολλο ασφάλειας για το Internet. Μειονέκτημα της χρήσης του αποτελεί το γεγονός ότι επιβραδύνεται η επικοινωνία του browser του client με τον HTTPS server. Η καθυστέρηση οφείλεται

στις λειτουργίες κρυπτογράφησης και αποκρυπτογράφησης με ασύμμετρο κρυπτοσύστημα κατά την αρχικοποίηση της SSL συνόδου. Πρακτικά, οι χρήστες αντιλαμβάνονται μικρή καθυστέρηση λίγων δευτερολέπτων μεταξύ της έναρξης σύνδεσης με το **HTTPS** εξυπηρέτη και της ανάκτησης της πρώτης HTML σελίδας από αυτόν. Επειδή κατά τη σχεδίαση του SSL αποθηκεύεται το κύριο μυστικό κλειδί, η καθυστέρηση επηρεάζει μόνον την πρώτη SSL επικοινωνία μεταξύ browser και HTTPS server. Συγκριτικά με την εγκατάσταση συνόδου, ο επιπλέον φόρτος από τη λειτουργία αλγορίθμων όπως οι DES, RC2, RC4, είναι πρακτικά ασήμαντος.

3.3.3 Αντοχή του πρωτοκόλλου SSL σε επιθέσεις

Στη συνέχεια θα αναφερθεί η «αντοχή» του πρωτοκόλλου SSL σε κάποια είδη επιθέσεων καθώς επίσης και οι αδυναμίες του. Αξίζει να σημειωθεί ότι το SSL πρωτόκολλο δεν παρέχει προστασία έναντι επιθέσεων ανάλυσης κυκλοφορίας (**traffic analysis**). Για παράδειγμα, ένας αναλυτής κυκλοφορίας εξετάζοντας τις μη κρυπτογραφημένες IP διευθύνσεις αποστολέα και παραλήπτη, καθώς και τους TCP αριθμούς θυρών, μπορεί τελικά να καταγράψει ποια μέρη αλληλεπιδρούν ή ποιοι τύποι υπηρεσιών χρησιμοποιούνται.

Επίθεση Dictionary Attack: Μπορεί να εφαρμοστεί από έναν «επιτιθέμενο» όταν ένα μέρος του μη κρυπτογραφημένου κειμένου είναι στην κατοχή του. Τότε το μέρος αυτό κρυπτογραφείται με χρήση κάθε πιθανού κλειδιού και έπειτα ερευνάται ολόκληρο το κρυπτογραφημένο μήνυμα μέχρι να βρεθεί κομμάτι του που να ταιριάζει με κάποιο από τα προϋπολογισμένα. Σε περίπτωση που η έρευνα έχει επιτυχία, τότε το κλειδί που χρησιμοποιήθηκε για την κρυπτογράφηση ολόκληρου του μηνύματος έχει βρεθεί. Το SSL δεν απειλείται από αυτήν την επίθεση όταν τα κλειδιά των αλγορίθμων του είναι μεγέθους 128 bit.

Επίθεση Brute Force Attack: Πραγματοποιείται με την χρήση όλων των πιθανών κλειδιών για την αποκρυπτογράφηση των μηνυμάτων. Όσο πιο μεγάλα σε μήκος είναι τα χρησιμοποιούμενα κλειδιά, τόσο πιο πολλά είναι τα πιθανά κλειδιά. Τέτοια επίθεση σε αλγορίθμους που χρησιμοποιούν κλειδιά των 128 bits είναι χωρίς νόημα (τα 2¹²⁸ κλειδιά που καλείται να υπολογίσει κανείς είναι απίστευτα μεγάλος αριθμός).

Επίθεση Replay Attack: Όταν ένας τρίτος καταγράφει την ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ client και server και προσπαθεί ξανά να χρησιμοποιήσει τα μηνύματα του client για να αποκτήσει πρόσβαση στον server, έχουμε την επίθεση replay attack. Όμως το SSL κάνει χρήση του connection-id, το οποίο παράγεται από τον server με τυχαίο τρόπο και διαφέρει για κάθε σύνοδο (κάθε σύνοδος έχει το δικό της id, που ορίζεται κατά την έναρξη των διαδικασιών του Handshake πρωτοκόλλου). Έτσι δεν είναι δυνατόν πότε να υπάρχουν δυο ίδια connection-id. Το connection-id έχει μέγεθος 128 bit για πρόσθετη ασφάλεια.

Επίθεση Man-In-The-Middle: Συμβαίνει όταν ένας τρίτος είναι σε θέση να παρεμβάλλεται στην επικοινωνία μεταξύ του server και του client. Αφού επεξεργαστεί τα μηνύματα του client και τα τροποποιήσει όπως αυτός επιθυμεί, τα προωθεί στον server. Ομοίως πράττει για τα μηνύματα που προέρχονται από τον server. Δηλαδή, προσποιείται στον client ότι είναι ο server και αντίστροφα. Όμως όπως ήδη είδαμε το SSL υποχρεώνει τον

server να αποδεικνύει την ταυτότητα του με την χρήση έγκυρου πιστοποιητικού του οποίου η τροποποίηση είναι αδύνατη. Συνεπώς, ο επιτιθέμενος δεν μπορεί να πείσει τον client ότι είναι ο server.

Η μεγαλύτερη αδυναμία του πρωτοκόλλου είναι η ευαισθησία των αλγόριθμων που χρησιμοποιούν μικρά κλειδιά. Συγκεκριμένα, οι RC4-40, RC2-40 και DES-56 εισάγουν σοβαρά προβλήματα ασφάλειας και θα πρέπει να αποφεύγονται.

Επιπλέον, από τη στιγμή που μία σύνδεση δημιουργηθεί, το ίδιο master key χρησιμοποιείται καθ' όλη την διάρκεια της. Όταν το SSL χρησιμοποιείται πάνω από μια μακρόχρονη σύνδεση (π.χ. μιας TELNET εφαρμογής), η αδυναμία αλλαγής του master key γίνεται επικίνδυνη. Η καλύτερη μέθοδος επίλυσης αυτού του προβλήματος είναι η επαναδιαπραγμάτευση του κλειδιού σε τακτά χρονικά διαστήματα, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα μιας επιτυχούς Brute Force Attack.

3.3.4 Σύγκριση του SSL με το IPSec

Όπως ήδη είδαμε, το βασικό μειονέκτημα ενός Εικονικού Ιδιωτικού Δικτύου που βασίζεται στο SSL είναι οι περιορισμένες εφαρμογές που μπορεί να εξυπηρετήσει. Επιπλέον, όλες αυτές οι εφαρμογές είναι απομακρυσμένης πρόσβασης μόνο (και όχι δίκτυο-προς-δίκτυο, οι οποίες μπορούν να υποστηριχτούν από το IPSec). Θα λέγαμε λοιπόν ότι μεγάλη πληθώρα αναγκών που καλύπτει το IPSec δεν καλύπτονται από το SSL. Από την άλλη υπερτερεί ως προς το IPSec ως προς το κόστος αλλά και την πολυπλοκότητα υλοποίησης. Στον ακόλουθο πίνακα επιχειρείται μία σύγκριση των δύο πρωτοκόλλων:

	SSL	IPSEC
Εφαρμογές	Ο,τιδήποτε σχετικό με web, ανταλλαγή αρχείων ή email	Όλες όσες βασίζονται σε IP
Κρυπτογράφηση	Ισχυρή (128 bits)	Ισχυρή (128 bits, 168 bits)
Πιστοποίηση ταυτότητας	Ψηφιακά πιστοποιητικά	Ψηφιακά πιστοποιητικά
Κόστος	Χαμηλό	Υψηλό
Πολυπλοκότητα υλοποίησης	Χαμηλή	Υψηλή

4. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο παρόν κείμενο πραγματοποιήθηκε μία επισκόπηση των βασικών τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση Εικονικών Ιδιωτικών Δικτύων. Σαν κατακλείδα, θα επιχειρηθεί μία σύνοψη, καθώς και μια προσπάθεια σύγκρισης των διάφορων τεχνολογιών.

4.1. Ασφάλεια

Όσον αφορά την ασφάλεια, τα **MPLS VPNs** προωθούν την κίνηση με βάση τις επικέτες. Η τεχνολογία MPLS, όπως έχει ήδη αναφερθεί, επιτρέπει τον διαχωρισμό κίνησης ανάμεσα σε διαφορετικά VPNs στο ίδιο δίκτυο κορμού με τη χρήση των route distinguishers (RD). Όταν υλοποιείται ένα VPN, καθορίζονται αυτόματα μοναδικοί route distinguishers και τοποθετούνται στις επικεφαλίδες του πακέτου. Η διασφάλιση των δεδομένων του χρήστη στα MPLS VPNs είναι παρόμοια με τη διασφάλιση που παρέχεται από τις παραδοσιακές WAN υποδομές (δηλαδή Frame Relay και ATM): με άλλα λόγια, ο πάροχος υπηρεσιών μπορεί να σχεδιάσει το δίκτυο έτσι ώστε οι δρομολογητές του πελάτη να μην γνωρίζουν το δίκτυο κορμού του παρόχου, και οι δρομολογητές κορμού να μην γνωρίζουν το δίκτυο του πελάτη.

Τα **IPSec VPNs** παρέχουν μεγάλη ασφάλεια για μία επιχείρηση. Η ασφάλεια τους έγκειται στο ότι πραγματοποιούνται λειτουργίες πιστοποίησης ταυτότητας του χρήστη, εμπιστευτικότητας και ακεραιότητας των δεδομένων. Οι χρήστες αυθεντικοποιούνται με ψηφιακά πιστοποιητικά ή προ-μοιρασμένα κλειδιά. Τα πακέτα που δεν είναι σύμφωνα με την πολιτική ασφάλειας απορρίπτονται. Επιπλέον τα IPSec VPNs χρησιμοποιούν μηχανισμούς κρυπτογράφησης και δημιουργίας διόδου (tunneling) στο επίπεδο δικτύου. Πιο συγκεκριμένα το IPSec περιλαμβάνει:

- Δημιουργία διόδου (με AH ή ESP),
- Κρυπτογράφηση (112- ή 168-bit 3DES, 128-, 192, ή 256-bit AES, ...)
- Πιστοποίηση ταυτότητας του χρήστη (είτε με Username/Password είτε με RADIUS, είτε με X.509 ψηφιακά πιστοποιητικά)

Τα **SSL VPNs** παρέχουν ασφαλή διασύνδεση μεταξύ ενός εξυπηρετητή (server) και ενός πελάτη (client). Η ασφάλεια στην επικοινωνία επιτυγχάνεται μέσω της πιστοποίησης της ταυτότητας των πλευρών που επικοινωνούν καθώς και της κρυπτογράφησης της κίνησης που πραγματοποιείται μεταξύ τους. Τα SSL VPNs παρέχουν κρυπτογράφηση δεδομένων με τη χρήση των αλγορίθμων είτε RC4 είτε Triple-DES είτε AES. Επιπλέον το SSL χρησιμοποιεί τον αλγόριθμο RSA για την ανταλλαγή του κλειδιού κρυπτογράφησης μεταξύ των δύο πλευρών. Πιο συγκεκριμένα, τα SSL VPNs υλοποιούν:

- Κρυπτογράφηση (40-bit ή 128-bit RC4, 168-bit 3DES, 128-bit AES)
- Πιστοποίηση (Username/Password ή X.509 ψηφιακά πιστοποιητικά)

4.2. Κλιμάκωση

Σχετικά με την κλιμάκωση ή διαβαθμισιμότητα, τα MPLS VPNs κλιμακώνονται εύκολα - δηλαδή προσαρμόζονται εύκολα σε αλλαγές που πιθανώς να συμβαίνουν στο δίκτυο μίας εταιρίας. Για παράδειγμα, όταν προστίθεται ένας υπολογιστής ή ένα ολόκληρο LAN στο VPN, ο πάροχος υπηρεσιών χρειάζεται να κάνει τα εξής:

- να ενημερώσει τον δρομολογητή CE του νέου παραρτήματος για τον τρόπο σύνδεσης στο δίκτυο του παρόχου,
- να διαμορφώσει τον PE δρομολογητή έτσι ώστε να αναγνωρίζει τη συμμετοχή του συγκεκριμένου CE στο συγκεκριμένο VPN.
- Στη συνέχεια, το BGP που «τρέχει» στο συγκεκριμένο PE ενημερώνει αυτόματα όλους τους άλλους PEs για το νέο «μέλος».

Με άλλα λόγια, δεν απαιτείται επαναδιαμόρφωση στα άλλα υπάρχοντα sites και έτσι υπάρχει σημαντικό κέρδος σε λειτουργικά κόστη.

Αντίστοιχα, τα IPSec VPNs παρουσιάζουν αποδεκτή κλιμάκωση (όχι όμως τόσο καλή όσο τα MPLS). Σε μία μεγάλη υλοποίηση ενός full-mesh IPSec VPN (δηλαδή όλοι επικοινωνούν με όλους) απαιτείται επιπλέον σχεδιασμός για τη διανομή κλειδιού και τη διαχείριση κλειδιού.

Τέλος, στην περίπτωση των SSL VPNs δεν υπάρχει ανάγκη για κλιμάκωση (λόγω της client-server φιλοσοφίας που έχουν, καθώς και για το ότι εξυπηρετούν μόνο συγκεκριμένες εφαρμογές, όπως mail και ftp).

4.3. Μηχανισμοί QoS

Όσον αφορά την υποστήριξη μηχανισμών **QoS**, πρέπει να αναφερθεί ότι τα MPLS VPNs υποστηρίζουν μηχανισμούς QoS που εξασφαλίζουν εγγυημένο bandwidth, οι οποίες βελτιώνουν τη συνολική χρήση του δικτύου.

Τα IPSec VPNs δεν παρέχουν μηχανισμούς QoS.

Επίσης, στα SSL VPNs δεν τίθεται ζήτημα για υλοποίηση QoS και SLAs αφού το υφιστάμενο δίκτυο δε γνωρίζει ότι την ύπαρξη κίνησης SSL.

4.4. Απαίτηση ειδικού software για VPN client

Ένα χαρακτηριστικό των VPNs είναι το κατά πόσον, προκειμένου να συνδεθεί ένας απομακρυσμένος υπολογιστής σε αυτό, απαιτείται η ύπαρξη ειδικού software (VPN client software). Τα MPLS VPNs λειτουργούν στο επίπεδο δικτύου και δεν απαιτούν τη χρήση VPN client – οι δρομολογητές (LSRs) είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία των διόδων.

Αντίθετα, στην περίπτωση της απομακρυσμένης πρόσβασης ενός χρήστη σε ένα VPN μέσω του IPsec, ο χρήστης χρησιμοποιεί ένα **VPN software client** και επιλέγει τον κατάλληλο προορισμό (με βάση το συμβολικό όνομα ή τη διεύθυνση IP). Αφού επιτευχθεί η πιστοποίηση ταυτότητας, εγκαθιδρύεται ένα IPsec tunnel. Για τη διασύνδεση LAN-to-LAN μέσω IPsec, οι χρήστες δε χρειάζονται να έχουν κάποιο λογισμικό client στον Η/Υ τους. Ένας IPsec VPN δρομολογητής σε ένα παράρτημα μίας εταιρίας αρχίζει αυτομάτως μία IPsec δίοδο με τα κεντρικά γραφεία της.

Τα SSL VPNs συνδέουν χρήστες σε υπηρεσίες και εφαρμογές μέσω των δικτύων και υποστηρίζονται ευρέως από όλους τους εμπορικούς browsers. Συνεπώς παρέχουν πρόσβαση στους χρήστες οπουδήποτε κι αν βρίσκονται χωρίς την απαίτηση κάποιου ειδικού VPN client.

4.5. Κόστος Υλοποίησης

Το κόστος εγκατάστασης και χρήσης ενός VPN αποτελεί έναν σημαντικό παράγοντα για την επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας υλοποίησης ενός Εικονικού Ιδιωτικού Δικτύου. Αρχικά ας δούμε τα επιμέρους κόστη που χαρακτηρίζουν την δημιουργία ενός VPN.

Το σημαντικότερο κόστος που υπεισέρχεται στην υλοποίηση ενός VPN είναι ο σχεδιασμός του. Το κόστος αυτό το αναλαμβάνει ο πάροχος υπηρεσιών (ISP) – πρέπει να πραγματοποιηθεί μελέτη της κίνησης του δικτύου της εταιρίας του πελάτη έτσι ώστε να σχεδιαστεί το δίκτυο κατά τρόπο τέτοιο ώστε να ικανοποιεί τόσο τις υπάρχουσες ανάγκες όσο και τις απαιτήσεις για περαιτέρω υπηρεσίες. Παράλληλα η εταιρία πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη την ύπαρξη δευτερεύουσας σύνδεσης με το Internet, ώστε να μπορεί να έχει κάποιες εναλλακτικές επιλογές σε περίπτωση που η κύρια σύνδεση παρουσιάζει προβλήματα. Το κόστος μιας ενδεχόμενης απομόνωσης από το Internet μπορεί να είναι μεγαλύτερο σε σχέση με αυτό που απαιτείται για τη συντήρηση της σύνδεσης αυτής.

Η απόκτηση του εξοπλισμού VPN και των αδειών χρήσης του λογισμικού είναι ένας ακόμη παράγοντας που προστίθεται στο κόστος του VPN. Πρέπει να υπάρχουν οι συσκευές που θα κάνουν πιστοποίηση της ταυτότητας των χρηστών καθώς και οι συσκευές που θα επιτρέπουν πρόσβαση σε απομακρυσμένους χρήστες με ασφαλή τρόπο (VPN clients).

Ένας τρίτος παράγοντας κόστους είναι η ανάγκη συντήρησης και διαχείρισης του δικτύου. Η συντήρηση αφορά αναβάθμιση συσκευών ή λογισμικού που προσφέρουν νέες δυνατότητες στο VPN (π.χ. νέοι αλγόριθμοι κρυπτογράφησης). Αρκετές φορές το κόστος αναβάθμισης συμπεριλαμβάνεται στην αγορά των αδειών χρήσης των μερών που συνιστούν το VPN. Η διαχείριση συνήθως ανατίθεται στον ISP που έχει αναλάβει και την εγκατάσταση του VPN.

Επομένως, το κόστος είναι ένα σημαντικό θέμα όταν πρέπει να αποφασιστεί ποια τεχνολογία VPN θα επιλεγεί. Αν υπάρχει η ανάγκη για διασύνδεση μεταξύ sites, όπως στην περίπτωση ενός απομακρυσμένου γραφείου με τα κεντρικά γραφεία της εταιρίας, τα IPSec VPNs είναι η πιο κατάλληλη επιλογή. Οι χρήστες θα έχουν την εμπειρία «on-the-LAN», δηλαδή της απευθείας σύνδεσης στο τοπικό δίκτυο, χωρίς να πρέπει να διαχειριστούν clients. Αν υπάρχει η ανάγκη διασύνδεσης για απομακρυσμένους / κινητούς χρήστες, συνεργάτες της επιχείρησης ή πελάτες, όπου οι συσκευές και τα δίκτυα από τα οποία πραγματοποιείται η πρόσβαση κάθε φορά αλλάζουν, τότε τα SSL VPNs είναι η πιο κατάλληλη επιλογή (αν και υπάρχει

πάντα ο περιορισμός των συγκεκριμένων εφαρμογών που μπορούν να εξυπηρετηθούν).

Το αρχικό κόστος για την υλοποίηση ενός IPSec VPN είναι μικρότερο από το κόστος που απαιτείται για ένα SSL VPN, αφού ένα IPSec VPN μπορεί να υλοποιηθεί πάνω από το υφιστάμενο δίκτυο IP χωρίς να υπάρχει ανάγκη για σχεδιασμό και δημιουργία ενός νέου δικτύου. Πάντως, όταν οι εταιρίες υπολογίζουν τα κόστη, το return on investment (ROI) για ένα SSL VPN είναι πολύ μεγαλύτερο: κι αυτό γιατί τα SSL VPNs δεν απαιτούν υλοποίηση και διαχείριση κάποιου client και, συνεπώς, τα τρέχοντα κόστη για διαχείριση και υποστήριξη είναι πολύ χαμηλότερα. Επιπλέον, οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης στους δικτυακούς πόρους της επιχείρησης από οπουδήποτε και συνεπώς η συνολική παραγωγικότητα αυξάνει.

Τέλος, τα MPLS VPNs αποτελούν τη λύση επιλογής στην περίπτωση εκείνη που οι απαιτήσεις του πελάτη είναι προς την κατεύθυνση της εύκολης προσθήκης νέων περιφερειακών sites. Αν η εταιρία δηλαδή, έχει αυξημένες ανάγκες διασύνδεσης πολλών παραρτημάτων, το κόστος προσθήκης τους είναι χαμηλότερο από εκείνο της τεχνολογίας IPSec. Παράλληλα, τα MPLS VPNs δεν απαιτούν αγορά αδειών χρήσης όπως στην περίπτωση των IPSec VPNs ενώ και αυτά εξασφαλίζουν την εμπειρία «on- the-LAN» αφού υπάρχει μία μόνιμη σύνδεση με τους πόρους του δικτύου. Το κόστος στα MPLS VPNs είναι το αθροιστικό κόστος χρήσης της μισθωμένης γραμμής και της διαχείρισης των VPNs από τον πάροχο. Η μισθωμένη γραμμή είναι τυπική ψηφιακή ευθεία HellasCom σε ταχύτητες που μπορεί να κυμαίνονται από 64Kbps μέχρι 2Mbps.

Συνοψίζοντας, λοιπόν, θα λέγαμε ότι η υλοποίηση ενός Εικονικού Ιδιωτικού Δικτύου εξαρτάται αφενός από τις ανάγκες της εταιρίας-πελάτη, αφετέρου από το κόστος εγκατάστασης και χρήσης του VPN. Είναι δύο παράγοντες που καθορίζουν την τεχνολογία VPN που επιλέγει κάθε εταιρία για να υλοποιήσει το ιδιωτικό της δίκτυο πάνω από μία κοινώς διανεμημένη υποδομή.

4.6. Συγκριτικός Πίνακας

Στη συνέχεια παρατίθεται ένας πίνακας που παρουσιάζει συνοπτικά τα πλεονεκτήματα και τους περιορισμούς των τριών αρχιτεκτονικών **VPNs MPLS, IPSec**, και **SSL** σύμφωνα με όσα αναλύθηκαν παραπάνω.

	MPLS VPNs	IPSec VPNs	SSL VPNs
Πιστοποίηση Ταυτότητας χρήστη (δηλαδή έλεγχος της πρόσβασης στη χρήστη δίοδο)	Βασίζεται στη χρήση των μοναδικών route distinguishers. Παρέχεται πρόσβαση στην ομάδα που χρησιμοποιεί την υπηρεσία και απορρίπτεται κάθε άλλου είδους μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση	Μέσω ψηφιακού πιστοποιητικού ή προ-διαμοιρασμένου κλειδί	Μέσω ψηφιακού πιστοποιητικού
Εμπιστευτικότητα	Διαχωρισμός κίνησης μέσω των RDs	Μηχανισμοί κρυπτογράφησης στο επίπεδο δικτύου IP	Μηχανισμοί κρυπτογράφησης
Κλιμάκωση	Υψηλή. Ικανό να υποστηρίξει δεκάδες χιλιάδες VPNs πάνω από το ίδιο δίκτυο	Αποδεκτή. Μπορεί να απαιτεί επιπρόσθετο σχεδιασμό για τη διανομή κλειδιού, τη διαχείριση κλειδιού Μπορεί να αναπτυχθεί πάνω από τα υπάρχοντα δίκτυα IP ή το Internet	Δεν τίθεται ζήτημα κλιμάκωσης. Το δίκτυο του ISP δε γνωρίζει την κίνηση SSL
Εξοπλισμός	Απαιτούνται στοιχεία του δικτύου MPLS του	Μπορεί να αναπτυχθεί πάνω από τα υπάρχοντα δίκτυα IP ή το Internet	Δεν απαιτείται . Το δίκτυο του ISP δε γνωρίζει την κίνηση SSL
QoS	Υποστηρίζουν SLAs παρέχοντας μηχανισμούς QoS, με εγγυημένο bandwidth	Δεν υποστηρίζουν	Δεν υποστηρίζουν. Το δίκτυο του ISP δε γνωρίζει την κίνηση SSL

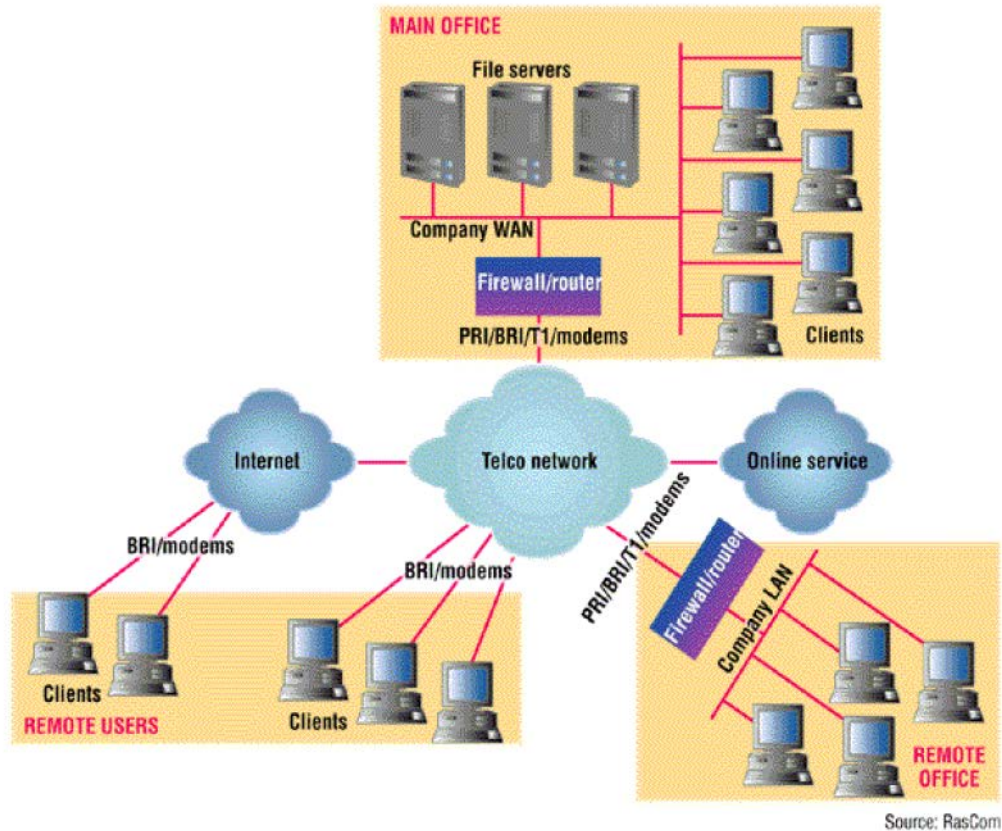
4.7. Ανάπτυξη και σχεδιασμός VPN

Ο τρόπος ανάπτυξης ενός δικτύου εξαρτάται από πλήθος παραγόντων.

Ομαδοποιώντας τους θα διακρίναμε τρεις κατηγορίες : **α)** οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες μας από το δίκτυο, **β)** οι τρόποι προστασίας των δεδομένων και **γ)** η γεωγραφική κάλυψη που επιδιώκουμε. Αρχικά θα πρέπει να ξεκαθαριστούν ερωτήματα όπως : Πόσοι χρήστες θα υπάρχουν; Θα είναι και από άλλες χώρες; Τι είδους σύνδεση θα έχουμε με τον ISP; Πόσος φόρτος θα υπάρχει στο δίκτυό μας ; Θα χρειαστούμε καινούργιο εξοπλισμό και σε τι βαθμό; Θα χρειαστεί εξοπλισμός είτε software είτε hardware σε όλους όσους θα συνδέονται στο VPN και τι είδους; κ. λ. π.

Ειδικά το θέμα του bandwidth του δικτύου είναι από τα σημαντικότερα. Θα διακινούνται εικόνα και ήχος ή απλώς θα ανταλλάσσονται text αρχεία; Θα υπάρχει τηλεδιάσκεψη; Θα υπάρχει καθυστέρηση στους home users ; Μήπως θα πρέπει να αναβαθμιστεί και το εσωτερικό δίκτυο ; Τι είδους σύνδεση θα απαιτηθεί με τον provider και τι εύρους; Υποστηρίζει VPN; Έχει εξοπλισμό που να παρέχει ασφάλεια ; Και οι users του εξωτερικού πώς θα συνδέονται; Επίσης πολύ σημαντικό είναι το θέμα της ασφάλειας και προστασίας των δεδομένων αφού θα “ταξιδεύουν” μέσα από ένα επικίνδυνο περιβάλλον. Θα πρέπει να αγοραστεί VPN εξοπλισμός που να παρέχει πρόσθετη προστασία; Θα μπορούσε να υλοποιηθεί μια DMZ(Demilitarized zone) λύση; Δηλαδή η χρησιμοποίηση δύο firewalls ,ο ένας μεταξύ Internet και επιχείρησης και ο άλλος μεταξύ κοινοποιήσιμων και μη στοιχείων μέσα στην επιχείρηση ; Πώς θα συνεργάζονται οι τρόποι πιστοποίησης και κρυπτογράφησης μεταξύ δύο επιχειρήσεων που αποφασίζουν να μετέχουν στο VPN αλλά και να διατηρήσουν τους δικούς τους που ήδη χρησιμοποιούν;

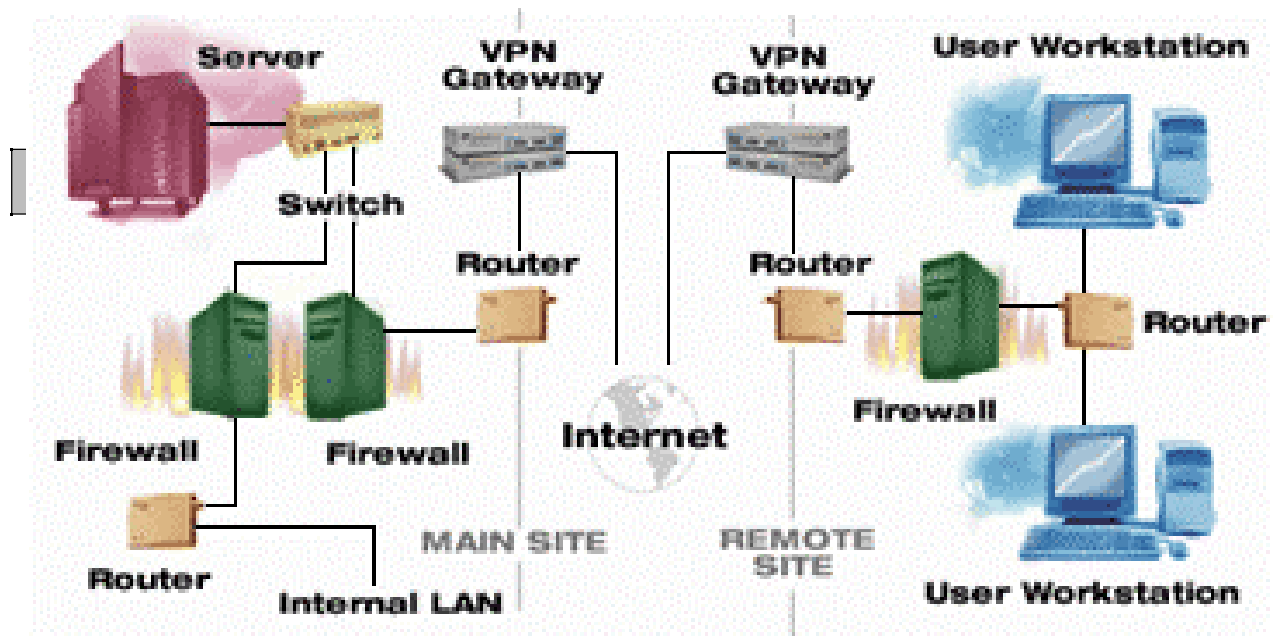
Όλα τα παραπάνω είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με το είδος του VPN που πρόκειται να χτιστεί. Κάθε επιλογή επηρεάζει την επιλογή πρωτοκόλλου και κατά συνέπεια την όλη δομή του δικτύου .Και η επιλογή φαίνεται πως είναι πρωτίστως της διοίκησης της επιχείρησης και δευτερευόντως του τμήματος μηχανογράφησης αφού τις αποφάσεις της πρώτης θα υλοποιήσει η δεύτερη.

Εικόνα 8. Ανάπτυξη και σχεδιασμός VPN

5. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΔΙΚΤΥΩΝ VPN

Όπως ο ορισμός για τα Virtual Private Networks (VPNs) είναι διαφορετικός από εταιρεία σε εταιρεία το ίδιο συμβαίνει και για τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται στην υλοποίησή τους. Υπάρχουν ειδικές συσκευές που παρέχουν υπηρεσίες VPN αλλά και routers ή firewalls που τις υποστηρίζουν. Το VPN software και hardware μπορεί να τοποθετηθεί σε διάφορα σημεία του δικτύου, ανάμεσα στον ISP και το εταιρικό δίκτυο, πριν τους routers ή ακόμα- ακόμα και αντί αυτών αφού πλέον τους υπερκαλύπτουν.

Εικόνα 9. VPN Εξοπλισμός

5.1.Τοίχοι ασφαλείας (Firewalls)

Παρόλο που οι firewalls είναι αναπόσπαστο μέρος του δικτύου σε θέματα ασφάλειας δεν είναι ικανοί από μόνοι τους να παρέχουν την ολοκληρωτική ασφάλεια που απαιτείται στα VPNs .Ο λόγος είναι γιατί δεν μπορούν να ελέγξουν την τυχόν αλλαγή που έγινε στα πακέτα δεδομένων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους στο PSTN (Public Switched Telephone Network).Συνήθως λειτουργούν συμπληρωματικά των άλλων εφαρμογών ασφάλειας αφού επιβλέπουν συνολικά το δίκτυο και προστατεύουν με γενικούς κανόνες και πολιτικές της επιχείρησης. Επισύρουν μεγάλη προσοχή στο στήσιμό τους αφού θεωρούνται περίπλοκοι στο χειρισμό. Μάλιστα και για λόγους καλύτερης διαχείρισης προτείνεται να υπάρχει το ίδιο configuration σε όλους τους firewalls που μετέχουν στο δίκτυο.

Ο συνδυασμός firewall και τύπου VPN είναι σημαντικός. Αν το VPN χρησιμοποιεί τα πρωτόκολλα PPTP και L2TP τότε πρέπει ο firewall να αφήνει να περνούν αυτά τα πακέτα μιας και τα PPTP και L2TP τερματίζονται στον network server. Αν πάλι χρησιμοποιείται το IPSec τότε θα πρέπει να προσεχτεί ο συνδυασμός των δύο αφού υπάρχει περίπτωση ασυμβατότητας των αλγορίθμων και κατά συνέπεια των πρωτοκόλλων. Και στις δύο περιπτώσεις οι remote users θα πρέπει να εφοδιαστούν με ειδικό software συμβατό με αυτό του firewall.

Η λύση με VPNs firewalls αντενδείκνυται σε μεγάλα δίκτυα με υψηλές απαιτήσεις λειτουργεί όμως ικανοποιητικά σε μικρότερα. Γενικά θα λέγαμε πως χρήση firewalls στα VPNs είναι κυρίως συμπληρωματική και όχι αποκλειστική λύση .

5.2 Δρομολογητές(Routers)

Οι routers (δρομολογητές) είναι επίσης συσκευές που μπορούν να εκπληρώσουν VPNs λειτουργίες. Έτσι κι αλλιώς είναι επιφορτισμένοι να ελέγχουν την κίνηση των πακέτων προς και από το δίκτυο .Για να είναι ικανοί για VPN χρήση θα πρέπει να:

- ενσωματώνουν δυνατότητα για ξεχωριστές συνδέσεις
- Υποστηρίζουν τους βασικούς IPSec PPTP και L2TP αλγόριθμους.
- Υποστηρίζουν τους transport και tunnel IPSec mode. Υποστηρίζουν antireplay μηχανισμούς IPSec2.
- Υποστηρίζουν κρυπτογραφικούς μηχανισμούς.
- Επιτρέπουν επεμβάσεις στο Configuration.

Η αδυναμία τους έγκειται στο ότι δεν είναι σχεδιασμένοι για να παρέχουν και πιστοποίηση ταυτότητας του χρήστη(authentication) οπότε χρειάζονται συμπληρωματικά και authentication server . Επιπροσθέτως οι VPN routers που κυκλοφορούν στην αγορά παρουσιάζουν ιδιομορφίες .Για παράδειγμα το μοντέλο της Intel "Intel Express" χρησιμοποιεί δικό του αλγόριθμο για en- cryption που σημαίνει ότι για να λειτουργήσει το VPN σε κάθε gateway πρέπει να υπάρχει τομόνο συγκεκριμένο.Τελευταίως όμως οι κατασκευαστές ενσωματώνουν δυνατότητες routing στις VPN συσκευές τους και έτσι μία συσκευή εκτελεί πολλαπλές λειτουργίες .

5.3 VPN Hardware

Ενώ λοιπόν υπάρχουν προϊόντα που συνδυάζοντας software και hard- ware παρέχουν υπηρεσίες VPN ωστόσο δεν αποτελούν ολοκληρωμένη πρόταση .Έτσι για να στηθεί ένα τέτοιο δίκτυο πρέπει να ενωθούν συσκευές

διαφορετικών προσανατολισμών, διαφορετικών κατασκευαστών και ίσως και δυνατοτήτων. Τα προβλήματα που παρουσιάζονται ,έρχονται να καλύψουν εξειδικευμένες συσκευές που εμπεριέχουν όλα όσα χρειάζεται ένα VPN για να λειτουργήσει σωστά χωρίς την προσθήκη software ή hardware στο υπάρχον υλικό. Πολλές από αυτές όμως περιλαμβάνουν και άλλες δυνατότητες όπως routing ,firewall, DNS και e-mail υπηρεσίες .

Οι συσκευές αυτές χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο δημιουργίας του tunnel και τον τρόπο πρόσβασης: είναι οι LAN-to- LAN και οι dial-in ή αλλιώς remote VPN gateways. Άλλοι κατασκευαστές πάλι κάνουν διαφορετικό διαχωρισμό ανάλογα με τον τρόπο χρήσης της VPN συσκευής δηλ. αν θεωρούν ότι η συσκευή έχει αποστολή τη φυσική σύνδεση του δικτύου τότε προσφέρουν επιπροσθέτως και διαχείριση πόρων και band- width ενώ αν πιστεύουν ότι η συσκευή έχει σκοπό μόνο τη διαχείριση του δικτύου την εφοδιάζουν με mail servers και DNS caching.

Το να συγκεντρώνονται πολλές υπηρεσίες σε μία συσκευή έχει τα πλεονεκτήματά του όπως εύκολη διαχείριση ή εύκολος έλεγχος αλλά βεβαίως υπάρχει ο φόβος αν κάτι δεν πάει καλά να χαθούν όλες οι λειτουργίες (single point of failure).

Χτίζοντας ένα VPN δίκτυο θα πρέπει να δώσουμε περισσότερη έμφαση σε τέσσερα σημεία: Tunneling, κρυπτογράφηση, πιστοποίηση χρηστών και διαχείριση. Πάλι όμως και σε συνάρτηση με το ποια από αυτές τις λειτουργίες θεωρούμε σημαντικότερη θα επιλέξουμε συσκευή που θα υποστηρίζει το ανάλογο πρωτόκολλο δηλ. PPTP , L2TP ή IPSec. Το PPTP για παράδειγμα δίνει έμφαση στο tunneling και παρέχει μικρή κρυπτογράφηση, ενώ το L2TP υποστηρίζει δυνατή πιστοποίηση ταυτότητας και το IPSec δίνει μεγάλη ασφάλεια.

Θα πρέπει επίσης να προσεχτεί το γεγονός ότι οι remote users δημιουργούν για κάθε σύνδεση ένα tunnel. Πρέπει λοιπόν να υπολογιστεί ο αριθμός των ταυτόχρονων συνδέσεων δηλ. ταυτόχρονων ανοιχτών καναλιών γιατί παίζει ρόλο στην επιλογή της συσκευής (κάθε μοντέλο υποστηρίζει διαφορετικό αριθμό).

Συμπερασματικά θα τονίζαμε ότι η επιλογή της καταλληλότερης συσκευής είναι πρωτίστως συνάρτηση του μεγέθους της επιχείρησης που

θέλουμε να καλύψουμε .Για μικρές επιχειρήσεις με λίγα γραφεία και λίγο προσωπικό οι συσκευές που προσφέρουν πολλές υπηρεσίες είναι κατάλληλες. Ίσως η απόδοσή τους να μην είναι η ανώτερη δυνατή αλλά τα πλεονεκτήματά τους τις κάνουν ελκυστικότερη λύση. Από την άλλη αν η επιχείρηση είναι μεγαλύτερη τότε δημιουργούνται διλήμματα. Ο προσανατολισμός της επιχείρησης είναι το κριτήριο για την επιλογή μιας all in one συσκευής με εξειδίκευση στην ασφάλεια ή το tunneling κ.λ.π ή μιας άλλης λύσης πιο σύνθετης.

5.4 VPN Software

Τα προϊόντα που ανήκουν σ'αυτήν την κατηγορία κατηγοριοποιούνται ως εξής: **α)** προϊόντα που χρησιμοποιούνται για LAN-to-LAN VPN συνδέσεις και **β)** για χρήση host to host tunneling .Η αγορά προσφέρει κυρίως τα πρώτα με δυνατότητες για χρήση πολλών VPN ταυτόχρονα ή ακόμα και διαχείρισης των δικτύων αυτών παρ' όλα αυτά όμως υπάρχουν και ειδικά software για Host – to- host συνδέσεις με εξαιρετικά αποτελέσματα.

Όμως εδώ υπάρχουν και προϊόντα τα οποία χρησιμοποιούν και άλλες μεθόδους ενθυλάκωσης (encapsulation) των πακέτων και Tunneling εκτός των ήδη αναφερθέντων. Τέτοια είναι το SOCKS v5 ή το Secure Shell (SSH) τα οποία χρησιμοποιούνται σε άλλες εφαρμογές για παράδειγμα από την NASA ή μεγάλες τράπεζες.

Δύο μεγάλες εταιρείες κατασκευής λειτουργικών συστημάτων όμως η Microsoft και η Novell συμπεριλαμβάνουν VPN software στα λειτουργικά τους. Η Microsoft το PPTP στο Routing and Remote Access Server(RRAS) των WinNT και η Novell το RC2 στο προϊόν Borderguard του NetWare.Υπάρχει και εδώ το δίλημμα για την ορθότητα της απόφασης πολλών υπηρεσιών σε ένα μηχάνημα εν προκειμένω στον server με τα αντίστοιχα θετικά και αρνητικά του σημεία . Επιπροσθέτως τίθεται και το θέμα της απόδοσης του hardware με την ταυτόχρονη ανάθεση πολλών εργασιών σε ένα μοναδικό μηχάνημα.

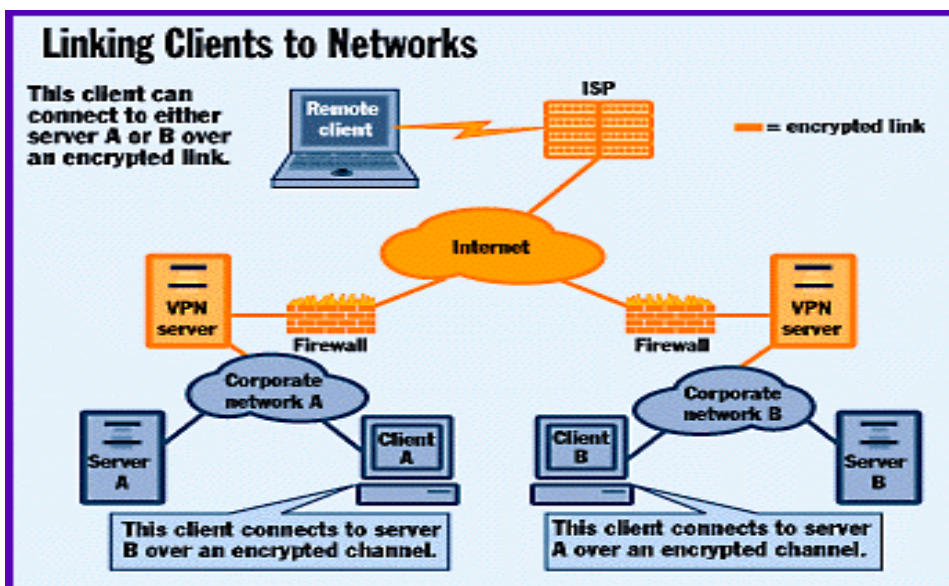
Όσον αφορά το host-to-host VPN software δεν υπάρχουν πολλά προϊόντα διότι κατ' αρχήν η όλη διαδικασία συμπεριλαμβανόμενης και της κρυπτογράφησης και αποκρυπτογράφησης καθυστερεί τους stand alone

υπολογιστές, αλλά και γιατί η διαχείριση και η ασφάλεια είναι ευκολότερη όταν γίνεται από ένα σημείο όπως Router ή Firewall. Παρ' όλα αυτά για αυτού του είδους το software χρησιμοποιείται ευρέως το IPSec μιας και δίνει τη

μεγαλύτερη ασφάλεια .

Γενικά τα σημεία που θα πρέπει να προσεχθούν στο VPN software είναι:

- Τα πρωτόκολλα που υποστηρίζονται.
- Η χωρίς προβλήματα συνύπαρξη με υπάρχον λογισμικό (no conflicts).
- Θέματα ασφάλειας όπως κρυπτογράφηση και πιστοποίηση ταυτότητας χρηστών.
- Διαχείριση (δυνατότητα για remotemanagement)
- Auditing.

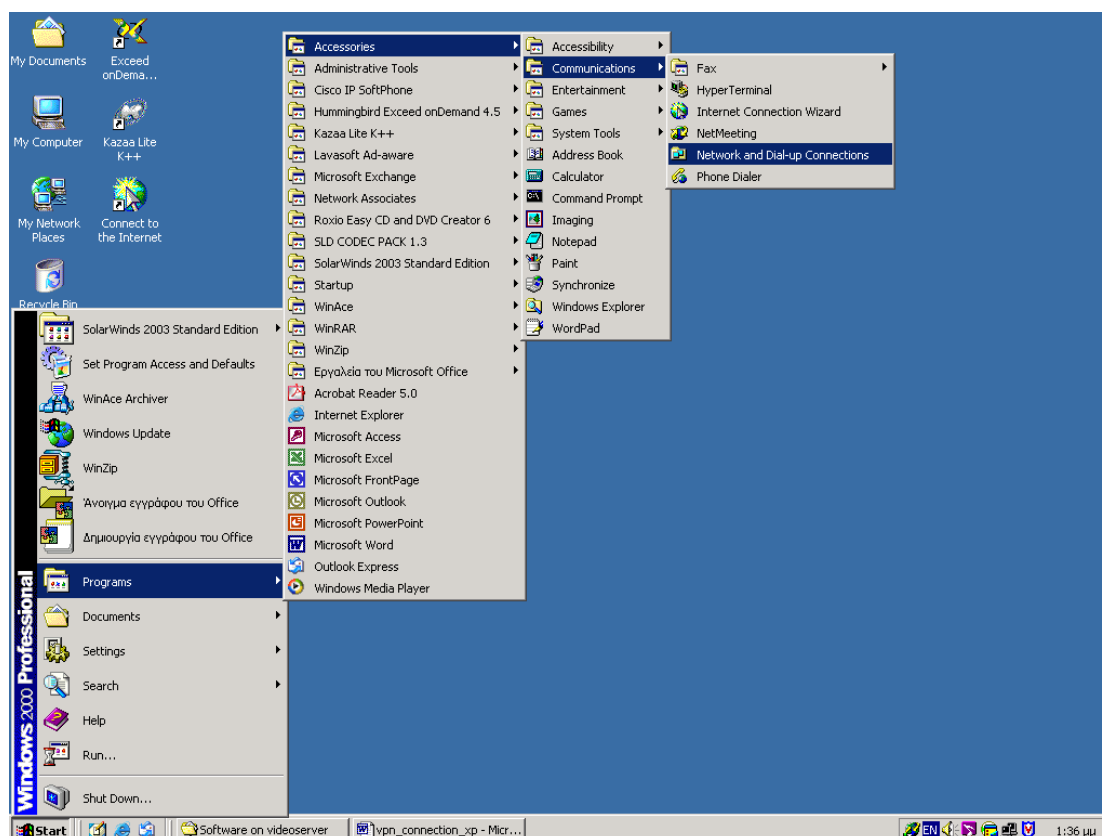

Εικόνα 9. Πλάνο ανάπτυξης

6. ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ VPN ΓΙΑ WINDOWS 2000 (ΑΓΓΛΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ)

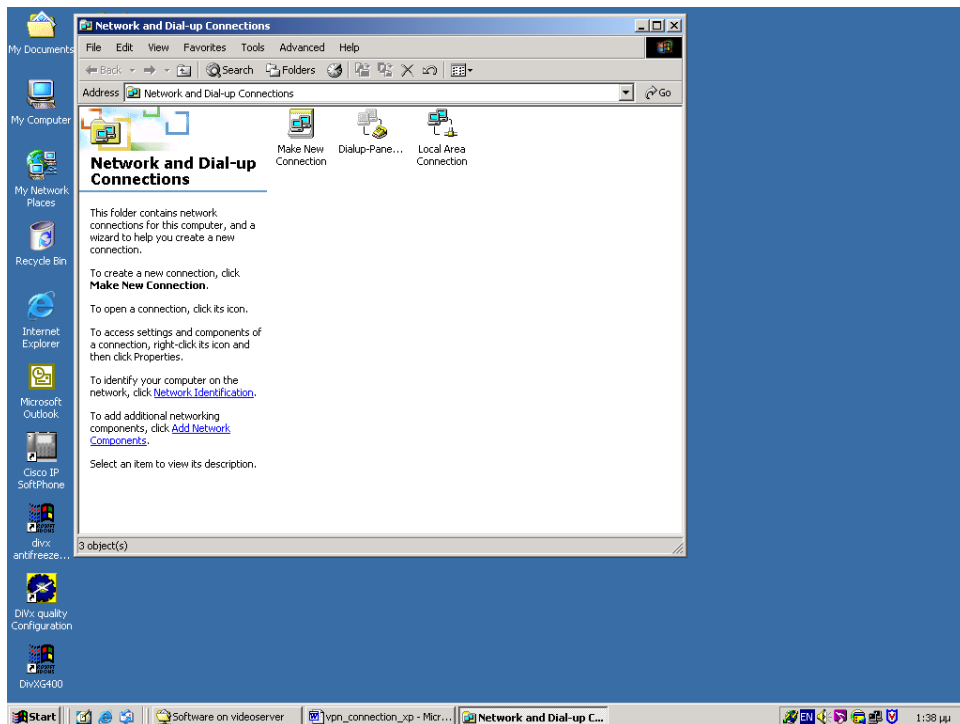
Βήμα 1ο

Κάνετε κλικ με το ποντίκι στο κουμπί *Start*, επιλέξτε **All Programs** (Προγράμματα), **Accessories** (Βοηθήματα), **Communications** (Επικοινωνίες), **Network and Dial-up Connection** (Σύνδεση Δικτύου και Dial-up).

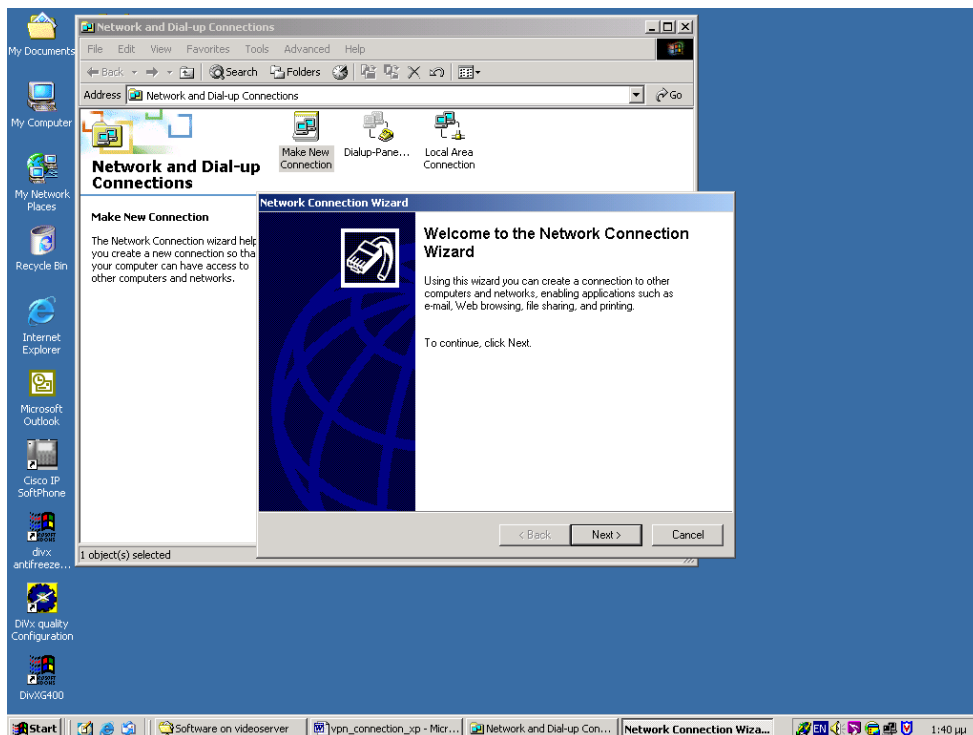

Βήμα 2ο

Εμφανίζεται το παρακάτω παράθυρο. Ανοίξτε το **Make New Connection**.

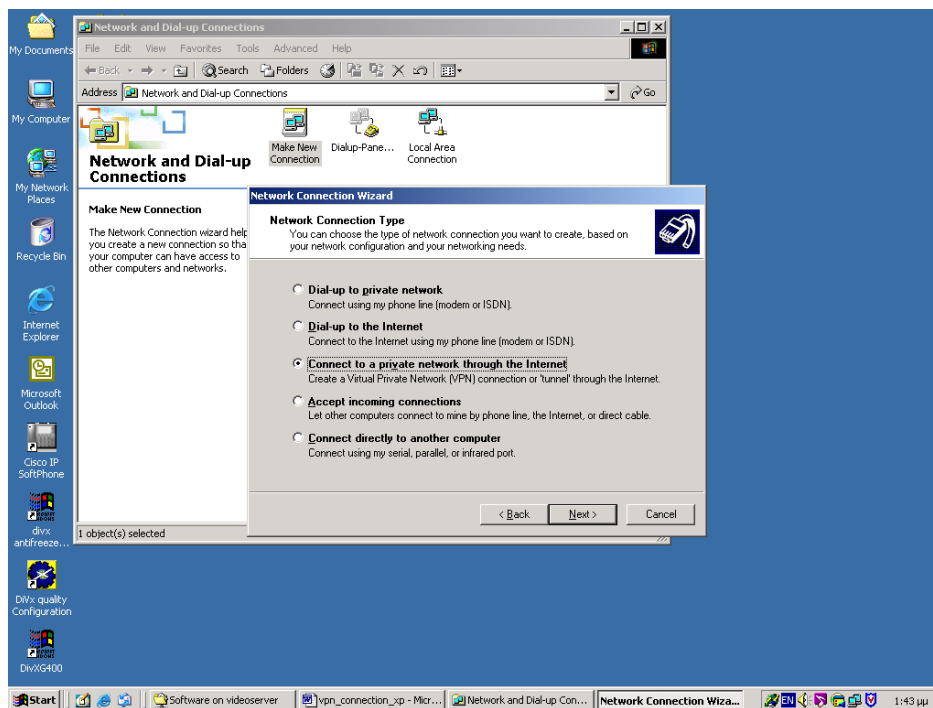

Πατήστε **Next**

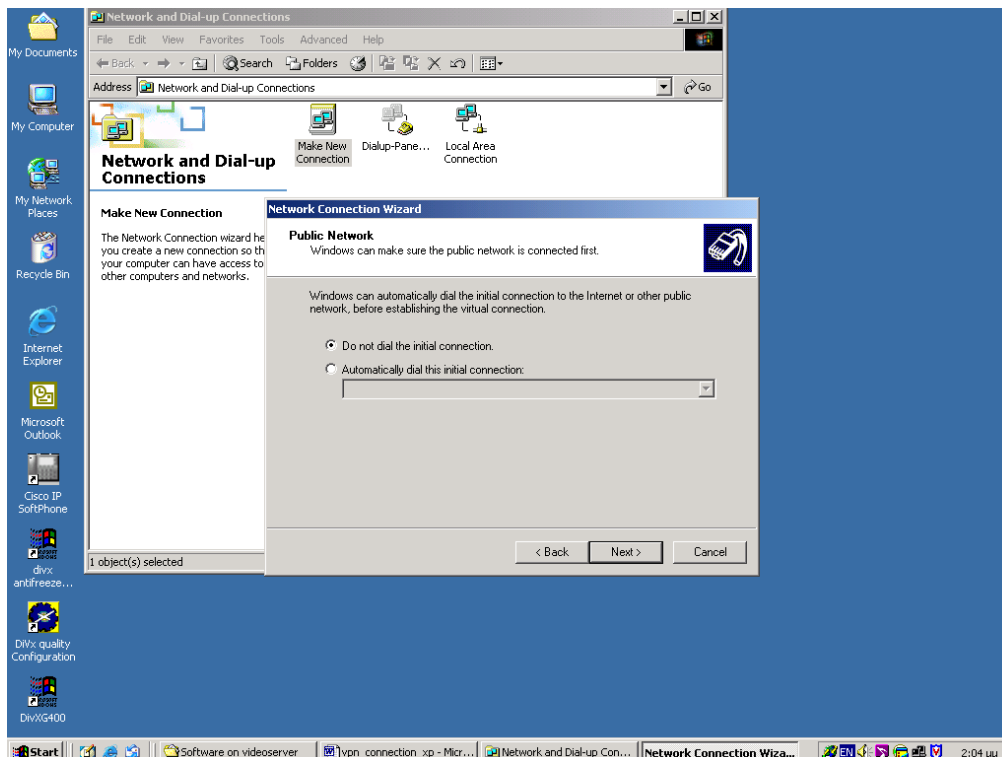
Βήμα 3ο

Εμφανίζεται το παρακάτω παράθυρο, κάντε κλικ στη τρίτη επιλογή, **Connect to a Private Network through the Internet**. Στη συνέχεια πατήστε **Next**.

Βήμα 4ο

Τώρα εμφανίζεται το παράθυρο **Network Connection Wizard** στο οποίο κάνετε κλικ στην δεύτερη επιλογή **Do not Dial the initial connection**.

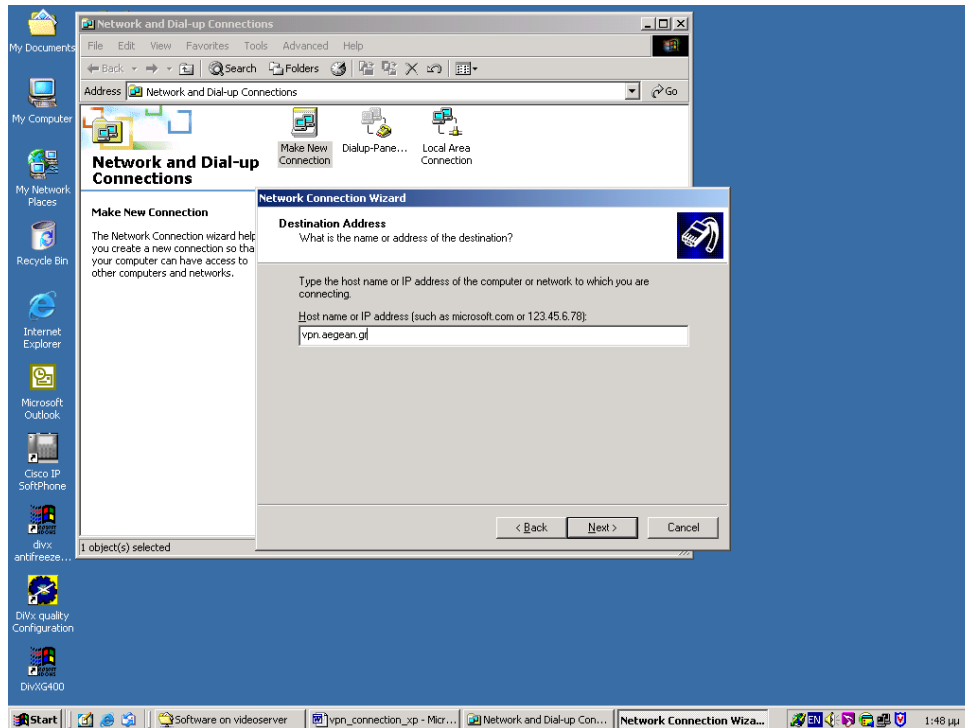
Πατήστε **Next**.

Βήμα 5ο

Στο παράθυρο που εμφανίζετε, συμπληρώνετε σαν **Host Name**

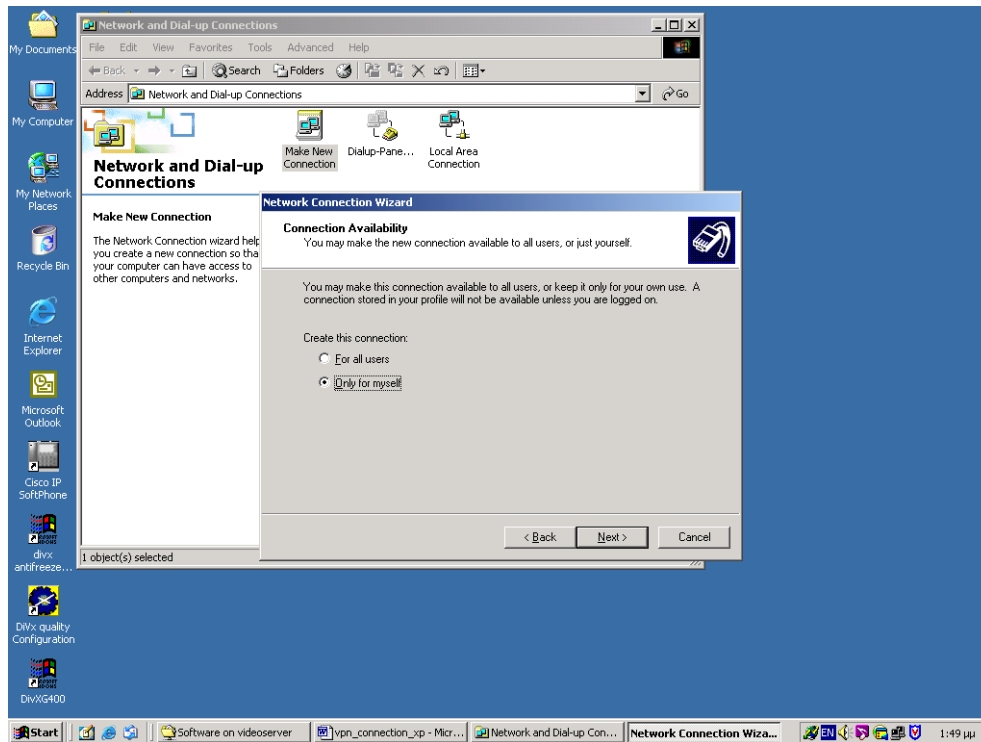
vpn.aegean.gr

Πατήστε **Next**.

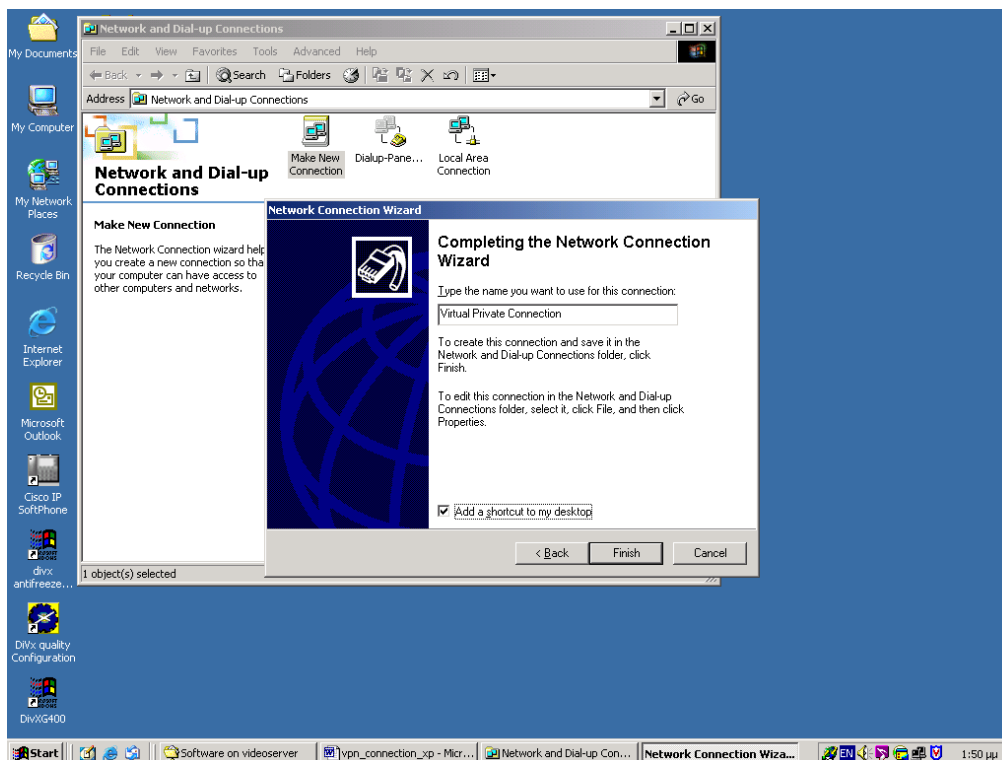

Βήμα 6ο

Το επόμενο παράθυρο πρέπει να έχει τις παρακάτω ρυθμίσεις πατήστε **Next**

Πατήστε **Next**.

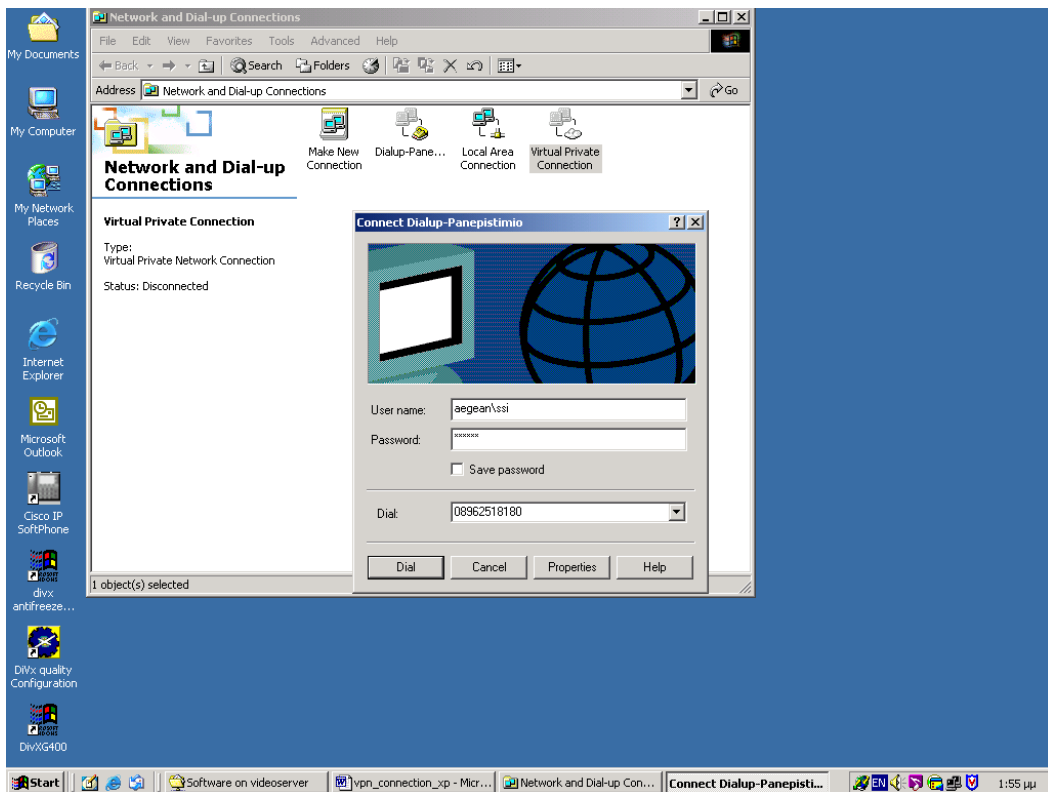

Πατήστε **Finish**.

Βήμα 7ο

Έχετε πια δημιουργήσει το εικονίδιο πρόσβασης για το Πανεπιστήμιο στην επιφάνεια εργασίας.

Για να συνδεθείτε κάνετε διπλό κλικ στο εικονίδιο που έχετε δημιουργήσει. Το παράθυρο που θα εμφανιστεί μπροστά σας περιέχει τα πεδία **User name** και **Password**. Σε αυτά θα πρέπει να δώσετε το προσωπικό σας login name και password. Προσοχή! Πριν από το login name σας θα πρέπει να βάλετε το όνομα του domain σας, ακολουθούμενου από το σύμβολο « \ ». Πατήστε **Connect**.

7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα Εικονικά Ιδιωτικά Δίκτυα ή αλλιώς Very Profitable Networks όπως προτιμούν πολλοί να τα ονομάζουν ,θα έχουν τεράστια ανάπτυξη τα ερχόμενα χρόνια. Γενικά ό όρος αναφέρεται στα εσωτερικά ή εξωτερικά δίκτυα εταιριών (**Intranets και Extranets**) τα οποία χρησιμοποιούν το δημόσιο δίκτυο (Public Switched Telephone Network) ως κύριο μέσο επικοινωνίας ,για την μεταφορά των στοιχείων τους .Τα VPNs

προσφέρουν πλεονεκτήματα που τα κάνουν σημαντικό και αναπόσπαστο στοιχείο ανάπτυξης των επιχειρήσεων που θέλουν να έχουν σταθεγικό πλεονέκτημα στην αγορά. Προσφέρουν:

- **Χαμηλό κόστος** : στις τηλεπικοινωνίες γιατί οι γραμμές σύνδεσης σε τοπικό παροχέα Internet (ISP) στοιχίζουν πολύ λιγότερο από τις ISDN ή τις ευθείες γραμμές (Leased) και η διασύνδεση μπορεί να γίνει από παντού χωρίς ιδιαίτερο εξοπλισμό. Στη συντήρηση και διαχείριση του δικτύου , μιας και το κόστος το επωμίζεται ο ISP. Στον τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό ,λόγω μικρότερων απαιτήσεων.
- **Ευκαμψία** μιας και στα παραδοσιακά δίκτυα έπρεπε να υπάρχει συμβατός εξοπλισμός που να υποστηρίζει όλα τα περιφεριακά γραφεία ή τους απομακρυσμένους κλάδους της επιχείρησης ενώ στα VPN's δεν υπάρχει περιορισμός ή προβλήματα ασυμβατότητας εξοπλισμού αφού απλά και μόνο η σύνδεση με έναν ISP αρκεί για την επικοινωνία.
- **Επεκτασιμότητα** διότι μέσω του Internet πολύ εύκολα και από οποιοδήποτε μέρος του κόσμου πελάτες , προμηθευτές ή άνθρωποι της επιχείρησης συνδέονται χωρίς δυσκολία με αυτήν .Οι συνδέσεις υτές είναι εύκολα αναβαθμίσιμες χωρίς υποχρεωτική αναβάθμιση του εξοπλισμού σε κάθε σημείο (point) αφού αλλάζει μόνο το είδος της σύνδεσης με τον ISP.
- **Εύκολη και συγκεντρωτική διαχείριση του δικτύου** διότι από ένα σημείο ελέγχονται IP addressing, πολιτικές πρόσβασης ρηστών, ασφάλεια και άλλες συναφείς εργασίες .
- **Αυξημένη ασφάλεια** λόγω των πρωτοκόλλων tunneling αι ασφαλείας που χρησιμοποιούνται στην VPN τεχνολογία.

Συμπερασματικά θα τονίζαμε πως λόγω των μεγάλων πλεονεκτημάτων τους και της ραγδαίας ανάπτυξης του Internet ,τα VPNs αναμένεται να κυριαρχήσουν και να αποτελέσουν standard για το χτίσιμο επιχειρησιακών και εμπορικών δικτύων στο εγγύτατο μέλλον.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. IEFT Internet Draft-Bhattacharya"IPSec Policy Data Model"
2. IEFT Internet Draft-Doraswamy,Naganand"Implementation of Virtual Private Networks with IP Security"
3. IEFT Internet Draft-Aboba B.Patel"Securing L2TP Using IPSEC"
4. IEFT Internet Draft-Peirce,Ken,Calhoun "Layer Two Tunneling Protocol"
5. IEFT Internet Draft-Bhattacharya"IPSec Policy Data Model"
6. IEFT Internet Draft-Zorn,Glen,Pall "Microsoft Point to Point Encryption"
7. Internet Draft -Valencia,Hamzeh "Layer Two Tunneling Protocol"
8. Dave Kosiur "Building Virtual Private Networks"
9. Network World -Alex Henthorn-"Sorting throught the VPN protocols".
- 10.PC Week-Lauren G.Paul "Tunnel Vision"

INTERNET

1. www.ietf.org/ - The Internet Engineering Task Force-Internet Drafts και RCF pages
2. www.nortelnetworks.com -Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα υπηρεσίες ,ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
3. www.microsoft.com -Πληροφορίες για το PPTP
4. www.bay.com -Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα , υπηρεσίες, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
5. www.3com.com- Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα, υπηρεσίες, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
6. www.checkpoint.com- Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
7. www.cisco.com- Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα , υπηρεσίες, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
8. www.intel.com- Προϊόντα VPN
9. www.shiva.com- Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα, υπηρεσίες, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π

10. www.vpnet.com- Εταιρεία VPN λύσεων με προϊόντα, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
11. www.wiley.com-Εκδοτικός Οργανισμός-Βιβλία για VPN και links σε προϊόντα ,υπηρεσίες, VPN tests, Internet Drafts και RCF pages κ.λ.π.
12. www.signal9.com- Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα (fire-walls,VPNs κ.λ.π
13. www.oms.co.za -Internet solutions,VPNs προϊόντα
14. www.techweb.com -Site με πληροφορίες, άρθρα ,links κ.λ.π.για τεχνικά θέματα σε υπολογιστές ,Δίκτυα,Internet κ.α.
15. www.informationweek.com -Site με πληροφορίες, άρθρα ,white papers,links κ.λ.π.για τεχνικά θέματα σε υπολογιστές ,Δίκτυα,Internet κ.α.
16. www.intranetjournal.com -Site με πληροφορίες, άρθρα ,links κ.λ.π.για τεχνικά θέματα σε υπολογιστές ,Δίκτυα,Internet κ.α.
17. www.oneboxnetworks.com - Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα, υπηρεσίες, ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
18. www.lcs.mit.edu - (MIT) Massachusetts Institute of Technology's Laboratory for Computer Science (LCS) Cairin VPN
19. www.ascend.com - Lucent Technologies-Εταιρεία Δικτυακών λύσεων με προϊόντα, υπηρεσίες ,ολοκληρωμένες λύσεις κ.λ.π
20. www.summitonline.com-Information source about enterprise management available today. Περιλαμβάνει white papers,προϊόντα ,press releases σχετικά με enterprise management.
21. www.tradewave.com -Η εταιρία TradeWave ασχολείται με το ηλεκτρονικό εμπόριο(EC) σε όλα τα επίπεδά του και προσφέρει Software και hardware λύσεις .
22. www.psgroup.com - Η εταιρεία Patricia Seybold είναι consulting firm σε θέματα e-business και τεχνολογίας. Πουλά προϊόντα και παρέχει τεχνογνωσία και συμβουλές σε θέματα τεχνολογίας, ηλεκτρονικού εμπορίου , δικτυακών εφαρμογών κ.λ.π.
23. www.hilgraeve.com-Η Hilgraeve είναι εταιρεία παροχής ολοκληρωμένων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών(Software και hardware) .
24. www.email.co.uk- Η Kewill E-Commerce Infrastructure είναι εταιρεία

παροχής ολοκληρωμένων Internet λύσεων (τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, Software hardware , ειδική σε ασφάλεια) .

25. www.masnet.net- Η MAS NET είναι εταιρεία παροχής ολοκληρωμένων τηλεπικοινωνιακών λύσεων με εξειδίκευση στο Internet.
26. www.computerworld.com-Ηλεκτρονική εφημερίδα με πληροφορίες , υπηρεσίες αναζήτησης ,εκδόσεις , papers κλπ .
27. www.info-sec.com- Site που ασχολείται με την ασφάλεια. Παρέχει συμβουλές ,πληροφορίες ,πουλά Software και Hardware, βιβλία κ.α
28. www.americasnetwork.com-Έχει εκδόσεις στο Internet και με τον κλασσικό τρόπο σε ότι αφορά τα δίκτυα.
29. www.epm.ornl.gov- Ερευνητικό κέντρο με θέμα εφαρμοσμένα μαθηματικά και computers science.
30. www.verio.com - Παροχέας υπηρεσιών Internet,λύσεις Ηλεκτρονικού εμπορίου , VPNs κλπ.
31. www.extranet-strategist.com -Site που ασχολείται με extranets κατά κύριο λόγο. Παρέχει πληροφορίες ,white papers ,πουλά Software και Hardware, βιβλία κ.α

ΤΕΛΟΣ

